

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului Muzeul Digital al Romanului Românesc 1901-1932, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național.

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

This novel was digitized for the project The Digital Museum of the Romanian Novel 1901-1932, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration.

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Denisa Frătean, Daiana Gârdan, Alex Goldiș, Emanuel Modoc, Iunis Minculete, David Morariu, Ovio Olaru, Teodora Susarenco, Andrei Terian, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: 1901-1932*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2020. https://revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932.

218859

C. ARDELEANU

NU SE IMPRUMUTĂ ACASĂ

CASA CU FETE

ROMAN

CUGETAREA — BUCUREŞTI

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
memoriaromanismului.ro

Casa cu Fete

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Versiunea în limba română | 2011-2012

NU SE
IMPRUMUTĂ
ACASĂ

1 SEP 2012

C. Ardeleanu

CASA CU FETE

ROMAN

Biblioteca Judeteana ASTRA
005978

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

EDITURA «CUGETAREA»
BUCUREȘTI IV, Str. Mătăsari 23

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://cimec.ro/rdm/1901-1932

1984
91
1998

218859

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index.php/1901-1932

In casă, la madam Buescu, zilele erau aceleaşi ca şi fetele, unele leneşe şi monotone ca Jana, altele schimbătoare, cu lumină de soare, nor şi ploae, ca Alexandra, iar altele, grele şi apăsătoare ca Margareta.

Zilele acestea din urmă, păreau cele mai lungi, cele mai fără de sfârşit cari se prelungeau până târziu în noapte, când somnul închidea sub pleoapele celor patru femei, mamă şi fiice, necazurile de peste zi, ca visul să le lumineze gândurile de mai bine, într'un fund depărtat, odată cu sâmburele de veghe al unei candele înfiptă în vârful unei sonde într'o regiune deluroasă de ţară.

Şi nori groşi se rostogoleau peste dealuri făcând să apară şi să dispară lumina tremurată a candelei prefăcută în stea a norocului.

Margareta eşea tot mai rar şi tot mai cu neîncredere în căutarea vieţii. Simţurile i se tociseră ca piatra drumului pe care îl bătă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

torea privind mereu în jos ca şi cum în pământ şi-ar fi aflat norocul. Căuta, nu oameni, ca altădată, ci bani; bani pierduţi de omul din faţă sau de un altul pe care nu-l cunoştea şi care nu-i lua seamă zâmbetului de cerşetoare a dragostei.

Mereu umblând şi mereu căutând, timpul trecea greu, picioarele o dureau, străzile erau lungi şi pustii, iar oboseala o făcea să se uite mereu la ceas, la cassa de depuneri, la palat, la ceasornicăriile prin dreptul ferestrelor cărora trecea, peste tot. Şi toate minutarele păreau că se opriseră în loc sau se mişcau greu, ca oboseala ei, ţinând vremea legată o oră, două, trei cinci, ca trudită de umblet să se întoarcă acasă cu pantofii prăfuiţi şi pudra de pe obraz ştearsă de năduşeală.

De trei zile bătea podurile fără ca om să o oprească sau să-i răspundă zâmbetului sau clipirilor de ochi.

Margareta ţinea drumurile, Margareta ţinea casa.

Nu prea înaltă, grasă, oacheşe, cu ochii mici negri, obraji roşii şi gura cărnoasă făcută anume pentru sărut.

Incepuse să-şi trăiască viaţa dela cincisprezece ani, măritându-se cu un lipscan de

Muzeul Digital al Romanului Românesc

patruzeci, care după două luni de la însurătoare, își mută geamantanul într'o cameră mobilată intentând acțiune de divorț din cauza unui tânăr ofițer, abia eșit din școala militară. După două luni, lipscanul se întorcea acasă, încărcat de mătăsuri și cutii cu prăjituri, ca după o altă lună de conviețuire conjugală, să plece iar și iar să vină, având mereu grije să treacă pe la tribunal să facă sau să desfacă, după cum pleca sau venea, formele de divorț, plătind cu bani buni advocatul cu care se împrietenise datorită acestei despărțiri ce nu se mai sfârșea.

Intre timp, omul își ceda locul în căsnicie, ca un scaun în cafenea, în rate vremelnice, mai mici sau mai mari, când unui funcționar, când unui moșier, când ofițerului—acelaș sau altul—și când multora ce treceau întâmplător pe-acolo pe unde trecuse și el ca pe o șosea bătătorită.

De ocupațiunile celor mai mulți dintre aceștia, nu știa nimic precis nici lipscanul, care mereu se interesa de cine îi ține locul,—așa cum de obicei se interesează negustorii între ei de vânzarea făcută zilnic—și nu știa nimic nici Margareta. Erau întâmplătorii pe cari îi purtase vântul dragostei să odihnească o clipă și iar să-i ducă mai departe ca pe puful de păpădie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1931-1932

Ca toți, a picat din nou și lipscanul în casa pe care o părăsise și cu ochii plini de lacrămi, ca un copil bătut, cu obrajii roșii, i-a sărutat mânile amândouă. I-a cerut ertare de parcă vinovat ar fi fost și la rândul lui, a ertat-o.

— Te-am ertat, Margareto... te-am ertat...

Și Margareta a râs, Margareta l-a mângâiat și Margareta a cântat de parcă nimic nu se petrecuse vreodată între ei.

— Sunt fericit, Margareto...

— Bine.

— Sunt fericit... fe-ri-cit...

Și îi prinse amândouă mânile sărutându-le și umezindu-le cu lacrămi.

— Ajunge! Și Margareta se depărtă ștergându-se pe mâni.

De două săptămâni se întorsese lipscanul acasă și părea că trecuse o veșnicie. Din cei șapte ani de căsnicie, în sărituri de lăcustă, el n'a reținut decât zâmbetul ei, desmierdările și grația care îi învălue mișcările trupului în taftaua ce freamătă ca porumbiștea și taie ca sticla, până ce într'o zi l-a scos din casă, așa ca să nu se mai întoarcă niciodată, sabia ofițerului de altădată care ajunsese căpitan.

A plâns din nou lipscanul, i-a mărturisit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaroman.ro/rdr1931 1932

cu şi mai multă patimă ca până atunci dragostea ce o avea pentru ea, a căzut în genunchi, i-a spus că se omoară şi ea a ridicat din umeri, l-a privit şi a tăcut.

— Margareto!...

— Nu se poate.—I-a netezit părul cu mâna, ca unui copil şi s'a dus să se uite pe fereastră, afară pe stradă, ca şi cum ar fi aşteptat pe cineva.

In camera vecină se auzeau paşi rari şi zornăit de pinteni. A plecat lipscanul şi a rămas căpitanul care părea că se va statornici pe totdeauna în casa Margaretei. Aşa a crezut madam Buescu, aşa au crezut fetele şi aşa a crezut şi ea.

Toţi se înşelaseră.

După opt luni de viaţă comună, pensionarul dragostei, obosit, pleca la Botoşani să se însoare. Tot atunci a murit lipscanul, iar Margareta îşi frângea mânile de grija pe care o avea pregătind cele trebuitoare unei naşteri, după ce zadarnic încercase o prietenă bună să o scape de sămânţa încolţită la viaţă.

Pe urma ofiţerului a rămas o sabie veche, lovită şi târşiită de bazaltul trotuarelor; pe urma lipscanului, pentrucă nu se terminase divorţul, numele de „doamna Ionescu", prăvălia

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

de lipscănie dela Sf. Gheorghe, de care s'a descotorosit repede, vânzând-o unui funcţionar, şi casele din Principate; iar pe urma nimănui, i-a rămas Margaretei copilul ce avea să se nască.

De atunci au trecut doisprezece ani în care timp Margareta petrecea ziua şi noaptea scotocind în ea viaţa în care se grăbise a intra de cum a început sângele a-i înfierbânta trupul.

Surorile s'au făcut mari—domnişoare—iar ei, anii i-au crescut obrajii, au rotunjit-o, i-a coborît bărbia cu două cercuri, ochii i s'au micşorat şi mai mult, iar carnea trupului moale şi dospită, îi împuţina admiratorii cari o căutau tot mai rar. Şi se mulţumea curtezana de altădată, ca o bătrână guvernantă ce trăia din faima profesoratului din tinereţe, să dea lecţii de iubire copiilor dornici de păcat ce roşau când braţele groase ale Margaretei le cuprindeau gâtul. Şi buzele vinete ale femeei trecute, se lipeau de buzele aprinse ale ibovnicilor începători.

Copilul i-a murit uscat ca o coadă de cireaşă, când împlinise şase ani. La vremea aceea, moartea lui Ionel i-a dat prilej să poarte doliu mare, nu de durere, ci numai

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dl=1901-1932

de curiozitatea de a şti dacă aşa nu va fi mai interesantă. Şi n'a fost.

După două săptămâni a revenit la vechea garderobă colorată în toate nuanţele de roş şi albastru. Uitase făptura hibridă pe care o purtase în pântec de parcă nici n'ar fi fost vreodată. Singură mamă-sa, madam Buescu, îşi mai aducea aminte de el.

„Au trecut vremurile de altădată..."

Au trecut...

Şi cu fiecare aruncătură de ochi, în oglindă, înainte de a pleca pe pod, ca o obsesie bolnavă a trecutului îşi aducea aminte de clipele asemuitoare cu viaţa bine plătită în vremea de ascensiune a decăderii. Ofta lung, fără să ştie de ce, şi chipul ei de altădată, prins într'o fotografie mare ce spânzura deasupra patului, părea o batjocură ce i se aruncă de cineva, şi batjocura stăruia până ce învălmăşala uliţei o fura odată cu grija zilei de azi şi de mâine.

— Alexandra va plânge din nou, se va drăcui, va spune că se omoară, că le-am făcut de râs, că...

Şi Margareta vorbea singură pe stradă.

A trecut prin faţa unei biserici, s'a oprit o clipă în loc, a făcut o cruce şi a spus în şoaptă, aşa ca numai Dumnezeu s'o audă:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

— Doamne, ajută-mă...

In clipa aceea se găsea cu gândul în faţa icoanei Maicei Domnului şi iar a spus, abia mişcându-şi buzele:

— Doamne!... Tu care faci minuni, ajută-mă să găsesc pe drum o pungă cu bani...

Şi cu ochii plecaţi spre trotuar şi în marginea trotuarului, cerceta praful drumului şi hârtiile aruncate dacă nu va răsări de printre ele colţul albastru al unei bancnote sau un portofel cu aur mult, mult, umflat ca o broască.

Pe Calea Victoriei, femeile tinere şi frumoase, coborau din trăsuri şi automobile în faţa prăvăliilor cu ferestrele împestriţate în culori ca parcurile înflorite în Maiu. Toate erau frumoase, toate erau tinere şi toate erau bucuroase strângând la braţ braţul bărbaţilor ocrotitori ce se aplecau spre ele.

„Nici unul nu şi-a pierdut portofelul...“

A suspinat Margareta şi a trecut mai departe.

Inaintea şi în urma ei toată lumea femeilor, ce mişuna, era fericită.

„Toată lumea!...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

De statură mijlocie, slabă, cu părul alb ondulat, faţa fără de nici o cută, madam Buescu împlinise şaizeci şi patru de ani. Ingrijită în îmbrăcăminte, mândră şi totuş blajină şi zâmbitoare, părea o „doamnă“ din alte vremuri, coborîtă din cadrul unui tablou vechiu dintr'o galerie de boeri cu tradiţie.

Niciuna dintre fete nu-i semănase de parcă n'ar fi fost ale ei.

Alexandra era blondă, ochii albaştri, liniile feţei bărbăteşti, mândră şi rea. Se supăra repede şi tot aşa de repede îi trecea supărarea trecând dela râs la plâns şi dela plâns la râs. Nu erta nimănui nimic. Inteligentă şi vioaie. Implinise douăzeci şi opt de ani.

Jana, cu trei ani mai mare decât Alexandra, avea obrazul bucălat, apropiindu-se în liniile feţii mai mult cu Margareta. Cu părul în două culori, bălan şi castaniu, ochi mari,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

afară din cale de mari, fără de expresie, zâm, betul fals în colţul gurii, proastă şi mincinoasă, privea viaţa din fereastră odată cu lumea trecătorilor depe stradă, întorcând capul după fiecare, cu majestatea şi lenevia unui motan somnoros.

Şi una şi alta, aşteptau să se mărite. Jana foiletând o carte pe care nu o cetea niciodată-Alexandra vorbind, gesticulând, făcând critica societăţii care nu mai cunoaşte nici o morală şi visa bogăţiile cari trebuiau să vină.

De douăzeci şi doi de ani se judeca madam Buescu cu obştea satului Scorţeni, pentru două sute de pogoane petrolifere, pe cari răposatul Buescu le cumpărase pe ce apă nu curge, de la un fost prieten, om uşuratec şi bun de petreceri ce şi-a pierdut, mai apoi, urma pe la Paris, un oarecare Vlădeanu care moştenise pământul cu o întârziere de vre-o optsprezece ani în urmă, fără să ştie, dela un unchi. Cumpărătoarea pe care o făcuse Buescu, era condiţionată ca tot timpul cât va trăi vânzătorul, acesta să se bucure de venit şi abea după moartea sa să treacă pământul în stăpânirea noului proprietar. Ori, abea încheiate actele de cumpărătoare şi d-l Buescu, fără să aibă vreme să spună soţici nimic,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dm1901-1932

moare trântit de un cal la o vânătoare de mistreți.

Vlădeanu a plecat la Paris și după ce a încercat prin două scrisori trimise la primar să ceară arendă, vreo doi ani, oamenilor ce încra pământul încă depe vremea răposatului unchi pe care îl moștenise, n'a mai dat nici un semn de viață. In tot timpul acesta țăranii s'au înstărit pe moșia care pe vremuri, când va fi fost, le fusese dată cu embatic, din neam în neam, așa că stăpânitorii de azi țineau pământul ca moșteniri sau înzestrări părintești.

Pentru pământul acesta se judeca madam Buescu și în pământul acesta le era nădejdea și ei și fetelor, mai cu seamă că acum în urmă, regiunea era cunoscută ca petroliferă, iar unii dintre țărani arendaseră pământul la societăți cari instalaseră câteva sonde.

In procesul pentru pământul acesta a intrat tot ce a câștigat Margareta în tinerețe, tot ce i-a rămas pe urma lipscanului și acum în urmă, casele pe cari apăsau două rânduri de ipoteci.

Procesul trebuia să se termine și minunea să se împlinească, zăcămintele pământului să se desfunde și aurul să curgă în casă asemeni focului din soare.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Vreau să mă răsbun de toată sărăcia, de tot ce am suferit şi am dorit. Vreau să asvârl un pumn de aur în gunoi sau într'o hasna infectă... Vreau să mă răsbun, spunea Alexandra, pentru toată sărăcia pe care am îndurat-o şi o îndurăm, trăind cu toţii aşa cum trăim.

Şi ochii albaştri se întunecau şi străluceau în apa lacrămilor ce întârziau să cadă, în vreme ce buzele îi tremurau.

— Ce prostie!... spuse Jana sentenţioasă ca un oracol.

— Nu vezi cât eşti de idioată?... îi răspunse Alexandra. Pentru tine viaţa n'are nici o altă variaţiune decât aceea a lipsei de eri, faţă de lipsa de azi... Eşti idioată!

Ochii mari de bou, ai Janei, priveau fără să vadă, nesimţitori, iar pe buze zâmbetul fals era acelaş, neschimbat ca totdeauna.

Madam Buescu râse şi desmierdându-şi fetele, le făgăduia în viitor, călătorii în alte ţări, lux şi chiar o viaţă lungă ca şi cum aceasta ar fi fost în puterea ei.

Erau numai ele trei. Margareta era chemată la o prietenă de stradă mai tânără şi mai frumoasă, ca o femee de ajutor la muncă, să fie recomandată în seara aceea, la lumina unei lămpi de gaz, unui provincial care avea să-i plătească desmierdările târzii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/ramuri1901-1932

Şi în casa doamnei Buescu, curgea viaţa ca o gârlă de şes în mijlocul unui oraş, când cu apa limpede, când tulbure ca după ploae, când plină de gunoae şi lături ca un canal deschis.

In vecini, undeva, cânta la pian. Mai departe, când şi când, se accentuau sunete de vioară şi ţimbal...

Casa Margaretei era la câţiva paşi de strada 11 Iunie, strada morţilor şi a grădinilor de petreceri dincolo de care ascunsă, ca ruşinea în familie, era strada Egalităţii, strada iubirilor şi a tuturor libertăţilor comune, însemnată cu felinare roşii în fiecare poartă deschisă, iar pe la ferestre, perdelele ridicate în colţul de jos, lăsau să se vadă în locul glastrelor de flori, capetele blonde sau brune, plecate peste sânii cu sfârcurile veştede, braţele goale şi mânile cu degetele aspre pătate de acizi, ca ale lucrătorilor fotografi, degete cu cari fetele ciocăneau în geam chemând clientela uliţii sau numai aşa, din obişnuinţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

Obosită, madam Buescu își scoase pălăria cu bridurile de catifea și legănându-se pe picioare, cu părul alb resfirat, fața roșie, lucioasă de căldură și transpirație, părea că se întorcea de la o înmormântare unde își uitase gândurile.

Venea dela proces și procesul părea că nu se va mai sfârși niciodată.

— Ce-ai făcut?... O întrebă Jana eșindu-i în cale, luându-i pălăria din mână.

— Ce-am făcut... repetă madam Buescu și fără să știe dece o privi în ochi de parcă n'ar fi înțeles întrebarea, apoi clătinând capul încet, intră în casă ca după câteva momente de tăcere să spună neîntrebată:

— S'a amânat pentru la toamnă... 22 Octomvrie.

— De ce?...

Madam Buescu nu mai auzea, vorbea singură:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Existența prin arhivă 1901-1932

— N'am avut nici de tramvay... Sunt prăpădită...

Uşa se deschise şi intră Alexandra care venea dela o prietenă.

— Ce-ai făcut?

— S'a amânat la toamnă. La 22 Octomvrie...

Şi madam Buescu lăsă privirea în jos prinzând să mototolească între degete, stofa rochiei.

— La „douăzeci şi două Octombrie", repetă Alexandra sec.

— Judecătorul care cunoaşte dosarul, era plecat la o altă punere în posesie.

Ochii Alexandrei se împânziră în lacrămi. Se întoarse cu faţa spre fereastră şi privind afară începu să plângă, un plâns nervos întretăiat de suspine.

Jana, cu aceeaş uitătură, fără de nici o expresie, tăcea.

Câteva minute în urmă, Alexandra se potoli din plâns şi răbufni, supărată mai mult pe ea că pusese nădejdi în ziua aceea, decât pe judecător care lipsise şi pe mamă-sa care părea că se obişnuise în cei douăzeci şi doi de ani în proces cu amânările.

— Nu o să se mai isprăvească niciodată, niciodată... Am îmbătrânit nemăritate şi o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?pdf=1931-1932

să murim tot aşa, mereu aşteptând şi mereu să nu mai ajungem la capăt, să scăpăm de mizerie.

Jana crezu că e bine să se apropie de soră-sa, să o împace spunându-i încet, punându-şi mâna pe umărul ei.

— Dacă s'a amânat, s'a amânat... Ce vrei?...

— Idioato!... Se răsti Alexandra la ea, imitând-o schimonosit: „dacă s'a amânat, s'a amânat...“

Jana îşi retrase mâna, sfioasă, şi se dădu înapoi, uitându-se cu teamă la soră-sa.

— Ce-ţi pasă ţie?... Trăeşti ca un bou şi te îngraşi, fără să mănânci şi fără să ştii de ce.

— Lăsaţi, fetelor, interveni madam Buescu împăciuitoare, la toamnă trebue să se termine.

— Te rog să nu-mi mai vorbeşti nimic, se răsti Alexandra. Nimic... Nu vreau să mai aud niciodată, niciodată,—repetă cuvântul apăsat,—nici de proces, nici de moşie, nici de sonde, nici de bani, de ce ne vei face, de cum o să fim, de nimic, de nimic... M'am săturat până în gât de toate bogăţiile din lume. Să le ia dracul.

Şi pe măsură ce Alexandra vorbea la în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

ceput tot mai tare, abea reținându-și plânsul, privind mereu la mamă-sa care sta liniștită, sfârși aproape în șoaptă, rușinată.

Madam Buescu, nemișcată pe scaun, de parcă ar fi fost undeva în vizită și ascultase ce i se spunea, respiră adânc clătinându-și capul ca și cum ar fi răspuns întârziat gândurilor ei, apoi, ca să schimbe atmosfera de supărare și tristețe ce umplea casa, le întrebă pe fete, așa numai ca să vorbească altceva:

— Ce-ați făcut de dimineață?... Pe unde ați fost?

— Ne-am plimbat pe Calea Victoriei, răspunse Jana.

— Dar Margareta?

— A chemat-o, spuse Alexandra liniștită de parcă uitase de necazul avut o clipă mai înainte. ... A chemat-o... și dete din cap, în semn de înțelegere știută.

— Da?... Bine că a dat Dumnezeu.

Și madam Buescu își împreună mânile ghem, după ce mai înainte fusese gata, gata să facă cruce de mulțumire Celui de sus, și clătinându-și capul, stete o clipă pe gânduri, mișcându-și buzele și degetele ca și cum ar fi socotit ceva în gând, apoi urmă încet, cu teamă ca după un rău trecut:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?rdr=1901-1932

— Sunt douăsprezece zile de când...

„A chemat-o", însemna că la noapte sau mâine de dimineaţă, ai casei toţi, vor avea din nou ce să mănânce, iar banii şi voia bună le vor face să uite nevoile imediate ale vieţii, înfrumuseţând în gânduri, năzuinţele de mai bine şi de mai târziu, ce se legau de proces.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelelitere.ro/ro/rdr1931-1932

Eri procesul d-nei Buescu, pentru moşie, azi, procesul Margaretei cu creditorii hipotecari cari îi scoteau casa în vânzare. Toate încercările de tărăgănire încercate de Margareta n'au fost de nici un folos şi Tribunalul a hotărît scoaterea în vânzare a imobilului şi punerea lui sub custodie, iar Margaretei i s'a dat termen de treizeci de zile în care timp urma să se mute sau să plătească chiria de mai înainte fixată de judecată.

Şi astfel, la toate celelalte nemulţumiri, de până aci, ale familiei, se mai adăoga aceasta, ultimă, care părea să fie mai grea decât toate celelalte, căci trebuia ca în termenul dat să plece din casă, să se mute în altă parte şi să plătească chirie.

— Să rămân mai departe aci şi să plătesc chirie?... In ruptul capului. Nu!

In vremea aceasta, la Scorţeni, satul tot fremăta de vorbă şi clocotea de ciudă. Se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdrr1901-1932

înrăiseră oamenii, văzând că își pierd pământurile, de nu mai erau de cunoscut; fiare, nu altceva.

Douăzeci și doi de ani de când se judecau cu cocoana de la București și de alți douăzeci și mai bine, stăpâneau pământurile. Care două pogoane, care trei, care unu, sau cinci, așa după cum le rămăsese moștenire, sau după cum fuseseră înzestrați.

Moșia toată, cândva, fusese a eforiei—știau țăranii,—de unde bătrânii și părinții stăpânitorilor de azi, o luaseră fărămițată cu plată de embatic. Cum de se înstrăinase moșia la boeri, n'au știut și pentrucă într'o vreme nimenea nu le mai ceru plata embaticului, au tăcut și ei uitând chiar de fleacul acela de arendă pe care și cel mai sărac o putea plăti într'o zi, pe zece ani înainte sau în urmă. Odată, înainte de proces, se găsiră oamenii cu un nou stăpân, dar numai atât cât se auzi de stăpân, dar cine era, cum îl chema, ce ochi avea, nu se știa, nimeni nu-l văzuse. A trecut și vorba asta și s'a uitat. Nimeni nu se mai gândea la ea: „ia o scornitură", ziceau ei, și scornitură a rămas, iar oamenii stăpâniră mai departe, ca și înainte, pământul pe care il țineau. Prea puțini dintre ei mai aducându-și aminte că fuseseră embaticari. Bătrânii au

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1901-1932

murit, cei tineri s'au găsit înstăriţi şi nimeni nu mai voia să ştie ce fusese cândva cu loturile lor. Şi a mers treaba aşa, până într'o zi când s'a stârnit procesul cu „cucoana" de la Bucureşti, madam Buescu, care le cerea, la început, plata pogoanelor pe cât o fi numai să nu umble prin judecăţi. Pe atunci fetele cucoanei erau încă mici, iar Margareta era măritată cu lipscanul şi în casa d-nei Buescu nu se cunoştea încă nevoia. Oamenii n'au vrut să plătească şi aşa s'a născut procesul. Acum însă, de când se ştia bogăţia ce ascunde pământul în inima sa, madam Buescu ţinea să intre în stăpânirea pământului, iar ţăranii ţineau şi ei cât puteau să nu-l piardă.

Douăzeci şi doi de ani s'au judecat, şi judecata a părut oamenilor aşa ca un fel de glumă proastă, acum în urmă însă, când primarul şi alţi trei fruntaşi ai satului le adusese vestea că procesul s'a isprăvit şi că cucoana pe care nici nu o cunoşteau toţi, va intra în stăpânirea pământului, lăsându-i săraci, toţi, ca unul, puseră mâna pe ce le eşi în cale, care pe coasă, care pe furci, care pe sape, topoare, şi se aşezară în marginea şanţului şoselei, în faţa primăriei şi la han, ca să-şi facă singuri dreptate, necunoscând nici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un alt stăpân al pământurilor pe cari mai toţi cei de azi deschiseseră ochii şi văzură lumina zilei, trăiseră şi mânaseră boi, în plug sau la car, pe râpele Scorţenilor.

Dacă ar fi venit tătarii să-i jupoaie de piele, s'ar fi tânguit oamenii şi s'ar fi resemnat, căci altădată, auziseră ei din bătrâni şi citiseră prin cărţi, „pe vremea stăpânirii turcilor, i se lua românului şapte piei" şi ziceau ei:

— Vor veni, ne vor jupui de piele şi pielea va creşte, cu urme sau fără urme, dar să ne ia pământurile?... ferit-a Sfântul. Moarte de om, da, pământ însă nu vede cucoana de la Bucureşti şi nu vede nici Statul şi nici o judecată de pe lume.

Toţi gândeau la fel şi toţi vorbeau aşa.

In fruntea lor era Primarul, cel mai înstărit din moşie. Avea zece pogoane cu o sondă aşezată şi alte două ce sfredeleau pământul pe lângă cari mişuna lumea ca într'o staţie de cale ferată. O societate americană cheltuia banii. Se durase schelărie neagră şi cazane şi ţevi şi gropi şi zidării, să scoată păcura din miezul pământului pe care să prindă aur.

Soseaua, toată, părea o apă vie, aşa se mişca lumea de colo până colo şi ochii tuturor priveau în lungul drumului ce ducea la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nori1932_1932

Ploeşti şi de unde aşteptau să le sosească nenorocirea în chipul unei cucoane bătrâne putredă de bani şi a unui om de lege ce avea să le spună să iasă din avutul lor, să intre altul.

. . . . . .

A trecut un automobil pufnind în ochii mulţimii praful drumului şi mirosul de benzină arsă. Erau doi ingineri de la sonde... a trecut o brişcă, un cârciumar din satul vecin... o trăsură... iar un automobil... alt automobil... o căruţă... Şi oamenii cari aşteptau ceeace trebuia să vină şi întârzia, începură să se simtă obosiţi... Lăsară coasele şi sapele la pământ şi se aşezară în şanţ, pe marginea şoselei. Nu mai vorbea nimeni. Soarele dogorea şi întârzierea părea că-i îmbolnăvise. Numai ochii le rămăseseră vii şi luminoşi să privească mereu în fundul zării.

Un camion automobil, cisternă, se apropia într'un nor de praf şi sgomot de maşinărie de parcă venea trenul şi, gâfâind ca el, se opri în mijlocul oamenilor lăsând să sară de lângă şofeur, Budilă, ginerele primarului, şi Reteveanu, consilier comunal, amândoi oameni deştepţi şi de ispravă cari se hârjoniseră cu procesul şi cu advocaţii mai toată vremea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

judecății. Meșteri în vânzări și prețuirea punctelor de redevență, iscusiți la încheerea concesiunilor, cinstiți și buni de ispravă. Ei doi erau sortiți să vestească pe cei așteptați și nedoriți, cu o clipă mai din vreme.

Toată lumea se grămădi pe ei iar mașina grea și unsă de păcură, albită de praf, abia de își mai putu face loc opintindu-și roatele grele și late, în țărâna de o palmă a șoselei.

Oamenii se îndesau unii în alții și toți, cu ochii mari deschiși, priveau la cei veniți așteptând să le spună ce voiau să știe și nu cutezau să întrebe, până ce o nevastă, de curând înzestrată cu un pogon și jumătate, întrebă:

— Ce făcurăți, nene Budilă?...

— Ce să facem?... Deocamdată bine...

Ochii tuturor se luminară a bucurie.

— Scăpărăm până la toamnă, urmă Reteveanu.

— Adică cum până la toamnă? întrebară mai mulți deodată.

— Ia așa... S'a amânat.

Toată lumea tăcu de parcă nu înțelesese nimeni cuvintele alor lor, și fiecare aproape, repeta încet și pentru el:

— S'a amânat până la toamnă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1901-1932

— La 22 Octombrie, complectă purtătorii de veste.

— Rău, răspunse unul din grămadă, unul dintre cei mai apropiaţi. Şi din nou oamenii repetau cuvântul încet şi pentru ei:

— Rău...

— Rău... rău...

— Rău...

Şi lumea care fusese strânsă, ciucure, începu a fremăta, a se desface şi a se strânge iar, mişcându-şi coasele şi sapele ce le aveau la spinare.

— Mare păcat, spuse primarul strepezindu-şi dinţii de ciudă şi trântind cu căciula de pământ, ridică ochii în slavă, strânse pumnii de parcă ar fi fost gata să se ia de piept cu Dumnezeu şi urmă:

— Să fi venit aci, să fi venit să-i dăm pământ cât putea cuprinde cu gura...

N'a mai spus nimeni o vorbă. Se uitau oamenii unii la alţii şi tăcuţi începură a se mişca din loc, rărindu-se, cari în pâlcuri, cari în câte doi, trei, sau singuri. Tuturor le părea rău că veniseră să isprăvească, şi nu s'a făcut nimic şi erau supăraţi oamenii ca de boală.

In jurul lui Budilă şi Reteveanu mai rămăseseră vreo douăzeci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toţi vorbeau şi se îndesau făcând o grămadă.

— Eu aş crede, zise unul, că tot mai bine ar fi să te duci la ea, la Bucureşti, şi să o întrebi cam ce vrea...

— Auzi vorbă, spuse un altul, tu nu vezi ce vrea?... La ce ne adunarăm aci?... Vrea pământul mă!... Pământul!...

— Să-i dăm bani...

— Ce o fi, acolo...

— Să ne lase în pace.

— Pe ce să-i dai bani?... Pe ce?... ţi-a dat ceva?... Nu. Atunci.

Şi fiecare îşi da cu gândul, în fel şi chip, fără să se poată înţelege unul pe altul.

Şi grămada de oameni se mişca în spre sat, greoaie ca un car încărcat.

— Dar cum a rămas?... întrebă unul din poarta curţii, ridicând mâna ca şi cum ar fi făcut semn celor ce treceau să oprească.

— S'a amânat până la toamnă.

Şi omul tăcu ca numai după câteva minute cât se depărtă grămada şi văzu pe un altul venind să-l întrebe şi pe acesta.

— Ei, dar cum a rămas cu procesul?...

— S'a amânat.

— Pe când?

— Nu ştiu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901_1932

— Păi, auzii că până la toamnă...

— Aşa auzii şi eu...

Şi omul depe drum se depărtă iar cel din poarta curţii rămase să mai întrebe şi pe alţi cari vor mai trece.

— Ce s'a făcut cu...

Abea către seară s'a liniştit lumea depe drumuri, fiecare începând să-şi vadă de treburi, sau să uite, furaţi de alte griji mai apropiate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

De cinci zile, în casă la madam Buescu, mocnea răutatea şi ura între surori.

Casa era în desordine, nici uneia nu-i mai prindea inima să facă ceva, nici cel puţin să deretece. Paturile nefăcute, aşternutul murdar, răscolit, scândurile nemăturate, ferestrele închise şi în cameră aer greu, stricat.

Şi mamă şi fete tăceau, fiecare ferindu-se să întrebe ceva sau să-şi vorbească una alteia.

Alexandra plângea pe înfundate de două ori pe zi, după cum îi era foame, sau mai bine zis, la timpul când ar fi trebuit să mănânce. Îşi vâra capul în perină şi îşi sălta trupul în suspine înăbuşte, zece cincisprezece minute, până-ce se liniştea. Capul îi era congestionat şi faţa învineţită de cutele sau dantelele perinei ce lăsaseră urme săpate în carne ca în lut. Jana părea absentă ca în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

totdeauna. Intr'un capod de casă, trecea dintr'o odae într'alta ca să şadă ceasuri întregi, când într'un scaun cu rezimătoarea de catifea tocită, când pe canapeaua pestriţă de perine mici de mătase, ca şi cum ar fi fost o „doamnă mare" care nu are nimic de făcut, şi nu are nimic de gândit.

Margareta dormea... dormea şi dimineaţa şi după amiaza şi seara. Dormea de parcă ar fi voit să întregească nopţile pierdute, sau ştirbite altădată.

Madam Buescu, sfioasă, mereu mişcând din buze şi săltându-şi sprâncenele, preocupată ea cu ea, cobora scările la subsol să se uite prin cuhnie, de jur împrejur, ca şi cum ar fi căutat ceva, şi iar urca treptele înapoi în odae, să vadă fetele răvăşite şi amestecate cu lucrurile din casă, să caute o legătură cu cârpe şi în ea te miri ce, să treacă petec cu petec prin mâni, atentă, de câte două-trei ori, ca apoi să lege bocceaua la loc şi să vorbească încet, pentru ea, mişcând mereu sprâncenele şi încreţindu-şi fruntea:

— Nu-i...

Deschise un dulap şi adună o mână de ciorapi rupţi, găsi unuia isvod cu vârful acului şi începu să deşire pe un mototol de hârtie, să facă ghem, să aibă aţă la culoare când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

va fi să cârpească alți ciorapi, mai puțin rupți.

Toate erau nemâncate, cu fețele supte și ochii strălucitori de răutate.

In casă părea că se răsturnase o garniță cu benzină și grija mare a fiecăreia era să nu arunce chibritul. Nici un cuvânt. Nimic, nimic nu își spuneau femeile de parcă condamnate ar fi fost și trebuiau să se sfârșească de nemâncare.

Numai ochii scânteiau și la lumină și la întuneric, ochii bestiilor înfometate.

Alexandra era cea mai înrăită fiară, cea mai nervoasă.

Margareta se deșteptase pentru o clipă ca să adoarmă din nou, acoperind cu carnea trupului salteaua fără de cearșaf, strângând la piept jumătate din perna pe care își picase capul, umezind-o în dreptul gurii.

De afară nu se auzea nimic, nici un sgomot, deși odaia avea două ferestre în stradă. Ușa era încuiată cu zăvorul; perdelele lăsate și întunericul cald al zilelor de vară, stricat de duhoarea celor ce respirau același aer închis, descompusese fața celor patru femei slăbite, nemișcate și mute, ce stăteau aruncate în încăperea odăei, ca patru cadavre neîngropate într'un cavou, cadavre ce își arătau

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.bcucluj.ro/mdr1901-1932

strălucirea ochilor închişi pe jumătate, sau numai daţi în geană, aşa ca să se vadă albul lor ca un pătrar de lună întoarsă. Un tăune bâzâia lovindu-se cu capul de pereţi şi cercevelele ferestrelor. Intre soba de zi şi perete, un păiajen cobora şi suia pe un fir nevăzut.

Margareta se deşteptase, deschise ochii umflaţi şi se uita la surori şi la mamă, ca la obiecte vechi conoscute. Nimic nu se schimbase în casă. Inchise din nou pleoapele fără să doarmă. Işi trecu pe din faţa minţii, fugar, în lumini de scântee, câte nimicuri toate şi nici unele nu i-au prins mintea în loc să judece.

„Desfrânată..."

Strigase cineva pe stradă sau numai i se păruse sau visase poate într'o clipă de trecere la somn...

„Prostituată..."

„Prostituată", „prostituată"... Şi cuvântul se repeta, prindea imagină în literele scrise prost şi neregulat şi scrisul se lega unul de altul încercuind cerc după cerc, tot mai aproape, aşa cum cercuie apa când ai aruncat o piatră, cu singura deosebire că apa cercuie în afară pe cât timp cercurile acestea veneau din afară a ei să o strângă, să o topească...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

„Prostituată !...“

A auzit cuvântul, visase numai, sau i se păruse ?...

S'a întors cu faţa la părete şi a început să numere frunzele unei flori din tapet. Erau unsprezece. Tot atâtea câte litere erau în cuvântul ce cercuia mereu apa tulburată a sufletului ei.

Lă început a fost ceeace nu poate spune nici o femee ; un amestec de plăcere şi impulsiune ; mai târziu, o frenezie a simţurilor, iar mai apoi, viciu sau obişnuinţă şi acum în urmă către sfârşitul tuturor bunurilor instinctuale, nevoia. Nevoia impusă de viaţă care face pe muncitorul pălmaş să-şi rupă oasele ca să trăiască... O meserie ca altele multe, o meserie de care odată se mândrea, pe când nu o făcea din nevoe, şi de care astăzi nu se ruşina pentrucă ceeace făcea, era ceva mai mult decât osteneala obişnuită a muncii, era schimbul pe care îl însoţea acesteia şi . . .

. . . . . .

Pleoapele grele se închiseră lipindu-se geană în geană. Margareta adormi cu fruntea lipită de floarea din tapet.

Alexandra, rezemată cu coatele în braţele unui fotel, îşi privea degetele pe cari, când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revista Sburătorul (1921-1932)

şi când, le strângea sau şi le ciupea. Dece?... nici ea nu ştia. Îi era foame.

Gândurile, roi de fluturi, o făceau să se frământe asemeni mânilor, schimbând imagine după imagine, sala unui tribunal în care se desbătea procesul moşiei cu aşezarea de sonde în erupţie, vagoane cisterne, păcură, bani, bani mulţi... automobile, cai de curse, parcuri... parcuri cu statui albe de femei goale ce îşi ascund cu pudicitate sânii... castele cu creneluri, colegele de liceu, clasa a şaptea de liceu, profesoarele, lecţiile şi iar colegele cari se perindau pe din faţa minţii, una câte una... Şi se vedea pe ea cu ani în urmă plecând cu ghiozdanul acasă ca să nu se mai întoarcă...

Suspină...

Plecase din şcoală să se logodească cu Costel, sublocotenent de artilerie. S'a logodit... Un an întreg de visuri, un an de iubire aşteptând şi gândind la ziua căsătoriei care se amâna cu fiecare amânare a procesului până ce într'o zi, în locul ofiţerului, a venit o cucoană care i-a spus fugar, în poarta curţii, aşa cum ar fi întrebat dacă are ceva de închiriat:

— Domnişoară, Costel nu va mai veni. Te roagă să-l erţi, comandantul regimentului nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vrea să-i dea aprobarea pentru căsatorie din pricina purtărilor sorei d-voastră, d-na Ionescu.

Şi a plecat cucoana şi n'a mai venit ofiţerul...

Alexandra sta ca înţepenită de boală în fotoliu şi cu ochii mari deschişi privea în gol...

Un junghiu îi sfredelea stomacul de parcă ar fi voit să-i pătrundă până în şira spinării. Scrâşni din dinţi de durere şi îşi apăsă amândoi pumnii pe stomac, frământându-i pe loc.

„Viaţă... foame... bani... casă... proces... Margareta... Margareta... Margareta... somn... moarte..."

Deodată îi veni în minte gândul să se ducă la patul Margaretei, să o bată şi să o trezească în chinuri ca să o omoare...

— Să o omor, căci numai ea poate să ne aducă pâine. Doarme, şi din lipsa ei de ruşine suferim toate...

Bestie!...

S'a ciupit de mână atât de tare încât a ţipat. Dăduse sângele.

A plecat capul în piept ruşinată de gânduri şi ochii i s'au umezit de lacrămi...

— Săraca Margareta...

I se făcuse milă de dânsa şi înciudată de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

răutatea ce o avusese începu a se lovi cu palmele peste mâni, înroşindu-le. Ar fi vrut să se ducă la patul surorii, să o mângâe, să o sărute, să-şi ceară ertare de gândurile nesăbuite ce i-au trecut prin minte, să o scoale în desmierdări şi, umilită, să plângă pe umerii ei ca alte dăţi, când, după zile şi nopţi de pierzanie, le aducea bani, bani mulţi, cari se rostogoleau până şi pe podele ca să le bucure.

Işi opri gândul în loc. In vremea aceea aveau din belşug, mâncare şi tot ce le trebuia, nu ca acum; atunci viaţa lor se înfrumuseţa cu fiecare păcat al Margaretei.

— Săraca Margareta !... Ce suflet !... Cât sacrificiu !... Şi numai pentru noi...

Alexandra suspină întretăiat de parcă sta să i se curme viaţa.

— O sfântă !...

Işi apăsă din nou pumnii în stomac să gonească junghiul care o ţinea, şi junghiul a rămas. Bău apă şi apa părea că fusese turnată într'un vas mult prea mare şi apa se clătina lovindu-i pereţii sgomotos.

Margareta se deşteptă şi lenevită, cu mişcări greoaie, se învârtea de pe o parte pe alta, întinzându-se din toate încheeturile pe patul cu aşternutul în desordine. Şi patul vechi trosnea şi se clătina pe picioarele-i

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

şubrezite de vreme, ca un bătrân reumatic.

Madam Buescu se uita la ea de parcă ar fi voit să-i spună ceva şi tăcu. Alexandra observă, se ridică în picioare şi îndreptându-se spre dânsa, o întrebă:

— Ce vrei, măicuţă?...

— Nimic... Mi-e foame.

Şi zâmbind ca un copil ruşinat mai adăogă:

— Credeam că se scoală...

Clătină capul încet, tăcu şi privi în podele.

Jana întoarse şi ea capul, trezită din picoteala lenei şi a negândirii. Deschise ochii mari, fără de nici o expresie, privi fără să ştie dece înspre mamă-sa şi întoarse iar capul ca să stea mai departe tăcută, pe scaunul căreia i se identificase.

— La ce să mă scol, răspunse Margareta aspru, răguşită ca un tăetor de lemne. Ce vreţi?...

Alexandra se aprinse într'o clipă. Sprâncenele i se înălţară, ochii i se măriră şi strălucitori ca niciodată, nu-şi găseau loc în orbite. Tăiau ca cuţitele. Toată duioşia avută o clipă mai înainte pentru Margareta, pieri din sufletul Alexandrei lăsând loc celei mai înverşunate răutăţi.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nori1901-1932

— De cinci zile stai şi dormi ca o nesimţitoare!... De cinci zile nimeni în casa aceasta n'a mâncat... Ce ai de gând?

Margareta tăcea. Cuvintele sori-sei şi răutatea pe care o ceti în ochii ei, o înspăimântară, deşi îşi aduse aminte că au mai fost zile de acestea, şi încă multe, când nemâncată, pudrată şi înroşită în obraji ca un felinar, pleca să se plimbe pe străzile bătătorite de lume, să zâmbească bărbaţilor tineri sau bătrâni, fiecare dintre ei închipuind cel puţin egalul unei vieţi sărăcăcioase de o zi.

Au mai fost zile de acestea pentru Margareta când pleca gonită să iubească şi să se bucure, niciodată însă ochii Alexandrei nu au fost aşa de tăioşi ca acum.

— Scoală Margareto şi du-te... spuse madam Buescu rugătoare şi blajină, ca o mamă bnnă, iubitoare; poate că... zău, mi-e foame... nu mai pot...

Jana se întoarse pe scaun ca şi adineaori, se uită întâi la Alexandra, apoi la mamă-sa şi rămase în cele din urmă cu ochii ţintiţi la Margareta părând că se roagă şi ea, fără să spună însă cuvântul:

— Duu-te...

Margareta se sculă din pat. Era umflată de somn, faţa buhăită şi buza de jos,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

groasă, se răsfrângea închipuind un nou cerc de bărbie. Sprâncenele îi erau arcuite şi câteva cute se săpară în fruntea-i mică peste care cădea părul în şuviţe. Era amărâtă.

— Ce vreţi de la mine?... Ce vreţi?... Şi deschise larg braţele amândouă, uitându-se la cei din casă.

— ?...

— Voi nu vedeţi că...

Şi Margareta, răstignită cum era, dete din cap lăsându-i să înţeleagă ceeace ar vrea să spună şi nu spune şi stete aşa câteva secunde ca şi cum ar fi aşteptat piatra care trebuia să o lovească. Apoi lăsă mânile să-i cadă pe lângă trup şi plecă capul privind în pământ.

Aproape în aceaş clipă auzi:

— Trebue!...

— Mi-e foame...

— Duuu-te...

Margareta sta încă în mijlocul casei privind mereu în pământ de parcă n'ar fi înţeles nimic. Nu ştia ce să răspundă. Se uita la cămaşa-i mototolită şi netezindu-i cutele cu latul mânii, spuse întârziat, încet, aşa ca pentru ea, repetând cuvintele auzite:

— Duu-te... Trebue!... mi-e foame...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revista transilvana 1901 1932

Apoi, hotărîtă, ca într'o sforţare, urmă:

— Şi ultima dată, trei zile în şir am eşit fără... Se uită la ai ei şi rămase cu fraza neisprăvită.

— Atunci să murim de foame, îi ţipă Alexandra. Să murim pentru că vrei dumneata, pentrucă rândul trecut trei zile n'ai aflat nimic.

Şi Alexandra se plimba agitată prin cameră, închizând şi deschizând braţele, nervoasă, înfigându-şi unghiile în podul palmei.

— Ne-ai făcut de râs!... Ne-ai făcut de râs!... Nu mai putem scoate capul în lume din pricina ta şi cel puţin de am avea pentruce... Şi pâinea ne lipseşte...

Isbucni în plâns, aşa ca întotdeauna, făgăduind alor casei:

— Am să mă omor!...

O jumătate de ceas în urmă, Margareta pleca pe stradă, să umble, să fie găsită de cineva, să râdă şi să spună prostii.

Storurile ferestrelor s'au ridicat şi geamurile s'au deschis. Jana şi Alexandra măturau, aşezau aşternutul pe paturi, ca mai târziu, amândouă, să stea în fereastră să pri-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vească scăpătatul soarelui care înroşea cerul înspre Mitropolie.

Madam Buescu, în fundul grădinii, rupea crăcuţele uscate de prin pomi şi aduna hârtiile mototolite, aruncându-le peste gard la vecin, după ce mai înainte se uita prin crăpăturile ulucilor să vadă dacă nu e cineva.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dn=1901-1932

De trei zile Margareta nu se mai da jos din trăsură şi maşină. Comisionarii de stradă veneau şi plecau ca în vremurile cele bune pe când tinereţea şi frăgezimea cărnii îi înmulţea numărul adoratorilor. Madam Buescu era bucuroasă şi bucuroase erau fetele.

De pe dealul Mitropoliei, înainte de scăpătat, se uita soarele înapoi, semn că a doua zi va fi vremea frumoasă. Madam Buescu era veselă, veselia şi voia bună a fetelor erau şi ale ei. Jana şi Alexandra îşi cumpăraseră rochii de tenis, bluze de mătase şi umbreluţe de soare mari cât o pălărie de paie. Eşeau de două ori pe zi să se plimbe pe Calea Victoriei şi Lipscani, la orele 11 şi jumătate, înainte de masă şi seara între şase şi opt, ca să privească peste lumea trecătorilor de pe stradă cu mândria pe care o dă belşugul, găteala şi tinereţea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/marr1901-1932

Păreau ceeace uu erau, două bogătaşe în lumea măruntă din care răsăreau ca două flori de nufăr pe faţa lacului acoperit cu lintiţă, sau două stricate proaspăt căzute de cine ştie unde, să bată trotuarele Bucureştiului.

Pe stradă, vorbeau de toate şi de nimic, vorbeau numai aşa ca să vorbească în vreme ce ochi mereu cercetători nu-şi găseau astâmpăr în orbite, ca ai viezurilor, să vadă, să vadă cât mai mult. Călcau mai drept, păreau mai înalte şi, într'o mişcare de vibraţie a trupului, simţeau cum se subţiază de mijloc şi cresc cu un lat de mână peste capetele tuturor.

Răspundeau la bună ziua ce li se da de oameni necunoscuţi, ca două prinţese coborîte în mijlocul poporului în zi de sărbătoare, pentru ca, la doi paşi făcuţi mai departe, să se uite una la alta şi să se întrebe fericite şi mândre:

— Cine era?...

— Nu ştiu...

In clipa aceea amândouă simţeau cum le ard obrajii şi cu zâmbetul reţinut se apropiau mai mult una de alta, simţindu-şi şolduri le şi umerii, ca să-şi vorbească;

— Ia uită-te înapoi... Se vede?...

— Da... stă în loc...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

— Nu te uita aşa mult! Haide... Ha, ha, ha...

Şi râzând, surorile trecură drumul să intre în Biserica Creţulescu, să asculte corul. Era într'o duminecă. înainte de prânz.

In faţa iconostasului, grave ca două mucenice, ascultau muzica şi aveau încă timpul să mai asculte când şi când, cu intermitenţe de priviri furişate, în dreapta şi în stânga, Liturghia, făcând câte o cruce cu gestul liniştit şi măsurat al demnităţii.

— Ei, măicuţă, n'avem noi bani, că am şti cum să trăim. spuneau fetele când se înapoiau acasă.

Alexandra povesti cum oamenii se opreau în loc şi se uitau după ele, cum alţii le fereau să nu le atingă, respectoşi de parcă ar fi fost regine, cum cucoanele şi fetele, frumoase şi bine, când treceau pe lângă ele îşi vorbeau în şoapte. Şi câte şi câte...

— Fetele mamii, fetele mamii... Şi madam Buescu îşi clătina capul zâmbind fericită de fericirea lor.

In clipa aceea, în faţa minţii câtor trele, sta acelaş tablou văzut ca de un singur ochiu: eşafodajul negru al sondelor pe un fond de dealuri sărace în vegetaţie şi albastrul cerului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Căldurile erau tot mai mari. De prin vecini, în fiecare dimineaţă şi seară, plecau oamenii cu geamantane şi cufere, încărcaţi la olaltă, în trăsuri şi automobile, să se ducă la băi sau la munte.

Strada Principatelor se rări de lume iar ferestrele caselor închise, cu hârtie vânătă la geamuri, spuneau celor rămaşi că stăpânii sunt oameni cu dare de mână. In oraş lumea nu mai mişuna ca altădată, căldura creştea de la zi la zi. Asfaltul străzilor se muia, prăvăliile pe Lipscani şi Calea Victoriei erau goale, iar vânzătorii, înjumătăţiţi şi ei în număr, picoteau greoiu, abia ţinându-se pe picioare.

Cerul era senin, nici o boare de vânt, pâcla de foc cobora de sus, de pe acoperişurile caselor şi urca din piatra şi smoala înfierbântată a drumului. Rar, în după amiezile acestea de foc, trecea câte o stropitoare a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr1901-1932

primăriei, să ude pământul ars ce avea să ridice căldura în chip de vapori şi miros dulceag de cărbuni stinşi ca pentru deochiu.

Serile, prin curtea măturată şi stropită, până târziu după miezul nopţii, Alexandra şi Jana se plimbau ţinându-se de braţ sau stăteau pe scaune, printre ghivecile cu flori înşirate pe scara uşii antreului în dreapta şi în stânga căreia doi olendri albi se înălţau mari, închipuind doi pomi exotici într'o grădină redusă la câteva zeci de ghivece.

Ferestrele erau deschise şi uşile date de părete să intre cât mai mult aer, iar la lumina felinarului din poartă şi uneori sub poleiala albă a lunei, surorile, fără să vorbească, mute, dormitau şi visau zile bune ca totdeauna, stând pe scaune cât mai târziu în noapte, numai şi numai să nu intre în căldura odăilor ce păreau cuptoare încinse, până ce maşinile măturătoare ale primăriei, învârtind sulul mare al periei, stârneau nori de praf. Repede, ca şi cum o ploaie mare ar fi răpăit, alergau fetele să închidă ferestrele şi uşile drăcuind toate măturile din lume şi pe cel ce le-a stricat liniştea şi visarea ca apoi, lenevite să-şi facă paturile ca să se tăvălească în aşternut până ce somnul le fura ca într'o bae cu apă fiartă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Rareori, când ploaia uda pământul, cu geamurile deschise, numai în bluze subțiri, stăteau la fereastră mulțumindu-se cu bucuria gândului că așa va fi și într'o stațiune climaterică oarecare unde, pentru o clipă, răcoarea ușoară a ploaei le făcea să creadă că sunt.

Alteori, când căldurile erau mai năbușitoare, surorile se tânguiau de lipsă. Alexandra plângea că și vara aceasta, ca și în toate celelalte trecute, va sta în zăpușala Bucureștiului.

— Ce va zice lumea ?... De ar fi să mergem ori și unde, la țară, undeva la mahala, într'un orășel infect de provincie unde căldura va fi mai mare chiar, să stăm închise toată ziua în casă, numai să mergem, să mergem...

— Cu ce maică ?... spuse așa ca să spună, madam Buescu. Cu ce ?...

— Nu știu... Să facă Margareta ce va ști...

Și rămase un moment pe gânduri, apoi deodată, ca și cum s'ar fi luminat în gânduri, urmă :

— Da, să-mi facă numai pentru tren, cu clasa III-a mă duc... Am să-i scriu Victoriței Ispășoiu, la Craiova.

Și Alexandra grăbită ca și cum ar fi fost

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901_1932

vorba de cine ştie ce idee de geniu care trebuia pusă de îndată în aplicare, se aşeză la masa de scris şi pe o hârtie roz, cu marginea aurită şi trei pene de struţ, albastre, în loc de blazon, se apucă să scrie.

Jana tăcea, părea că nici nu doreşte altceva decât să stea mereu aşa cum stătuse o viaţă întreagă, să nu facă nimic decât să deschidă ochii şi mai mari pe cât erau şi să nu vadă, ca apoi să-i închidă fără să gândească la nimic. Totuş, a doua zi şi-a adus aminte că Alexandra ar putea să plece la Craiova, şi pentrucă se plimbau, braţ la braţ, în lungul curţii, în umbra caselor, o întrebă:

— Şi dacă nu-ţi răspunde?...

— Cine?

— Victoriţa.

— Atunci e o idioată ca şi tine. Cum de-ţi vine să vorbeşti asemenea prostii?... să-mi strici buna dispoziţie pe care o am?... Ştii bine că sunt superstiţioasă...

Jana tăcu o clipă; gândind însă că Alexandra s'ar putea supăra şi mai rău, zise:

— Desigur... are să-ţi scrie...

— Cred şi eu.

— Şi dacă te cheamă, te duci?...

— Sigur că mă duc. Dece i-am scris?...

— Şi stai mult?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

— Cât mă vor ţine. Cel puţin am ce mânca şi sunt liniştită.

Jana suspină, lăsă capul în jos şi se lipi din nou de braţul sori-sei căreia îi dăduse drumul o clipă, atât cât a făcut-o idioată.

Şi s'au plimbat fetele mai departe, Alexandra gândind la ce va face acolo iar Jana clipind, ascultând şi suspinând.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1901-1932

Margareta se oprise în faţa unui magazin de încălţăminte, pe Calea Victoriei, răzimată cu mâna de bara de alamă din faţa vitrinei, într'un fel de odihnă, privind pantofii în toate culorile, risipiţi pe catifeaua roşie, voit motolită, ce îmbrăca fereastra.

Era obosită, îi venea să cadă. Toată ziua umblase şi nimeni nu se împiedicase de ea... Îi căzu capul încet, o clipă numai, şi închise ochii. I se păru că se găseşte într'o sală bogată, cu covoare moi, roşii, aşternute pe faţa parchetului ce se simţea a fi alunecos ca ghiaţa. Femei multe, tinere, frumoase, mişunau una lângă alta de abea le cuprindea locul. Albe, rumene de frăgezime, în tualete elegante. Era o lume pe care nu o văzuse niciodată. Toate erau vesele, toate erau bogate, aşa de bogate pe cât erau şi de fericite. Ea stătea afară, undeva, într'o sală

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

dosită şi întunecoasă de unde, ascunsă pe după o perdea prăfuită şi arsă de vreme de veche ce era, privea pe fereastră la lumea de basm...

Deschise ochii, se clătină pe picioare. Era să cadă. Strânse cu putere bara de alamă din faţa vitrinei şi se depărtă încet, încet, ca şi cum ar fi alunecat. In marginea ferestrei o oglindă reclamă a magazinului. Când se găsi în dreptul ei, se dete înapoi un pas, crezuse pentru un moment că se loveşte de o femee de rând, o muncitoare cu faţa buhăită de beţie sau de somn, cu ochii mici ca două părăluţe, înfundaţi în orbite, şi o gură largă cu buzele cărnoase răsfrânte.

Femeea era îmbrăcată în rochiea ei, în rochiea...

Era ea.

Inapoia ei, un bărbat înalt, voinic, cu mustaţa stufoasă şi zâmbetul pe buze.

— Iţi plac pantofii ?...

— Da... Şi Margareta zâmbi aşa cum ştia că trebue să zâmbească când cineva de pe stradă îi aruncă vre-o vorbă.

— Imi dai voe... şi omul înalt îi apucă mâna sărutând-o... Negoiţă Vasilescu...

— Margareta Ionescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

— Te-am mai văzut acum trei zile şi de atunci te caut mereu şi nu te găsesc.

— Da?... şi Margareta râse din toată inima ţinând încă în mâini mâna omului pe care nu-l văzuse niciodată... Vreau să-mi cumpăr nişte pantofi şi...

— Cari?...

— Aceia de acolo... de lac...

— Dacă îmi dai voe să ţi-i ofer eu?...

— ?...

— Imi faci mare plăcere... şi Negoiţă, o luă de braţ, intrând în magazin.

De acolo, au trecut pe Lipscani, a cumpărat o rochie, o pălărie, mănuşi şi încărcaţi de pachete, alergau pe stradă, ţinându-se de braţ, ca doi însuraţei în prima săptămână a căsniciei, veniţi din provincie să facă târgueli în capitală.

Deodată Negoiţă se opri locului, strângând-o de braţ.

— Dece alergăm aşa?...

— Nu, dar...

— Să luăm o maşină.

— Să luăm.

Margareta era fericită.

„Doamne", gândi ea, „ce noroc?..."

Intr'o clipă întineri cu cincisprezece ani, se simţea aşa de uşoară încât ar fi fost în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

stare să umble, să umble mereu, fără să simtă oboseala...

„Trebue să fie bogat... ce om bun... ce suflet...“

Deasupra ei, mereu ţinând-o la braţ, ocrotitor se apleca Negoiţă. Margareta se uita în ochii lui, îi cerceta faţa, aşa ca să-l cunoască dacă l-ar mai întâlni vreodată. In clipa aceea îşi aduse aminte de datoria pe care o avea ca femee faţă de el, frământându-se cu gândul unde l-ar putea duce; în acelaş timp, imagină depe imagină, îi apăreau casele unde petrecuse.

„Unde să-l duc să fie mai bine, mai curat?...“

Se opri o clipă din mers şi se uită în ochii lui, el nu luă seama şi merseră mai departe şi Margareta i-a spus că e văduvă, că e proprietăreasă în strada Principatelor, că are două surori domnişoare şi pe mamă-sa care se judecă pentru o moşie petroliferă pe care o are la Scorţeni în Prahova. I-a spus şi de chiriaşii, pe cari îi avusese altădată: şi i-a mai spus atât de multe încât nimic n'a mai rămas neştiut de Negoiţă, uitând ea singură de câte a vorbit, până şi de neaverea lor de acum, şi grăbită, fără să-şi dea seama, târa după ea, alergând aproape, pe Negoiţă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

— Iar am început să fugim, spuse acesta... Unde mergem?...

— Unde vrei... Aşa-i... uite am şi obosit de umblet, şi apăsând cu mâna peste piepţii rochii, îşi încetini mersul.

— M'am obişnuit aşa, repede...

— Nici eu nu sunt însurat, i-a spus Negoiţă. Am fost mecanic, proprietar de maşini de treerat şi le-am vândut. Am avut o casă părintească la Vaslui, am vândut-o şi pe aceea şi am venit la Bucureşti să trăesc, să mă însor, să fac afaceri şi să mă îmbogăţesc... Orice să fac, numai să fiu bogat.

In răspântia drumului staţiona o maşină în care se urcară.

— In strada Principatelor, spuse Margareta şofeurului, uitând de obligaţiunile ei, apoi se întoarse spre Negoiţă... Imediat şi-a dat seama că uitase ceeace n'ar fi trebuit să uite şi a vrut să dea o nouă adresă... Stete o clipă pe gânduri şi uitându-se în ochii omului ce o însoţea îi spuse:

— Mergem acasă la mine şi pe urmă dacă vrei...

In seara aceea fostul mecanic de maşini de treerat şi proprieter la Vaslui a cunoscut casele Margaretei, familia şi tot ce uitase ea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să-i mai spună pe drum sau îi spusese incomplet. Câte sonde sunt pe moşie, cum e de uleios pământul, când se face punerea în posesie, cum le cheamă pe fete, ba chiar a şi vorbit cu ele şi cu madam Buescu, şi Negoiţă se găsea aşa de bine şi aşa de primit în noua familie de parcă se ştiau de când lumea.

— Şi zici că sunt trei zile de când mă cătai... spuse Margareta cu oarecare mândrie, zâmbind.

— Da, te văzusem femee serioasă, mi-ai plăcut, te-am căutat şi am venit, am venit să rămân aci, dacă vrei să mă cunoşti, şi pe urmă... pe urmă ne vom căsători la civil. Tot n'aveţi nici un bărbat în casa... Voi umbla eu după toate treburile şi nevoile procesului şi ale caselor... Sunt străin, n'am nici o obligaţie faţă de nimeni, şi de aceea...

Margareta era fericită. Abea acum simţea nevoia de a se lega de un bărbat cu căsătorie, să scape de drumurile pe cari le făcea gonind după viaţă. Se simţea obosită, sleită de a mai face ceeace făcea fără de nici o plăcere şi zâmbind îl cuprindea cu ochii ca pe o minune. Plină de viaţă şi bucuroasă de ea, ca în anii tinereţii, găsea asemănare între Negoiţă şi ofiţerul de artilerie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/901-1937

In noaptea aceea, după ce s'au stins luminile, cele trei surori şi madam Buescu, deşi culcate în paturile lor să doarmă, au stat fiecare cu ochii deschişi până târziu, privind în întuneric lumina pe care o adusese omul din camera de dincolo, de la stradă.

— Dormi măicuţă?... întrebă Margareta.

— Nu, mă gândesc...

— Şi eu mă gândesc la Negoiţă... Dacă vrea Dumnezeu... mi-a spus că o să mă ia de nevastă.

Madam Buescu, fără să creadă în făgăduelile străinului, spuse aşa ca să fie pe placul Margaretei:

— Bine ar fi... Se vede om cum se cade, cam simplu poate, dar tocmai de aceea...

— Cine ştie ce o mai fi şi cu ăsta, spuse Alexandra desgustată.

— Ba e delicat, săracul, observă Jana dulceag.

— De trei zile umblă după mine, urmă Margareta, cu oarecare mândrie reţinută, şi eu să nu ştiu nimic...

— Ce o să zică lumea, se întreba Alexandra, mâine de dimineaţă când o să-l vadă... Şi sfârşi suspinând.

— N'are decât să zică ce o pofti, răspunse Margareta înţepată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Parcă până acum n'a vorbit destul... Le plăteşte Dumnezeu la toţi câţi râd de mine...

— Ştii ce, spuse Jana ridicându-se într'o rână, să spunem că e un nepot care a venit din provincie şi care... care...

Şi Jana rămase să se gândească cum să termine fraza...

— Dacă are să stea mai mult?... întrebă Alexandra.

— Cu atât mai bine, are să ştie toţi că e logodnicul meu, că o să mă ia de nevastă şi gata.

— Şi dacă va pleca peste câteva zile?...

— A terminat ce avea de făcut şi a plecat, spuse Jana...

— Sigur, are dreptate Jana, are foarte multă dreptate, nu-i aşa, măicuţă?... Eu ştiu însă sigur că nu mai pleacă de aci. L-am văzut ce fel de om e... nu mai poate după mine.

— Of!... iar o să intrăm în gura lumii, spuse Alexandra ca pentru ea.

— Că mult îmi pasă. Tu totdeauna te gândeşti la ce o să zică lumea, dar când nu ai ce-ţi trebue, când nu ai nici ce mânca, atunci?...

— Da, da... Ne-ai făcut de râs, urmă Alexandra. Astăzi ăsta, mâine altul, săptămâna trecută bivolul acela gras şi bătrân de a ple-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dp=1901-1932

cat în plină zi şi l-a văzut băcanul de peste drum. O să ajungi să faci bordel.

— Se putea ca tu să taci?... se putea?... Numai gura ta m'a adus în starea în care mă găsesc. Gura, lacrămile şi „am să mă omor".

— Nici pentru mine şi nici pentru nimeni din casă n'ai ajuns aci, ci ai ajuns pentrucă aşa ai vrut şi ţi-a plăcut... Ţi-ai bătut joc de tine şi...

— Să taci!... se răsti Margareta. Nu-ţi dau voe să mai vorbeşti niciun cuvânt... nerecunoscătoare!...

— Isprăviţi odată, pentru numele lui Dumnezeu, nici noaptea nu mă lăsaţi să dorm în pace, spuse madam Buescu. Vreau să dorm, sunt obosită... ce va fi va fi, ce a fost a fost, numai isprăviţi odată...

— O să mă duc mâine la Sfânta Vineri,— şi Margareta tăcu gândind la ce se va ruga a doua zi în faţa icoanei.

— Noapte bună!... Dormiţi...

Madam Buescu se întoarse cu faţa la perete.

A doua zi, Margareta se sculă cu noaptea în cap, îşi maşină părul, se pudră, se stropi cu apă de colonia şi, mirositoare ca o floare de liliac, după ce ciocăni de două ori în uşa odăei din faţă, intră cu două farfurioare de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr 1901-1932

dulceață și două cafele negre, pregătite de mai înainte de madam Buescu, să-i dea bună dimineața și să întrebe pe domnul Negoiță de cum a dormit.

Alexandra se rostogolea încă în așternut închizând ochii să-și lungească somnul. Toată noaptea visase că în toamnă procesul se va sfârși, că vor intra în stăpânirea averii, că se vor mărita, ea și Jana, că se va duce în străinătate, că va fi bogată și viața îi va fi frumoasă, așa cum mintea ei nu putuse niciodată să bănuiască pe trezie. Strânse pleoapele și sub ele întunericul roș al singurătății cu basmul în care părea că se topește, în timp ce buzele ei abea șoptea repetând:

— Procesul... procesul... procesul...

Ghemui plapuma în brațe și adormi din nou.

Jana bâjbâea prin casă căutându-și fustele să se îmbrace.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

De zece zile Negoiță era în casa Margaretei și părea că trăesc de ani. Madam Buesou vedea în el un om cumsecade, iar fetele, un sprijin.

„De-acum încolo nu va mai vorbi lumea", gândea Alexandra.

Negoiță trimisese scrisoarea la Vaslui, unei surori, să-i trimeată actele necesare pentru căsătorie.

In casă, viața își luase cursul obișnuit al gospodarilor cari nu duc lipsă de nimic. Situația aceasta nouă ce se crease familiei Buescu, dădu prilej fetelor să uite de necazurile îndurate de parcă nici n'ar fi fost vreodată. Negoiță avea grijă ca un tată bun și iubitor, de tot ceeace trebuia familiei.

Alexandra și Jana eșeau în fiecare zi la plimbare, pe răcoare și se înapoiau acasă să se plimbe prin curte sau să stea la fereastră,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

să viseze liniştite, cu mai mulţi sorţi de realizare, fericirea ce se pregătea pentru la toamnă.

Negoiţă băgase servitoare şi în casă nimeni, afară de madam Buescu, nu mai făcea nimic.

Alexandra primise răspunsul din Craiova şi prietena îi scria că o aşteaptă. La început se gândi că acum i-ar fi uşor să plece şi în altă parte, la Câmpulung sau la Rucăr, la munte; pentru aceasta ar fi fost de ajuns să-i spună lui Negoiţă o vorbă ca să i se împlinească vrerea, căci Negoiţă, în dragul nouei situaţii, să fie plăcut tuturor alor casei, n'ar fi fost în stare să refuze nimănui nimic, ba mai mult ar fi fost mulţumit, ştiind că poate împlini ceeace i se cere.

Madam Buescu a fost însă de părere că întrucât o chema la Craiova, unde nu va avea nimic de cheltuit, să se ducă, şi dacă nu-i va plăcea, atunci să se înapoieze şi în urmă să se hotărască dacă se va mai duce undeva şi în ce loc anume.

In chiar ziua aceea Alexandra făcu diferite târgueli, îşi mai cusu câte ceva nou, şi a doua zi de dimineaţă, însoţită de Margareta, Jana, Negoiţă şi câteva pachete şi geaman-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

tanc, plecă, în ciuda ochilor răutăcioşi ai vecinilor, la gară.

Când Alexandra s'a urcat în vagonul de clasa I, după ce Negoiţă îi găsise loc şi aranjase bagajele, eşi la fereastră să stea de vorbă cu cei de pe peron ce împiedecau mulţimea grăbită a călătorilor cari alergau cu geamantanele şi pachetele de colo, până colo, să-şi găsească locuri libere prin vagoane. Janei îi flutura mereu zâmbetul pe buze, privind galeşă la Alexandra care pleca în timp ce ea rămânea singură...

In spatele Alexandrei, în vagon, se ivi silueta unui tânăr ofiţer care se înălţa pe picioare să-şi pună o valiză mică de mână în plasă. Alexandra se întoarse, îl văzu şi se roşi la faţă. Jana îi făcu semn cu ochiul şi amândouă râseră.

— O să mă distrez bine.

— Acesta este trenul de Călimăneşti? întrebă cineva de pe peron pe Alexandra.

— Da... se schimbă la Piatra Olt.

— Mulţumesc... şi omul grăbit alerga să se sue în vagon.

— Să-mi scrii cum vei ajunge, cum te-a primit... Să-i spui şi Victoriţei de moşie. Să-i transmiţi complimente... că mi-e dor de ea... Poate îmi va scrie să vin şi eu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

Şi Jana rămase cu ochii în ochii Alexandrei.

— Bine, o să văd eu...

— Dacă o să-ţi trebuiască ceva, să ne scrii.

Şi cei de pe peron se uitau nerăbdători parcă să plece trenul, să se întoarcă acasă.

— Dacă faceţi excursii pe undeva să-ţi aduci aminte şi de mine, mai adăogă Jana şi, mereu cu zâmbetul pe buze, sta parcă aşteptând ca Alexandra să o invite în vagon, să plece împreună.

Peronul se linişti. Hamalii coborau din vagoane numărându-şi banii, sau ştergându-se de sudoare. Nimeni nu mai era grăbit, huietul de cu o clipă mai înainte tăcuse, nu se mai auzea decât gâfâitul măsurat al maşinii ce sufla aburii în două părţi ale roţilor din faţă, ca două mustăţi stufoase.

Puf, puf, puf...

Un fluerat şi roţile vagoanelor începură a se mişca greoi şi lin de parcă un satâr ar fi tăiat într'un bulgăre de unt. Tampoanele ţăcăneau...

— Să-mi scrii !...

— La revedere !...

— La revedere...

Fluturări de batiste, braţe albe, bărbi, uniforme... O împestriţătură de lume se agită

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaluceafarul.ro/mdr1901-1932-

o clipă la toate ferestrele vagoanelor. Trenul bufnea şi răbufnea iuţindu-şi mersul să scape mai de grabă de hăuitul gării, să iasă la câmp, să alerge, să cuprindă zarea.

Cât ai număra până la douăzeci, trenul se şterse lăsând în loc aceleaşi linii negre şi albe pe care va veni un alt tren ca să plece şi el făcând loc altuia.

Negoiţă ţinea de braţ pe Margareta şi Jana.

Se îndreptau spre eşire.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De când cu ultima înfăţişare a procesului, la Scorţeni, oamenii se puseră pe griji. Reteveanu la început, pe urmă Budilă şi mai apoi amândoi împreună, toată ziua erau pe drumuri. Când la advocatul lor care, ziceau ei, „a vândut pricina pe bani, cucoanei de la Bucureşti", când pe la alţi advocaţi şi mai mari şi mai mărunţi cu cari se sfătuiau, cheltuind banii adunaţi de pe la cei ce aveau pământuri ca să vină la Bucureşti.

S'au dus pe la deputaţi, pe la samsari de advocaţi, pe la ministere, şi pretutindeni răspunsul era acelaş.

— Nu mai e nimic de făcut.

Se scărpinau oamenii în cap, suflau greu pe nări, se opinteau pe picioare ca şi cum ar fi ridicat saci să-i ducă la moară şi mai întrebau odată:

— Adică să nu mai fie nimic de făcut?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelerisvenia.ro/mcr/1901-1932

— Nimic.

Şi oamenii lăsau capul în pământ rămânând muţi, fără de gânduri. Se uitau unul la altul şi bleojdiţi eşeau uitând de multe ori să-şi ia şi ziua bună, ca să se oprească în stradă, în faţa porţii să se uite la casa din care eşise, să vadă cât e de mare şi frumoasă ca apoi să-şi vorbească:

— Să mai mergem şi la altul.

Şi oamenii necăjiţi, se duceau pe străzi, cu capul în pământ, unul lângă altul, fără să-şi vorbească, ca doi boi în jug.

Târziu, la trecerea unei încrucişări de drumuri, gata gata să-i calce un camion... se speriară şi ca doi pui de găină deslegaţi de sfoara cu care erau prinşi de picioare, se răvăşiră printre trăsurile şi automobilele cari treceau în toate chipurile pe lângă ei. Când s'au regăsit pe partea cealaltă a drumului, şi-au făcut cruce şi uitându-se speriaţi, în dreapta şi în stânga, nu mai ştiau încotro s'o apuce.

. . . . . .

— Şi ce o să le spunem oamenilor?...

— Ce să le spunem...

Şi tot aşa, o lună încheiată, oamenii au întrebat, au vorbit, s'au mai dus pe la Tribunal să vadă dacă grefierul nu poate să facă ceva,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi grefierul s'a uitat în dosar, a ridicat din umeri şi nu le-a mai spus nimic. Au văzut ei semnături, peceţi peste peceţi, timbre şi n'au înţeles nimic altceva decât că rămân fără pământuri.

Un advocat sărăcăcios îmbrăcat, văzând că oamenii se uită în dosar, se apropie de ei şi întrebă?

— Dar ce aveţi?...

— Uite, domnul este advocat, spuse grefierul oamenilor, întrebaţi-l şi pe dumnealui.

— Uite domnule advocat, noi...

— Mai întâi să-mi spuneţi dacă cereţi consultaţie, sau vreţi să vă apăr procesul?...

— Păi ce să ne mai apăraţi, că domnul grefier zice că s'a isprăvit...

— Atunci vreţi o consultaţie?

— Consultaţie...

— Asta se plăteşte oameni buni, se plăteşte... Dacă ţi-oi spune dumitale pe prietenie, voi spune dumnealui tot aşa şi voi mai apăra pe domnul de colo, tot pe prietenie, eu cu ce mai trăesc?...

— Aşa-i!...

Şi Reteveanu scoase portofelul din buzunar, se uită la Budilă, în semn de înţelegere, şi scoase o hârtie de o sută de lei, o privi, vru să închidă portofelul, se mai gândi o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

clipă, mai scoase o hârtie şi le întinse pe amândouă advocatului.

— Zice că la toamnă să intre în posesia pământului nostru, suntem vreo patruzeci, moşia este de peste două sute de pogoane... pământ petrolifer, avem şi sonde şi acum...

— S'a încheiat tot, nu mai e nimic de făcut, spuse grefierul uitându-se la advocat. S'a dat termen de punere în posesie la 22 Octombrie...

— Aşa-i, dar mai uitaţi-vă şi dumneavoastră, domnule advocat, în dosar că poate de, tot o mai fi ceva...

— Nu-i nevoe, spuse acesta. De mult stăpâniţi pământul?

— De mult...

— De când?...

— Păi ştim noi?... îl avem de la părinţi. Numai de când ne judecăm sunt mai bine de douăzeci de ani.

— Ştiţi ce?...

— ?...

— Când va veni să facă punerea în posesie, faceţi şi voi punerea mânilor pe par şi daţi-le la cap.

— ?...

— Ce vreţi altceva să faceţi?

— Asta e consultaţia?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcr1901-1932

— Dacă ştiţi voi mai mult, faceţi aşa cum ştiţi... şi advocatul care îşi pusese pentru un moment geanta pe masă, se închee la haină, după ce băgase cele două sute de lei în buzunar, şi luă geanta în mână părând a fi destul de grăbit; însă, pentrucă se uitau oamenii nedumeriţi la el, le mai spuse:

— Sau duceţi-vă la cucoana, rugaţi-o, daţi-i ceva bani şi veniţi la mine să vă fac actele de cumpărătoare.

— Adică să cumpărăm pământul dela ea.

— Vezi bine, altfel.., E singura cale; parul sau cumpărătoarea. Pe cine aţi avut advocat?

— Pe domnul Dumitrescu.

— Dumitrescu?... şi advocatul dete din cap strâmbându-şi gura de parcă ar fi băut oţet, şi fără să mai spună nimic plecă.

— Dar pe domnul advocat ăsta cum îl cheamă, domnule grefier?

— Advocatul Zapis.

— Deştept om... de-l aveam dela început sau mai în urmă chiar, nu pierdeam noi procesul...

Şi au plecat oamenii să ducă veste celor rămaşi la Scorţeni de ce au mai făcut.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dl=1901-1932

In fiecare zi, Margareta şi Negoiţă umblau după case. Unele erau prea mari şi prea scumpe, altele prea puţin încăpătoare şi astfel nu găseau nicăeri ceeace le trebuia şi în măsura posibilităţilor de plată. Singurele case cari în adevăr le-ar fi convenit deşi numărul camerelor erau mult prea multe pentru ei, opt încăperi în două apartamente la care se adăugau şi dependinţele, murdare şi rău întreţinute, le găsiră în strada Libertăţii.

Chibzuiră în fel şi chip, mai umblară şi prin alte părţi, şi gândul cel de pe urmă, tot în Libertăţii părea că se statornicise.

De două ori s'au mai dus să le vadă, ca în cele din urmă să-i spună măicuţii:

— Am găsit, aci aproape... In Libertăţii colţ cu Egalităţii.

— In ţigănie! răspunse madam Buescu mirată.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

— Ce importanţă are. Intrarea e pe Libertăţii... lângă cârciumă...

— Se poate Margareto?... spuse sfioasă Jana, acolo unde...

— Tu să taci... Poftim de caută în altă parte mai bine... Vrei în calea Victoriei?...

Madam Buescu plecă capul în piept şi tăcu, muşcându-şi buza de jos, vădit nemulţumită.

— Ce să fac?... Nicăeri, dar nicăeri absolut n'am găsit altele. Lui Negoiţă îi plac... camere mari, frumoase, luminoase şi pe deasupra, sunt singură stăpână în curte... Eftine... Am şi dreptul să subînchiriez... Ori şi unde în altă parte ar trebui să plătim, dacă nu de trei ori atâta chirie, dar cel puţin de două ori mai mult, asta sigur... Mutatul nu o să ne coste scump pentrucă e aproape, aşa că... Şi pe urmă, trebue să mai înţelegeţi un lucru, nu mai sunt singură... Trebue să văd de-acum de interesele casei mele. In afară de aceasta, ai posibilitate să închiriezi două camere mobilate, aşa ca să ai un venit al dumitale. Negoiţă nu o să poată ţine la infinit încă trei guri în plus.

Madam Buescu tăcea, asculta şi n'asculta.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Cuvintele Margaretei n'au putut s'o facă să gândească altfel de cum gândise la început.

— Cum o să mă mut eu acolo cu două fete mari?... în ţigănie!...

Jana se uita şi la Margareta şi la mamă-sa şi într'un moment de bucurie neaşteptată, gândind că ar putea câştiga bani pe urma camerelor mobilate, se aplecă spre madam Buescu ca şi cum ar fi vrut să o îmbuneze şi spuse:

— Ce vrei mai bine măicuţă, dacă avem şi noi de închiriat, avem banul nostru... nu-i mai cerem toate Margaretei...

Madam Buescu se uită la fiică-sa şi, ca şi cum şi-ar fi vorbit sieşi, scutură capul şi zise:

— Strada aceea?... Nu. Nu... Tu nu ştii... Ţigănie...

— Dar îţi spusei odată, se răsti Margareta, are intrare pe strada Libertăţii, în faţa bisericii Sf. Nicolae Vlădica.

— In partea dinspre 11 Iunie?...

— Nu, imediat dincolo... colţ cu Egalităţii, chiar colţ, alături de cârciumă.

Şi madam Buescu iar tăcu plecând capul şi muşcându-şi buza de jos, nevoind să înţeleagă nimic din spusele Margaretei, altfel de cum înţelesese din primul moment.

— Dar dacă aţi mai aştepta? spuse Jana.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ce să aştept, punerea în posesie a moşiei?... O aştept de douăzeci de ani... Ce să aştept?... Şi dacă se vor închiria şi casele acestea şi vom rămâne şi fără de ele?...

— Plăteşti aci cât va fi; şi rămânem pe loc, spuse madam Buescu.

— Nici nu vreau să aud... Nu... Vreau să plec odată din casa aceasta în care numai procese şi procese am avut...

— Dece vorbeşti aşa?...

— Numai nenorociri... Dumitale ţi-o fi mers destul de bine, dar numai eu ştiu... Şi să plătesc chirie la casa mea?... să mă ştie lumea?... în ruptul capului nu!... Şi degeaba să mă lase să stau şi nu mai vreau, mi s'a făcut mie aşa ca să mă mut şi mă mut... Dacă vă place bine, de nu, n'am ce vă face, duceţi-vă în altă parte, faceţi ce vreţi... Ne mutăm în Libertăţii....

Madam Buescu îşi privea mânile osoase cu pielea sbârcită de bătrâneţe.

Spre seară, se îmbrăcă şi împreună cu Jana, fără să spună nimic Margaretei, se duse să vadă casa. Era pe la şapte şi jumătate, abea de scăpătase soarele ca să umbrească pământul. Căldura de peste zi dogorea încă din pereţii caselor şi piatra drumului proaspăt udată de o stropitoare a primăriei care lăsa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1901-1932

în urmă-i apa ce noroiă şi praful drumului pe care îl ridică în chip de vapori.

Când au ajuns în dreptul străzii deochiaet, s'au uitat în lungul ei... Nimic n'au văzut ce le-ar fi putut arăta ce se petrece acolo. Strada liniştită, prea liniştită chiar, pustie aproape, mai pustie ca oricare altă stradă. Trei cârciumi, cu mese şi scaune afară, sub nişte prispe largi şi câte un băiat cu şorţul verde în faţă, atât şi nimic mai mult, iar pe dreapta şi pe stânga, casele mici nespoite, cu pereţi murdăriţi. Se opriră în loc amândouă şi se uitară în lungul străzii...

— Ce zici, Jano?...

— Asta e strada aceea murdară?...

— Asta...

— Nu văd nimic...

Şi ochii Janei se căscară şi mai mari, avizi să vadă, să vadă cel puţin dacă nu dragostea, dar locul în care dragostea se târgueşte pe bani puţini, locul unde fetele nu aşteaptă ca ea pe cel cu care trebue să se mărite, ci pe cel cu care trebue să se iubească.

Madam Buescu care se uitase mereu în ochii Janei o întrebă din nou:

— Ei?...

— Nu văd nimic...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Din uşa cârciumii din colţ, negustorul se uita cercetător la amândouă.

— Căutaţi pe cineva?

— Nu, răspunse madam Buescu, şi trecu drumul, apropiindu-se de ferestrele casei goale pe cari erau lipite bilete de închiriat.

Cârciumarul uitându-se mereu după ele, le văzu că se opresc şi se apropie de fereastră să privească în casele goale.

Intrebă din nou:

— Vreţi să le luaţi cu chirie?

— Da... Dumneata le închiriezi?

— Eu le închiriez, dar nu sunt eu proprietarul... Dacă doriţi să le vedeţi...

Şi omul strigă la băiatul din prăvălie să aducă cheile.

Deschise şi intrară.

Înăuntru, miros greu în toate odăile, murdărie, praf, scândurile stricate şi uşile negre de mâini multe ce le deschisese şi le închisese fără să pună mâna pe clanţă.

Au cercetat toate încăperile; unele mici, altele mai mari, opt în total, între cari una, salonul, după cum a botezat-o cârciumarul, era mare, mare de tot, semănând mai mult a un fel de atelier despărţit în lung şi în lat cu nişte pereţi de scândură spoită, împărţind toată încăperea în boxe închise, numai cu ta-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

vanul comun, mari de doi metri pe unul şi jumătate.

— Aci a fost atelier? întrebă nevinovată doamna Buescu minunându-se în gând ce anume atelier va fi fost ca lucrătorii să fie izolaţi unul de altul...

— Da... Şi cârciumarul râse, răspunzând întrebării pe care i-o făcuse cucoana, apoi devenind serios, completă gluma :

— Au fost paturile... odăile...

Nici Jana şi nici madam Buescu n'au înţeles ce spune cârciumarul, şi ca să nu mai întrebe, se uitară pe pereţi, pe tavan...

— Pe-aci se pot închiria camere mobilate?...

— Pentru noi sunt prea multe, complectă Jana...

— Cum... Dumneavoastră... nu... adică...

— ?...

— Vreau să spun... şi cârciumarul abea în clipa aceea îşi dădu seama că femeile ce-i stăteau în faţă, nu erau ceeace credea el şi pentrucă nu ştia cum să le facă să înţeleagă, spuse fără să fi fost întrebat:

— Nu face pentru d-voastră... Sunt igrasioase... D-voastră nu sunteţi de aci?...

— Ba da...

— Nu face... au igrasie...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Jana roti ochii imediat pe ziduri ca şi cum ar fi voit să se convingă şi nevăzând nicăeri urmă de umezeală, zise:

— Nu se vede...

— Nu se vede acum, dar mai târziu...

— Le închiriem...

Cârciumarul nu mai înţelegea nimic, se uita la femei şi ele se uitau la el, la curte, la odăi, pretutindeni şi pe ferestre afară pe stradă.

— Aci e salonul, spuse cârciumarul şi deschise uşa unei camere mari cu scândurile duşumelelor tocite... şase metri pe cinci... odae de primire.

— Da, e mare, aprobă madam Buescu în timp ce Jana se uita la tavanul negru de praf şi fum de ţigară, ca de bucătărie, pe care se vedeau îngeri sburând pe un cer albastru cu stele galbene de aur...

Când au plecat, s'au oprit din nou în dreptul străzii Egalităţii, s'au uitat lung şi n'au văzut nici de data asta pe nimeni decât pe aceiaşi băeţi de prăvălie cari cu căldarea de apă stropeau pe din faţa cârciumilor, răcorind pământul pentru clientela ce aşteptau să vină.

Seara, la masă, Margareta făcea socoteala camerelor împărţindu-le:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
romaneleromaniei.ro/mur1901-1932

— In faţă vom sta noi, în camera mică de lângă salon, Jana şi Alexandra, iar alături dumneata, şi celelalte două camere mobilate... Un pat, un scaun, un dulap... Nici nu se puteau case mai bune şi eftine...

— Numai să-i placă Alexandrei...

— Să-i placă Alexandrei!... Alexandrei să-i placă ce este, n'o să ne ruinăm noi pentru plăcerile dumneaei...

Şi pentrucă Negoiţă în clipa aceea se ridică dela masă să se ducă la Mitică, peste drum, să-şi cumpere ţigări, Margareta spuse supărată:

— Nu vă mai înţeleg deloc. Vreţi să-şi ea lumea în cap şi să plece?... Ce atâtea pretenţii... A cheltuit săracul o grămadă de bani... De ce nu vă gândiţi?!.. Să faceţi bine şi să mă scutiţi. E o casă foarte bună. Şi ce-i dacă e acolo?... Ehei... S'a întrebat vreodată Alexandra şi dumneata şi ea, arătând spre Jana, din ce aţi trăit până acum?... Nu. Când se va termina procesul şi vom avea bani, o să fie altceva, până atunci însă, fiecare să se mulţumească cu ce e, aşa cum v'aţi mulţumit şi până acum...

Uşa se deschise şi Negoiţă intră suflând fumul ţigării, pe amândouă nări ale nasului. Era mulţumit.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/1901-1932

Dragă măicuță,

Nici nu poți să-ți închipui bucuria pe care am făcut-o Victoriței cu venirea mea aci. Dacă aș fi fost sora ei și nu m'ar fi primit mai bine.

Ionel Ispășoiu, bărbatul ei, e președintele Tribunalului, un om foarte cumsecade, om de vreo patruzeci de ani. Toată ziua râdem. De cum am sosit, am început plimbările prin împrejurimi și mai departe, Parcul Bibescu e o minune. Pretutindeni aer curat, soare puternic, pozițiuni încântătoare și o liniște binefăcătoare.

Am stat o zi întreagă la Drăgășani, patria strugurilor și a vinului. Mâine dimineață, plecăm spre Râmnicul Vâlcei, Govora-Călimănești... Nu știu când ne vom înapoia. Uitasem să spun că la toate aceste escursiuni

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

se adaogă agrementul călătoriei cu maşina, o maşină mare, frumoasă, care sboară pe şoselele albe sbârnâind pe dealuri şi pe sub dealuri ca un bondar.

In fiecare zi mănânc pui şi mă gândesc la suferinţele îndurate altădată.

O noutate: odată cu venirea mea aci mi-am găsit şi un pretendent la... „tronul fără de regat"—cum spune Victoriţa.

Ionel vrea să mă mărite cu orice preţ. E un tânăr inginer, băiat de ţăran. Foarte delicat şi... dar, lasă, amănunte pe altădată. De venit acasă nu ştiu când voi veni, şi nici nu mă grăbesc, Victoriţa e hotărîtă să nu mă lase de lângă ea şi mie îmi pare bine... E o fată admirabilă.

O rog pe Margareta şi pe Negoiţă, dacă se poate, să-mi cumpere un halat uşor de mătase, pentru maşină, şi o bonetă cu ochelari...

Jana ce face?... Imi pare rău că nu poate fi şi ea cu mine.

Incă ceva, am vorbit lui Ionel de punerea în posesie, — de cum stăm cu procesul moşiei—şi mi-a spus să nu avem nicio grijă. Aceasta înseamnă că suntem proprietari, punerea în posesie e ultima formă juridică ce trebue să se împlinească.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

Şi acum, închei şi vă sărut pe toţi. Victoriţa mă aşteaptă să facem o vizită nevestei colonelului Grigorescu, comandantul garnizoanei.

Ce frumoasă casă are Victoriţa!... Parc imens, pomi uriaşi, alei cu prundiş, flori, eleşteu... ce să vă mai spun...

Minune.

Cât de frumoasă e viaţa, măicuţă...

Vă sărut,
Alexandra

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dl=1901-1932

Negoiță și Margareta, în fiecare zi se duceau pe la casele din Libertății, unde zugravi și vopsitori lucrau de zor să gătească încăperile în cari trebuiau să se mute... În acelaș timp, acasă, o croitoreasă cu ziua, lucra rochiile Margaretei dintre cari una de mătase verde, cu care trebuia să se îmbrace la căsătoria civilă.

— Ce rău îmi pare că nu o să fie gata casa decât tocmai săptămâna viitoare...

Și Margareta, întristată pentru neprevederea aceasta, lăsă buzele în jos.

— Nu face nimic, suntem numai noi... O să ne ducem la „Leul și Cârnatul" sau la „Luzana" și o să mâncăm acolo, iar cheful, care va ține loc de nuntă, pentrucă și tu și măicuța ați spus că nu trebue să facem risipă de bani, îl vom face în primăvară, în Maiu, pe iarbă verde.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi Negoiţă se apropie de Margareta, să o cuprindă pe după mijloc, înţelegător şi bun, iar Margareta, care până atunci stătuse pe picioarele ei, să se lase moale, sprijinindu-se de el ca de un stâlp în poartă.

Madam Buescu, fără să-şi poată da seama de ce, asculta la câte vorbeau şi privea la toate pregătirile ce se făceau, ca şi cum s'ar fi uitat pe o ferea-stră într'o casă străină. Altele erau preocupările ei.

Negoiţă era stăpânul.

Nimic nu se mai făcea în casă fără ştirea lui şi nu odată, neputând face observaţii Janei, nu-i vorbea şi trecea cu privirea peste ea ca şi cum nici n'ar fi cunoscut-o. Madam Buescu suferea din pricina aceasta cu atât mai mult cu cât Margareta îşi completa bărbatul, certându-şi sora că prea e străină de Negoiţă şi că nu-l respectă în deajuns, încheind de cele mai multe ori cu ameninţări şi înbrânciri.

— Ar trebui să te gândeşti că mănânci pâinea lui.

— De ce vorbeşti aşa, Margareto?... interveni madam Buescu cu destulă mâhnire în suflet.

— Pentrucă aşa este.

— Aşa?...

— Da... Te ştiu eu şi pe dumneata.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdri 1901 1932

Astfel, împărţite în două tabere, deoparte Margareta cu Negoiţă, iar de alta Madam Buescu cu Jana, trăind sub acelaş acoperământ, înrăiţi şi unii şi alţii ca vrăşmaşi, aproape că nici nu-şi mai vorbeau. Şi asta numai din pricina caselor din Libertăţei, unde nu-i venea la socoteală măicuţei să se mute. De câte ori seara, în camera lor de culcare, mamă şi fiică se găseau singure, vorbeau între ele întrebându-se fiecare, unde ar putea pleca, dacă nu pentru multă vreme, dar cel puţin până la întoarcerea Alexandrei, numai şi numai să plece undeva.

Incepură să scrie câte două trei scrisori pe zi, pe la prietene şi cunoscute cu cari niciodată n'au fost în corespondenţă şi fiecare scrisoare era una şi aceeaş, drăgăstoasă, plină de iubire şi dor de a vedea pe aceea căreia îi adresa scrisoarea, până ce o carte poştală a unei foste chiriaşe, care acum trăia la ţară măritată cu un hangiu, le chema să vină pentru câtăva vreme în pustiul de sat unde „să vă odihniţi, departe de huetul şi zarva oraşului, cel puţin două trei săptămâni". Şi astfel madam Buescu cu Jana plecară de urâtul ginerelui şi al caselor undet rebuiau să se mute, să stea la „hanul lui Costache Burlea" din Valea Călugărească, să privească în lungul ei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şoseaua prăfuită şi colţul de cimitir ce se pierdea în lanurile de grâu şi porumbiştea din faţă, tăiate de linia ferată pe care, de trei-patru ori pe zi, aluneca în zarea pământului, şarpele-tren, cu huruitul depărtat...

Le-a petrecut la gară Negoiţă. Margareta era ocupată cu pregătirile ce nu se mai isprăveau, împărţindu-şi grijea şi umbletele între casa nouă, să vadă ce fac lucrătorii, şi casa veche unde croitoreasa grăbea să termine rochiile cari aveau să o îmbrace peste două zile, cât mai era până la căsătoria civilă.

Când Jana şi măicuţa se urcară în vagonul de clasa treia, făcându-şi loc prin mulţimea călătorilor trântiţi clae peste grămadă, ca saci cu cartofi, Negoiţă strigă, la fereastra spre care nici nu avusese încă vreme să se îndrepte cei ce plecau, fluturându-şi mâna:

— Drum bun!... Şi mai înainte ca trenul să se pună în mişcere, trecu peste linii, de pe un peron pe altul, lovindu-se de călătorii grăbiţi să iasă afară, să prindă tramvaiul şi mai înainte de a ajunge în Egalităţi, să se oprească în oraş la berărie.

Când a venit acasă, l-a întrebat Margareta:

— A plecat?...

— A plecat..

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Le-ai dat bani?

— Nu. Nu mi-au cerut.

— Să le fi dat ceva...

— Am uitat...

Margareta încerca pentru a nu ştiu câtea oară rochiile în faţa oglinzii şi îi plăceau aşa de mult că ar fi stat toată ziua îmbrăcată când într'una când în alta, mereu privindu-se şi mereu găsind că încă e frumoasă.

— Iţi plac, Negoiţă?...

— Desigur... şi apucând o cută a rochei între degete, convingător ca un specialist în ale stofelor, întări ceeace spusese până atunci în fiecare zi de câte ori prilej avea să vadă fie stofa, fie vre-un petec din ea:

— O stofă extraordinară... Cea mai bună pe care am găsit-o...

— Dar eu?... Eu cum îţi par?...

— Bine...

Margareta zâmbi mulţumită şi uitându-se mai departe în oglindă îi părea că e alta, că e cineva, că Alexandra, măicuţa şi Jana, n'au ştiut să o preţuiască niciodată, nici pe ea şi nici sacrificiile făcute, şi crezând că vorbeşte numai în gând, zise destul de tare:

— Prost te-ai purtat şi tu măicuţă şi Jana şi Alexandra... Nerecunoscătoare...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi mai ziceai că de ce nu le-am dat bani, spuse Negoiţă.

— Lasă că ştiu eu ce am de făcut...

Margareta, furată de eleganţa rochei, întrebă din nou pe bărbatu-său.

— Ei?... Ce zici?... Iţi place?

— Foarte frumoasă.

— Imi şade bine?...

— Foarte bine.

Şi Margareta, mândră, se plimba prin camere, nevenindu-i să se mai desbrace, când cineva bătu în uşă. Coborî cele câteva trepte şi deschise. Erau doi oameni dela ţară.

— Pe cine căutaţi?

— Păi... Şi noii veniţi se simţeau stingheriţi în faţa cucoanei neştiind ce să vorbească şi cum să vorbească. Ar fi dorit să intre în casă, însă îmbrăcămintea bogată a stăpânei îi pironi în prag.

— Ce poftiţi?... cine sunteţi dumneavoastră.

— Eu sunt Reteveanu şi el, Budilă... Am venit să vorbim... suntem dela Scorţeni...

— A!... dela moşie...

Când auzi Negoiţă, se apropie şi el cu amândouă mâinile în buzunarele pantalonilor.

— Am venit să stăm de vorbă, să ne înţelegem...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Poftiți în casă, le răspunse Margareta urcând treptele, foșnindu-și rochea, iar după ea oamenii cu pălăriile în mână și capul plecat, privind unde călcau, urcară și ei.

— Stați! și Margareta se așează pe canapea în fața oglinzii iar pe un fotoliu lângă masa din mijloc, șezu Negoiță, în vreme ce noii veniți căutau cu ochii unde ar mai putea sta și ei când toate scaunele erau răsturnate și puse unele peste altele pe pat, să facă loc larg Margaretei care până atunci se plimbase, așa că au rămas în picioare, amândoi, unul lângă altul, în golul ușei, învârtindu-și fiecare pălăria în mâni.

— Dumneavoastră sunteți domnișoara cucoanei mari.

— Da.

— Și domnul... poate ginere.

— Ginere. Bărbatul meu.

— Păi atunci, știm noi?... vom putea vorbi?... Amândoi se uitară unul la altul, ca și cum ar fi voit să se înțeleagă din ochi, ca apoi, cu oarecare întârziere, să înceapă deodată amândoi întâi, apoi numai unul:

— Uite la ce am venit, știți că procesul s'a amânat la toamnă, ori, ce-am zis noi, tot mai bine e să stăm de vorbă, să ne înțelegem. De

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdir/1901-1932

cât o judecată dreaptă, mai bine o împăcăciune strâmbă... Să ne învoim...

— Cum o să ne împăcăm strâmb când procesul s'a terminat drept şi la toamnă se face punerea în posesie?...

— Aşa-i, dar de... tot nu-i terminat. Până nu se vede omul în al lui, tot nu e al lui şi de aceea ziceam noi să dăm ceva, să ne înţelegem, acum fie că aveţi dumneavoastră dreptate, fie că nu aveţi... N'am avut noi advocaţi... De, ce să facem... Dumneavoastră la Bucureşti, noi la ţară...

Margaretei i se lumină faţa de bucurie şi se uita la Negoiţă să vadă ce zice.

— Ei, şi cât credeţi ca să plătiţi?

— Păi ştim noi?... Cât socotiţi dumneavoastră?... Noi de aceea am venit să terminăm...

Şi Reteveanu tăcu uitându-se smerit întâi în ochii boerilor, iar mai apoi şiret, în ai tovarăşului din partea căruia parcă aştepta încuviinţarea celor spuse. Budilă clipi uşurel, aşa ca şi cum tic ar fi fost, şi amândoi lăsară capul în pământ privindu-şi picioarele şi urmele încălţămitei, schimbând locul, temători parcă să nu murdărească covorul destul de tocit de altfel pe care abea de se vedeau urmele unor flori roşii, apoi, pentrucă nici „cucoana“ şi nici „boerul“ nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

vorbeau, Reteveanu se uită din nou în ochii lor, dete din cap ca şi cum ar fi repetat propunerea şi completă:

— Să dăm acolo vre-o două mii de lei de pogon...

Negoiţă începu să râdă.

— Trei, iuţi cuvântul Reteveanu.

— Şi din puncte, ce luăm noi, redevenţă de unul la sută, urmă Budilă, lăsându-se când pe un picior când pe altul. De, să nu ziceţi dumneavoastră că...

— Şi câte sonde sunt instalate, întrebă Margareta.

— Patru.

— Produc?

— Acum ce să mai vorbim de sonde şi cât produc, noi am venit să facem pace, pământul e al nostru, dar dacă legea, judecata, nu vrea să ne lase în pace, ce era să facem.

Ochii lui Negoiţă se luminară la gândul de a se şti proprietar şi încă petrolist. Ii făcu semn Margaretei şi amândoi trecură în camera vecină ca pentru a se consulta. Reteveanu şi Budilă se prinseră de mână făcându-şi semn şi îşi dete drumul imediat încrezători că isprava e pe cale bună de a se împlini. Se uitară jur împrejur prin cameră, pe sus şi pe jos, pe pereţi, şi la tablouri... curioşi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

să vadă cât mai mult. Pretutindeni însă lucrurile erau în desordine, rochii aruncate pe jos, patul nefăcut şi scaunele, aşa cum le văzuse mai înainte, unele peste altele, şi în odae miros de apă de colonia amestecată cu fum de tutun şi aer închis. Storurile ferestrelor erau lăsate, cald şi zăpuşeală de parcă razele soarelui pătrundeau prin ziduri. Când au revenit boerii, Negoiţă grav, înţepenit pe picioare ca pe catalice, de mândru ce era, înţeleseră oamenii că bucuria nemărturisită încă le-a fost zadarnică şi amândoi simţiră în acelaş timp cum scad şi se micşorează de parcă ar fi stat cu picioarele în mâl.

— Voi vedea la toamnă dacă vând sau fac vre-o înţelegere cu dumneavoastră sau cu vre-o societate, aşa că...

— Păi noi venirăm să facem înţelegerea de-acum, spuse Reteveanu.

— Ştiu, dar tot mai bine e să o facem la toamnă...

— Uite, boerule, până la toamnă mai e vreme şi apoi nu se ştie ce se mai poate întâmpla până atunci sau atunci chiar... E greu să ne scoată pe noi din pământul în care am născut, şi de... judecata mai poate fi câteodată şi strâmbă, că oamenii o fac, şi dacă unii o fac într'un fel apoi alţii o pot face altcum.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1901-1932

— Nu se mai poate face nimic, răspunse râzând Negoiță, punerea în posesie înseamnă intrarea în avut, așa că nici o judecată nu mai poate întoarce lucrurile...

— Așa-i, nu o fi putând judecata, dar satul, oamenii... suntem mulți boerule și de aceea ziceam noi că tot mai bine ar fi...

— Nu... Și Negoiță, scutură capul hotărît, apoi se adresă Margaretei: așa ca și cum ar fi trebuit să plece de-acasă.

— Ești gata?...

— Da.

— Negoiță se uită înspre cei doi străini pe cari îi făcură să înțeleagă că trebuie să plece; pentru aceasta coborâ el întîi, cele câte-va trepte până la ușa ce da în curte, unde se opri făcând loc lui Reteveanu și Budilă să iasă.

— O să ne mai gândim... și pe urmă nu este nici soacra aci, așa că la toamnă, când vom veni cu punerea în posesie, o să vedem ce o fi de făcut.

Reteveanu se uită la Budilă și clătinând capul îi spuse:

— Tot cum a zis Zapis o să fie...

Și gândul lor se opri la sfatul advocatului, să-și apere pământul, fiecare în capul locului.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Aşa o să fie, răspunse Budilă şi amândoi păşiră ultima treaptă, necăjiţi fiecare, chibzuind la ce vor face. In curte se văzură oamenii că sunt daţi afară, nici cu ocară nici cu sudălmi, dar daţi afară, fără să fi stat de vorbă aşa cum crezuse ei; de aceea când să plece, Reteveanu se uită în sus, oprindu-şi privirea întâi în capul scării la Margareta, apoi jos la Negoiţă care sta în pragul uşei şi le spuse destul de tare şi cu destulă răutate:

— N'aţi vrut să ne înţelegem?... Bine... Apăi de-acum să ştiţi, dar să ştiţi că la toamnă pământ mâncaţi, dar pământ nu luaţi... Or dumneata, ori cucoana dumitale, ori cucoana mare... Cine o veni...

Şi plecară, iar geamurile uşei se scuturară închizând înăuntru râsul sgomotos al lui Negoiţă şi bucuria Margaretei. Din clipa aceea amândoi se vedeau proprietari împliniţi cu mari venituri.

Când priviră pe fereastră, printre storuri, pe urmele mosafirilor, îi văzură peste drum, în mijlocul a vre-o treizeci de oameni. Toţi înjurau şi scrâşneau dinţii, vre-o câţiva deteră chiar să vină pe poartă. Intr'o clipă Margareta şi Negoiţă îngălbeniră de spaimă, puseră zăvorul la uşa dela scară, încuiară şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvaniana.ro/tdr:901-1932

uşile celelalte şi unul lângă altul, simţindu-şi bătăile inimei, trecură câteva clipe de groază... In sfârşit când cei de peste drum, mulţi şi gălăgioşi, se depărtară, abea atunci Margareta şi Negoiţă se uitară unul la altul şi cu picioarele de cocă, sub greutatea trupului, căzură fiecare pe câte un scaun.

— Bine că a dat Dumnezeu... spuse ea, gândindu-se că au scăpat teferi.

— La ce era să stau cu ei de vorbă, când e averea mea, zise Negoiţă simţind că îi revin puterile. La ce era să stau de vorbă?... Inţeleg asta când ar fi câştigat ei, dar aşa când sunt eu stăpân, când averea e a mea, când e avutul meu?... Vai!... dar ar fi fost o adevărată copilărie...

— Când o să audă măicuţa!...

— O să exploatăm noi şi sondele şi puţurile... şi aceasta ştii ce înseamnă?... Inseamnă că în mai puţin de doi ani, dacă ar fi nu patru sonde câte sunt astăzi, ci două, şi sunt de ajuns să ne facă pe toţi milionari... Inţelegi tu Margareto?... Milionari... Ce credeau ei, că m'au găsit pe mine nepriceput şi în faţa câtorva sute de mii de lei...

— Oameni simpli.

— Simpli.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Dacă n'ai fi fost tu, nu ştiu ce am fi făcut.

Şi Margareta îl cuprinse cu braţele pe depe gât sărutându-l, apoi deodată se desfăcu de el.

— Uitasem, sunt cu rochea nouă, să mă desbrac...

In seara aceea au petrecut în oraş până târziu gândindu-se mereu la avere şi atât au stăruit până ce s'au identificat adevăraţilor proprietari petrolişti cu sonde şi redevenţe şi au cheltuit aşa cum înţelegeau ei că trebue să cheltuiască aceştia. Când au venit acasă, nu s'au putut odihni până ce n'au împărţit veniturile hotărând în acelaş timp şi de soarta fetelor. Abea către ziuă au închis ochii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr 1901-1932

Instalați în noua locuință, Margareta și Negoiță, abea de închiriară o cameră mobilată la două fete și în fiecare zi veneau tot altele să ocupe camere noi.

Negoiță se împrieteni cu cârciumarul din colț, de unde începu a târgui pentru casă, un grec care în tinerețe ținuse bordel la Brăila și Constanța și care acum în urmă devenise proprietar în Egalitate, cunoscut de întreaga stradă ca om cu dare de mână care, pe lângă negoțul băuturilor, mai făcea și pe acela de a găsi loc fetelor libere, pe la diferite case, sau de a le scoate dintr'un loc ca să le ducă în altă parte. Un fel de biurou de plasare tăinuit și totuși știut de cei interesați.

Din prima zi, sfatul pe care i l-a dat acesta lui Negoiță, a fost ispititor pentru noii chiriași.

— Oricum ai închiria camerele mobilate

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi ori cât ţi-ar plăti, tot nimic este, pe cât timp dacă ţii fete, acestea îţi plătesc din câştig, câştigul îl fixezi tot dumneata şi tot dumneata le dai masă, îmbrăcăminte şi ce le trebue, având-le în grijă ca pe nişte ucenice ce sunt chemate nu a învăţa vre-o meserie, ci a petrece, petrecere pe urma căreia în scurtă vreme, te asigur, vei deveni proprietarul casei pe care ai luat-o cu chirie. Poziţia este bună, fiindcă e mai retrasă din mijlocul celorlalte case şi dacă o să te îngrijeşti numai puţin, poţi face ceeace nimeni nu poate face în toată Egalitatea.

Negoiţă care cheltuise aproape toţi banii pe cari îi avusese, de când intrase în casa Margaretei, găsi sfatul cârciumarului ca foarte bun şi îl împărtăşi nevesti-si. Aceasta, la început, se uită lung la el, neîncrezătoare, când văzu însă că propunerea era foarte serioasă şi când în vorbele repetate ale grecului îi prezintă miragiul unei grabnice înbogăţiri, fără să aibă nimic de pierdut, înţelegerea se făcu fără cuvinte acoperind astfel ce brumă de ruşine mai aveau unul faţă de cellalt. S'au dus amândoi în hala de vechituri, au târguit mobilierul sumar al boxelor, mobilier redus la un pat de fier, un scaun, un lavoar, un cuer şi pentru fiecare boxă câte două tablouri, litografii ordinare, reprezentând nuduri, peisa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrr1901-1932

SIBIU

gii, şi chiar câteva portrete ale ţarilor vechei Rusii. Tot în hală, au mai găsit şi un pian ce fusese pe vremuri automat şi care acum proaspăt lustruit şi cu alămurile sfeşnicelor frecate, îşi arăta claviatura de fildeş galben ca dinţii fetelor ce căscau gura să arunce rotocoale de fum din ţigară, în trândăvia ce le cuprindea în amurgul zilei când aşteptau să înceapă sosirea clienţilor.

— Un adevărat „pension", spuse Negoiţă frecându-şi mâinile şi privind casa aşa cum era aranjată, cu fetele răsturnate pe canapele şi scaune, cari mai de cari mai ispititoare prin felul cum îşi arătau picioarele şi chiar unele părţi mai tăinuite ale corpului.

— Da, e agreabil, răspunse Margareta, şi găsi că ar mai trebui câteva draperii roşii, de catifea, care să mascheze intrarea în salon şi uşile cari dădeau în sala cea mare a boxelor.

— Şcoală...

— Şcoală...

Şi amândoi se puseră pe râs.

Intre timp cârciumarul venea de două trei ori pe zi şi cu sfaturile lui completă diferite chestiuni de detaliu ce nu puteau lipsi dintr'o casă aşa de luxoasă, care mai curând de cât aşteptările lor, îşi creă o clientelă aleasă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

şi o faimă, cum niciuna dintre casele cu ete, cu tradiţie, nu avea.

Ii mersese vestea „pensionului“ şi în Cantemir, şi pe cheiul gârlei, la Scăricică, pe Râureanu, pe Brezoianu şi pretutindeni, pe unde existau case cu fete şi unde fetele vegetau, de multe ori, nopţi în şir, aşteptând să le cadă câte unul, doi sau trei clienţi... Şi în clipe de acestea, fetele visau, visau vremuri mai bune, să poată plăti datoriile ce le aveau, acolo unde se găseau, să iasă şi să se ducă să trăiască la „pensionul“ Margaretei unde viaţa e viaţă largă, cu bucurii şi câştiguri mari.

Cinsprezece fete avea casa şi ar mai fi putut primi încă cincisprezece dacă ar fi avut loc, atâtea veneau în fiecare zi să fie văzute de Negoiţă căruia îi plăcea ca toate să fie frumoase şi tinere.

Intr'un colţ al salonului de primire, într'o urnă de metal, în fiecare seară, ardeau mirodenii şi uleiuri mirositoare pe câţiva tăciuni, şi fumul focului dragostei, se împletea cu fumul şi mirosul ţigărilor aprinse şi al apei de colonia cu care fiecare fată trebuia să-şi pulverizese părul, piepţii şi braţele.

Patru oglinzi mari făceau spărturi luminoase în patru pereţi ai salonului.

Natasa cânta la pian.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1930-1932

Liniște era ziua în casa cu fete din strada Libertății, de parcă pustie ar fi fost, iar noaptea, până în zori, de trei sute șaizeci și cinci de ori pe an, petrecere, muzică, râsete și voe bună de nuntă ce da aspect de viață largă, fără de griji și celor de pe afară, din dreptul ferestrelor și porții, și celor din năuntru îmbăiați de lumina prea mare a candelabrelor.

Onorurile casei le făceau patronii zâmbind grațios musafirilor neinvitați ca și fetelor cari toate așteptau în salonul de primire, să le vină norocul în chipul oricărui bărbat pe care într'o clipă îl va cunoaște, îl va iubi și-l va uita.

— Ești foarte interesantă astăseară Lenuțo spuse Margareta uneia dintre fete, și trecu în revistă mai departe.

— Și tu, Zozo.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

— Ce frumos îți stă părul astăseară? spuse alteia.

— Uite, vezi, te prinde de minune capodul...

— Tu ce stai așa plouată?... fii veselă...

Și Margareta avea pentru fiecare fată câte o apreciere și un cuvânt de dragoste ocrotitoare.

Cincisprezece fete, pentru o casă de rând, reprezenta cincisprezece fete, aci însă, la „pension", cincisprezece fete egalau cu împătritul lor ca număr, iar ca venit, cel puțin cât cincisprezece proprietăți în mijlocul orașului.

Printre pensionare era una, tânără încă, însă obosită mai înainte de vreme, o rusoaică cu părul bălan și ochii albaștri în cari se putea ceti nostalgia depărtărilor de stepă. O chema Natașa. Trăise la Petrograd, Kiew, și Cherson, se îmbăiase în Don și Nipru și își omora viața cântând și lucrând, cum spunea ea clipelor de iubire. Nu o întrebase nimeni nimic din trecutul ei și nimănui n'a spus un cuvânt. Când nu lucra, cetea. Cetea romane franțuzești, nemțești și rusești. Suspina, tușea uneori, fuma, bea ceai și coniac și cânta la pian.

Cânta Natașa, iar fetele, unele răsturnate pe canapele, pe jumătate desbrăcate de parcă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
(patrimoniu.ro.ro/mdr1931-1932)

atunci ar fi eşit din baie, acoperindu-şi umerii cu mătasea subţire a unui fular să se sbiceascâ de apă, fumau, visau şi priveau îngerii dolofani ce sburau pe plafonul afumat, iar altele, două câte două, strângându-se la piept, înşelându-şi simţurile, îşi închipuiau fiecare că ţine în braţe pe iubitul cu care a plecat întâi în lume, sau pe cel pe care îl aştepta şi azi ca şi eri, şi eri ca totdeauna. Erau cele mai tinere, cele mai setoase de viaţă şi cele mai nesătule de iubit. Când uşa se deschidea, fetele se opreau o clipă din joc, înconjurau pe noul venit cu zâmbete şi cuvinte de bună prietenie, de parcă s'ar fi cunoscut de când lumea. Fiecare îi spunea străinului câteceva şi fiecare, cu gesturi copiate, îşi arătau sânii, braţele, picioarele şi chiar ceeace face taină din fiinţa omenească. Noul venit dispărea, însoţit de aceea pe care o alesese şi care din chiar clipa aceea se schimbase, devenind alta, femeea grăbită al cărei timp este socotit şi supravegheat, ca într'o uzină, de ochiul observator al directoarei. Nu mai râdea, era serioasă era preocupată ca orice om de afaceri, nimic din graţia făcută de mai înainte. Uşa se închidea în urma lor, ca să se deschidă portiţa de scânduri a boxei în care îşi avea cuibul strâmt pe care îl umplea patul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mam1901-1932

In salon fetele jucau, Natașa cânta și musafirii drumeți, cunoscuți și necunoscuți, intrau și eșeau ca dintr'o vespasiană.

Băeți tineri, oameni îmbrăcați destul de bine, bătrâni, olteni, soldații, vânzători de alune, studenți, negustori... Și pentru fiecare fete le erau aceleași amante iar pentru amantă clientul un număr sau o linie însemnată cu creionul într'un carnet de evidențe.

— Eu am avut douăzeci și doi.

— Eu șapte.

— Eu patru.

— Eu unul, dar... și fata făcu gestul cu mâna ca și cum ar fi spus că acest unul o plătise cât douăzeci...

Toate erau mulțumite. Erau îmbrăcate curat, în capoade și cămăși de mătase, ciorapi la fel, pantofi de altaz, și pe lângă luxul casei, fiecare avea la dispoziție atâta apă de colonia încât ar fi putut să se și îmbăeze. Deaceea fetele nu prea se supărau când pe la miezul nopții Margareta trecea în inspecție, fie prin sala boxelor fie prin salon, urmărind foarte atentă activitatea fiecăreia.

— Unde e Lenuța?...

— Are client.

— Margo?...

— Și ea.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelelitera.ro/rdr1901-1932

— Dar e de mult, ce face?... şi eşind în uşă striga în curte, aşa ca să se audă la locul unde se găsea fata.

— Margo!... ai adormit?...

— Gata, gata... Vin acum... se auzea răspunsul celei întrebate, răspuns ce venea de după pereţii de scândură şi uşa întredeschisă a unei odăi mai izolate.

Şi pentrucă Margareta vedea în aceste întârzieri fraudele ce s'ar fi putut face, supărată, drăcuia şi vorbea să fie auzită de toate celelalte.

— Mie nu-mi place... Ce va să zică asta?... lumea aşteaptă, poate să vină şi dacă nu găseşte pe cine caută...

Dar Mariana unde-i?

— La poartă.

— Tu?... întrebă pe una din fete care sta pe canapea.

— Aştept.

— Câţi ai avut pân acum?...

— Cinci...

— Cinci?... Nu patru?...

— Cinci... Nu ştii că am venit a cincea oară cu ţigările pe cari mi le dăduse studentul?...

— Să vedem. Şi Margareta se uită într'un carneţel de zi, învârti foaie după foaie şi ceti:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

— „Margo... Niculina... Mariana... Zozo... Rujea... unu, doi trei, patru, cinci... Da... da... Bine...

Inchise carneţelul şi îl lăsă să cadă spânzurând într'un şireţel prins de mijloc. Se mai uită de jur împrejur să vadă dacă totul e în ordine şi spuse:

— Mai duceţi-vă şi voi pe la poartă... Puneţi patefonul. Dacă nu e Nataşa să cânte voi nu puteţi dansa după patefon?... Fiţi vesele, ce staţi aşa triste parcă aţi fi la îmormântare... râdeţi, jucaţi...

Şi fetele încercate o clipă de oboseală şi somn, se ridicară ca una şi începură a sări, ca vinul nou în pahare. In clipa aceea, Margo, cu faţa congestionată, intră obosită, abea ţinându-se pe picioare. Căzu pe canapea.

— Ce-i? întrebară celelalte.

— Să fie al dracului de soldat... nu mai pot. Şi ochii, luminaţi de bucurii rare, spuneau mai mult decât cuvântul...—Vai! nu mi s'a mai întâmplat asta de... şi, moale ca o cârpă, Margo respira greu apăsând cu mâna peste inimă să-i oprească bătăile.

Cinci minute în urmă îşi şterse năduşeala depe faţă, se stropi cu apă de colonia şi se pudră în faţa oglinzii.

Margareta îşi făcu din nou apariţia, me-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

canic conştiincios ce urmăreşte, în sala maşinilor, mersul regulat al motorului.

La cârciuma din colţ şi la toate celelalte depe Egalităţii, lume multă, cântec şi cheflii. Erau orele trei din noapte. La toate casele ferestrele erau larg deschise, gonind lumina candelabrelor pe piatra murdară a drumului. Fetele vorbeau, râdeau, glumeau şi primeau mosafirii întârziaţi pe la cârciumi.

Era zi de sâmbătă, treburile au fost bune pentru toată lumea şi pentru fete şi pentru patroni, se muncise mult şi se câştigase bine.

Prin mijlocul străzei, cu bocancii grei, îşi plimba leneş autoritatea, sergentul de stradă care, dornic poate de cele lumeşti sau scârbit de ele, fluera din când în când din ţignalul de cositor, vestind întunericului nopţii liniştea şi buna orânduire a vieţei ce stăpâneşte pământul în colţul acela de lume a cărui pază i se încredinţase.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Margareta şi Negoiţă duceau o viaţă lipsită de griji şi plină de belşug ca viţa de struguri. Ziua, până în timpul prânzului, dormeau şi patronii, dormeau şi fetele, perdelele erau lăsate la ferestre. Strada toată, dela un capăt la altul, cu casele pestriţe, ca un şarpe sătul, zăcea în toropeala morţii. Ici colo, câte o servitoare doar care îşi mai făcea de lucru prin curte sau pe la poartă, încolo nimic nu se mai mişca pe la casele cu fete.

Abea dela jumătatea zilei în sus, pe la ceasurile două, pensionarele toate făceau curăţenia măturând camerele, scuturând şi deretecând fiecare cuibul ei, aşternând schimburi pe pat sau lăsându-le pe cele vechi, netezind cu mâna cutele cearceafurilor. Mâncau şi-apoi, spre seară, la ceasul când începe să vină clientela, se găteau care mai de care înfrumuseţându-se. Fiecare găsea într'o lădiţă pe care o avea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
http://patrimoniu.ro/?dl=1901-1932

sub pat, paglicuţe, mărgele sau bucle eftine de tinichea lucitoare şi sticle colorate cu cari avea să-şi împodobească capul ca prinţese de carnaval.

In toate colţurile odăilor oglinzi şi în nici una nu se vedeau fetele aşa cum erau, ci toate aşa cum ar fi dorit să fie, oglinzi vrăjite să le arate cât mai frumoase şi mai atrăgătoare. Nici una nu se vedea slabă, cu ochii pierduţi în adâncurile vinete ale orbitelor, nici una îmbătrânită, nici una cu carnea trupului jilavă şi mototolită ca o cârpă muiată. Toate erau frumoase, ochii mari, carnea fragedă şi zâmbetul graţios gata să întoarcă capul celui întâi venit.

Inainte de a începe lucrul, fiecare, şezând pe marginea patului, îşi da în cărţi să-şi afle cu un ceas mai de vreme, norocul din seara aceea, norocul care îi va umple cuibul odată cu numărul de adoratori de-o clipă ce îşi caută plăcerea în schimbul banilor ce-i aruncă pe masă sau îi lasă să cadă ca un scuipat în palma întinsă a fetei cu care a petrecut.

— Când mai vii, dragă?...

Peste trei zile...

— Să întrebi de Marioara...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Madam Buescu şi Jana, se înapoiară dela ţară.

Când au intrat în curtea caselor din Libertăţii, era ceasul unul şi jumătate, ziua. Peste tot, ferestrele erau cu storurile lăsate şi linişte de parcă n'ar fi fost nimeni acasă. O servitoare bătrână, slabă, neagră şi urâtă, le întâmpină în mijlocul curţii întrebându-le:

— Pe cine căutaţi?

— Dar tu cine eşti, întrebă madam Buescu.

— Servitoare.

— Pe cucoana.

— Doarme.

— Unde?... Şi madam Buescu puse mâna pe clanţă să deschidă uşa la camerele din faţă.

— Ei, n'auzi!... îţi spusei că doarme... e încuiat.

In momentul acela uşa se deschise şi Mar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
transilvaniana.ro/?dr=1901-1932

gareta, cu ochii umflaţi de somn şi părul în desordine ca un smoc de lână încurcată, lărgindu-şi gura până către mijlocul obrajilor, mai mult strâmbându-se decât zâmbind, se minună:

— Măicuţa!... Jana!... şi cuprinzându-le pe amândouă pe după gât, se sărutară şi intrară în casă.

— Negoiţă doarme şi el?... Aţi fost undeva azi noapte?...

— Nu... nicăiri...

— Şi dormiţi până la vremea aceasta?... E unu şi jumătate ceasul.

Margareta nu răspunse, ca şi cum n'ar fi auzit şi întrebă pe mamă-sa:

— Cum aţi petrecut?...

— Dar ştii că avem frumos acum! spuse Jana minunându-se de lucrurile noui sau vechi necunoscute mai înainte şi cari umpleau casa.

Madam Buescu privi şi ea curioasă ca într'o casă străină, clătină capul nedumerită poate şi răspunse întrebărei Margaretei:

— Foarte bine... ca la ţară... Femee cumsecade, ar fi vrut să mai stăm. Abea de ne-a lăsat să plecăm. Foarte cumsecade.

In timpul acesta Jana mângâia mobilele fericită de ceeace vede. Se uita peste tot, la bibelouri, într'un dulap, la tablouri pe pereţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdtr1901-1932

şi la covoarele ce abea începuseră a-şi arăta ţesătura dând impresia de a nu fi chiar aşa de vechi. Şezu într'un fotoliu larg, de piele, din faţa unei măsuţe rotunde de lemn roşu şi, împinsă mereu de curiozitate, se sculă şi deschise uşa ce dă într'o cameră vecină. Rămase în prag, se uită neînţelegătoare înăuntru şi sfioasă, încet ca şi cum surprinsă ar fi fost de cineva că fură, închise uşa, retrăgându-se. Pe paturi de fier, în boxele de scânduri văruite, cu uşile deschise şi aerul cald înăcrit de transpiraţie, dormeau desvelite, în pielea goală, mai multe femei.

Nu o văzuse nici mamă-sa nici Margareta care, lungită pe pat, căsca de somn.

— Ce e în camera de dincolo, întrebă Jana, arătând cu mâna uşa pe care o deschisese cu o clipă mai înainte.

— Fetele, răspunse Negoiţă.

— Ce fete?...

— Ce era să fac, măicuţă. Am cinsprezece. Lucrurile merg destul de bine, trebuia să facem ceva, să putem trăi.

— Am suferit destul, completă Margareta, ca să merit o viaţă mai bună decât aceea pe care am dus-o până acum. Când mi-aduc aminte că în fiecare zi, dar absolut în fiecare zi, se repeta aceeaş lipsă cu acelaş „du-te", mă

Muzeul Digital al Romanului Românesc

îngrozesc. Astăzi, slavă Domnului, am şi am destul ca să nu mă mai pot gândi la ceeace a fost altădată.

Madam Buescu se uită la Margareta, se uită şi la Negoiţă şi deşi înţelegea despre ce poate fi vorba, voia să nu ştie, să nu creadă gândurilor, de aceea, pentru liniştirea ei pe care o aştepta cu teamă, completă întrebarea:

— Şi... ce fel de fete? Ce lucru?

— Bordel, răspunse scurt Negoiţă familiarizat de-acum cu noua-i ocupaţiune.

— Cum?!... Şi măicuţa se îngălbeni la faţă în vreme ce buza de jos începu să-i tremure. Se ridică depe scaun să plece şi simţea cum o cuprinde un fel de vârtej, că se învârteşte casa cu ea, pământul... Inchise ochii şi sprijinindu-se de spătarul scaunului se aşeză din nou.

— E cel mai curat, urmă ca o poveste, Margareta, cel mai luxos, numai lume bună...

Măicuţa rămăsese cu capul plecat în pământ şi buzele abea de se mişcau, vorbind încet, nesigur:

— Bordel!...

Negoiţă sări din aşternut şi trecu în camera vecină, să se îmbrace. Jana tăcea, numai ochii mari priveau şi la mamă şi la soră ca la obiecte necunoscute.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Cât ai număra până la o sută, n'a vorbit nimeni, amuţise femeile. In încăperea mare a odăei încărcate cu mobile, părea că plafonul luneca în jos, pe ziduri, ca un fund de ascensor ce avea să le strivească pe toate.

— Până acum ce am făcut?... spuse Margareta cu o voce aspră, stricând liniştea de o clipă, ca rostogolirea unor bulgări de pământ pe sicriu, la o înmormântare săracă.

— Plecam pe stradă să găsesc pe unul sau pe altul ca să trăim. Atunci mă trimiteai dumneata şi mă trimitea fetele. Ce am făcut atunci decât ceeace fac şi acum... Bordel.

Madam Buescu sta mereu nemişcată în scaunul în care căzuse, numai vinele gâtului i se umflară ca două râme şi se băteau neastâmpărate. Jana, aceeaş, se uita ca şi mai înainte, când la mamă-sa când la Margareta.

— Odăile voastre sunt deoparte, continuă Margareta, şi pe urmă fetele acestea nu ne sunt rude, nu ne sunt nimic, le ţin cât vreau şi le dau drumul iar când vreau. Dacă va da Dumnezeu să-mi meargă tot aşa, un an doi, desfiinţez casa fără să mai simt nevoia nici unui fel de ocupaţiune. Cumpăr proprietăţi şi îmi creez un venit destul de bun ca să ne ajungă la toţi.

Madam Buescu se ridică în picioare, clă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tinându-se ca o trestie bătută de vânt, se uită în ochii Margaretei şi întârziat, frângându-şi mâinile, spuse ca pentru ea:

— Ce o să zică Alexandra?... Ce o să zică Alexandra?... Privi în pământ îşi legănă capul îngândurată şi din nou mânile se agitau negăsindu-şi astâmpăr.

— N'are decât să zică ce vrea. De câte ori mi-a cerut bani şi de câte ori voia să-şi cumpere câte ceva, niciodată nu mă întreba de unde? cum i-am câştigat? Şi pe urmă, nu văd nimic ruşinos în ceeace fac. Plătesc aceleaşi dări către stat ca oricare altă întreprindere. Casa funcţionează în baza unei autorizaţiuni, fără de care nu aş fi putut-o deschide şi, mai mult, atenţiunea pe care mi-o dă societatea e o dovadă ca şi această întreprindere e tot aşa de folositoare ca oricare alta, de pildă o bancă, sau un restaurant.

Jana, răzimată cu spatele de un biurou de cucoană, la care altădată va fi visat cineştie ce fată bogată cetind şi scriind, asculta la discuţia dintre mamă şi soră. Când o vedea pe maică-sa plângând, ar fi plâns şi ea, când o auzea însă pe Margareta spunând că de-acum încolo au scăpat de sărăcie, ochii i se luminau de bucurie şi de curiozitate. Era nerăbdătoare să audă că se deschid uşile şi vin

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

fetele, cele cinsprezece fete, să le vadă cum sunt. Dacă sunt obrasnice sau nu, frumoase, urâte, şi ar mai fi vrut să ştie ce gândesc ele şi dacă gândesc îndeosebi la ceva şi dacă sunt ca orice fată sau femee. Şi Jana îşi trudea capul să ghicească pe fiecare dintre ele. Se întoarse cu faţa la biurou şi găsi un fel de registru cu numele lor, numele fetelor, şi îndreptul fiecărui nume trase mai multe liniuţe. La unele numărul liniuţelor ajungea la douăzeci, la altele cinci, la altele douăsprezece, opt, şase, patru, şi liniuţele se înşirau pe rânduri, unele lângă altele, drepte, însumând, pentru fiecare fată, câştigul şi numărul clienţilor avuţi. Sus în mijlocul paginei era luna, ziua şi data, aşa cum se obişnueşte a se pune la scrisorile comerciale.

Sistema era a lui Negoiţă.

Nataşa, Lenuţa, Margo, Zozo, Marioara, Nineta...

Şi pagina se încheea până jos, numărând cinsprezece fete.

Inchise registrul şi-l lăsă la loc. Intr'o cutie a biroului, un pumn de franci şi hârtii mototolite de parcă ar fi fost scoase dintr'un sac. Ochii Janei se luminară ca niciodată. Nu văzuse încă atâta bănet. Tot acolo găsi două scrisori ale ei, scrise Margaretei dela ţară, şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

vreo cinci ale Alexandrei. Toate erau cu plicurile nedesfăcute.

— N'ai cetit scrisorile, Margareto?

— N'am avut timp, şi-apoi ştiam ce vreţi şi voi şi Alexandra, bani, şi bani v'am trimis.

— Atunci nu ştii nimic.

— Ce să ştiu?

— Se mărită Alexandra... S'a logodit şi...

Madam Buescu nu vedea nimic şi totuş se uita. Ar fi vrut să plece, şi-a adus aminte însă că e acasă la ea; acasă unde de-acum încolo va trebui să-şi treacă vremea. Işi mişcă buzele încet ca şi cum ar fi vrut să spună ceva, înălţă din umeri şi din sprâncene, o privi lung pe Jana care nu o vedea şi se aşeză din nou pe scaun ca imediat să se ridice hotărîtă să plece.

— Ce faci?... nu-ţi scoţi pălăria, întrebă Margareta. Uite, şi deschizând o uşă într'un canat, ce da în curte, îi arătă o cameră mică şi întunecoasă. Aci e camera voastră.

Jana îşi văzu acolo toate lucrurile cunoscute, lucrurile pe cari le aveau în Principate.

Madam Buescu, mereu pe gânduri, cu ochii plini de lacrămi, fără să spună nimic Margaretei, se îndreptă către Jana luând-o de mână!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Hai, Jano!...

Jana se uită la maică-sa fără să răspundă. Margareta părea că nu prea înțelesese destul de bine ce vrea să spună măicuța și o întrebă:

— Dar unde te duci?

— Ori și unde. In lume...

— Dar...

— Pe stradă... mă bag la stăpân... Și întorcându-se către Jana o trase de mână.

— Hai!...

Margareta se uită la mamă-sa și ridică din umeri. Era supărată, buza de jos i se răsfrânse și mai mult, iar ochii străluceau ca două picături de venin.

— Treaba dumitale... Ce vrei?... Trebue să trăesc, sunt măritată. El e stăpânul, și-apoi sunt destul de bătrână ca să nu mai pot câștiga cu trupul meu.

In momentul acela, Negoiță care se îmbrăcase într'o odae lăturalnică, intră înăuntru și văzu pe Jana cu mamă-sa, amândouă, una lângă alta, stând în picioare gata de plecare.

— Dar ce e? și ochii lui Negoiță se opriră întrebători la Margareta.

— Dumneaei, și Margareta făcu o temenea batjocoritoare în fața mamă-si, nu vrea să stea aci. Nu-i convine. E rușine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mur/1901-1932

Negoiță lăsă capul în pământ, vinovat parcă, și apropiindu-se de Margareta îi spuse încet, așa ca să nu fie auzit decât de ea, așteptând ca răspunsul să fie încuviințat.

— Să se mute cu cameră mobilată... Ce să facem cu ele aci?...

Madam Buescu și Jana, amândouă cu capul plecat, eșiră fără să-și ia nici ziua bună. Când au ajuns în poartă, se uitară în stânga și în dreapta, temătoare de a fi văzute de cineva și grăbiră să treacă drumul în fața bisericei.

Când Margareta și Negoiță terminaseră înțelegerea tăinuită, luând în acelaș timp hotărâri de ce vor face cu „ele" și vru să le împărtășească bucuria de a sta în altă parte, nu mai văzură pe nimeni. Ușa deschisă și ele nicăiri...

— Unde mergem, măicuță? întrebă Jana.

— Incotro vom vedea cu ochii.

Și legănându-se pe picioare, mamă și fiică se duceau.

Pe stradă le ajunse Negoiță.

— Aci aproape, pe 11 Iunie, e o cameră mobilată, până vom găsi în altă parte... Și scoțând portofelul din buzunarul dinăuntru al hainei, dete câteva hârtii albastre Janei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

întrebând-o în acelaş timp de cum au petrecut la ţară şi cu cine s'a logodit Alexandra şi dacă au fost la logodnă.

— E un băiat foarte bun, inginer dela Paris. Mai are doar să-şi facă proectele şi să-şi ea diploma. Băiat sărac dar foarte inteligent, un soţ admirabil, frumos... Noi n'am fost nici la logodnă nici la căsătoria civilă, dar e un băiat...

Şi Jana în clipa aceea poate că vedea cu adevărat omul pe care îl aşteptase şi ea...

— S'au căsătorit?...

— Da...

— Şi noi să nu ştim nimic...

— Tocmai, mi-a scris că la niciuna din scrisorile ei nu aţi răspuns şi vă rugase şi pe voi, cum a rugat-o şi pe măicuţa, că singura obligaţie pe care şi-a luat-o faţă de bărbatu-său e aceea ca să-i trimitem lunar două mii de franci, aceasta până ce îşi ea diploma, când se va întoarce în ţară.

— Alexandra rămâne aci?

— Nu, pleacă împreună.

— Poate că va da Dumnezeu să se termine acum şi moşia şi îi voi trimite eu, spuse madam Buescu supărată. Suntem la sfârşitul lui Septemvrie, mai sunt câteva zile. Nu mai e cât a fost...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/Tdrl1904-1932

— Nu ştiţi ceva, spuse Negoiţă: a doua zi după ce aţi plecat, ba nu, a treia zi, ne pomenim cu doi ţărani, nu ştiam nici cine erau nici ce voiau, când ne-au spus că ei sunt Reteveanu şi... pe celalt nu ştiu cum spunea că-l cheamă.

Madam Buescu se opri din drum şi se uită în ochii lui Negoiţă de parcă ar fi voit să-i înţeleagă mai bine vorbele.

— ...Şi... urmă Negoiţă, la ce credeţi că veniseră?

— ?...

— Să cadă la învoială să cumpere pământul, să dea redevenţă, într'un cuvânt, să vă împăcaţi.

— Şi?... răspunse madam Buescu făcând ochii mari luminoşi de bucurie.

— Ei... Ce era să stăm de vorbă?... I-am luat la goană...

— De ce? Si madam Buescu se încruntă din nou.

— Păi cum măicuţă, acum când mai sunt câteva zile?... De ce n'a vrut să se împace până aci?... slavă Domnului, acum aveţi tot ce vă trebuie şi o să mai aveţi... Nu vreţi să staţi la noi, o să vă plătim chiria aci unde mergem, sau în altă parte, unde veţi voi... De ce să dai averea pe nimic...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Sigur măicuţă, are dreptate Negoiţă, spuse Jana cu zâmbetul pe buze, înseninată, ca şi cum în clipa aceea îşi văzu toate visurile împlinite. Îşi apăsă mâna pe piept şi oftă lung:

— Bine că a dat Dumnezeu...

— Tot mai bine era dacă îmi scriaţi... şi madam Buescu cu regret îşi spuse sieşi:

— De ce Dumnezeu nu mai stătui două trei zile?... Apoi adresându-se ginerelui, urmă: — Cine ştie dacă la toamnă nu o să se amâne din nou.

— Cum o să se mai amâne, măicuţă?...

— Dar se mai poate... Când au venit ei să se roage, dumneata crezi că nu ştiu ce-i aşteaptă? Ori ce i-ai fi cerut şi ar fi fost gata să dea numai să rămână ei stăpâni...

— Sigur, şi-apoi, acum se face punerea în posesie...

— Dar nici vorbă... asta să fie grijea noastră cea mare, bine că am ajuns aci...

Şi amândoi, Negoiţă şi Jana, care mai de care, dornici de a se găsi ei în stăpânirea pământului, erau mai siguri pe cuvintele cu cari o îmbărbătau pe madam Buescu, decât ar fi crezut vreodată.

— Uite casa... şi Negoiţă se înapoie câţiva paşi... No. 37... Aci.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dm=1901-1932

Se opriră în dreptul unor porți de fier.

— Să intrăm...

— E frumoasă, observă Jana, uitându-se pe din afară la casa cu două ferestre mari și perdele fine.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/morr1901-1932

Vremea începuse a se răcori înainte de timp. Trei zile şi trei nopţi legate, a căzut o ploae măruntă şi deasă, de nu mai era chip să iasă om din casă.

Madam Buescu împreună cu Jana stăteau cu cameră mobilată la o văduvă de fost funcţionar. Toată ziua se uitau una la alta şi amândouă pe fereastră la sghiabul din faţa casei pe care curgea apa albită de spume, sau la băltoacele în care picăturile de ploae ţintuiau băşicile una lângă alta. Nici mamă nici fiică nu făceau nimic, nu măturau şi nici pe aşternut nu puneau mâna, erau ca într'o cameră de hotel unde descinseseră, pentru o zi sau două, în trecere spre alte ţinuturi. Şi zilele se înodau una de alta lungindu-se într'un circuit fără de început şi fără de sfârşit.

Pe masă, foile calendarului rupte până la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?q=1901-1932

22 Octombrie, deşi până atunci mai erau destule zile...

Ii scriau Alexandrei şi Alexandra le scria lor şi în fiecare seară, pe întuneric, venea Negoiţă, pentru câteva minute, să le aducă câte ceva, să le dea bani sau să le întrebe de ce le lipsesc.

Alexandra şi George le scriau că se pregătesc de plecare în străinătate, că au primit banii dela Margareta, pentru drum şi primele cheltueli de instalare, fapt pentru care „îi suntem recunoscători şi eu şi George, care ţine mult s'o cunoască şi pe ea şi pe voi. Margareta îmi face cunoscut că afacerile lor merg foarte bine. Ce afaceri face Negoiţă?... Nu ne-a scris nimic... Inainte de a pleca vom veni pentru câteva zile acasă."

— Numai asta nu!... spuse madam Buescu hotărîtă.

— De ce?

— Nu trebue să ştie nici Alexandra şi mai puţin George ce afacere fac ei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

Pe lângă nădejdea pe care o aducea procesul şi punerea în posesie a moşiei, măicuţa şi fetele gândeau la o moştenire pe care o aşteptau dela un frate al răposatului Buescu; un bătrân bogat, sgârcit şi bolnăvicios, moştenire pe care o visase altădată ca un bun îndepărtat şi la care gândeau acum tot mai des şi mai nerăbdător, până la îmbolnăvire.

De două săptămâni bătrânul nu se mai dăduse jos din pat. Ochii îi căzuse în fundul capului iar mânile uscate, ca ale sfinţilor, abia de-şi mai mişcau degetele.

De câte trei patru ori pe zi, madam Buescu, Jana, Margareta şi Negoiţă, îi deschideau uşa să vadă dacă mai trăeşte. Se uitau la el fără să-i vorbească nimic, roteau ochii, jurîmprejur prin casă, ca şi cum ai fi preţuit mobilierul la o cumpărătoare prin licitaţie, strâmbau nasul la mirosul de aer închis al

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1901-1932

încăperii şi plecau ca să se întoarcă după masă sau seara, mereu cu gândul că în ziua aceea se va sfârşi, mic şi mototolit în pat, cu ochii holbaţi sau închişi pe jumătate.

A doua zi îl vedeau acelaş.

— Să ştii că nu mai moare niciodată, spuse madam Buescu uitându-se în ochii Janei.

— Să-l ia dracu... Nu se îndură de viaţă cum nu s'a îndurat de bani.

Madam Buescu zâmbi şi amândouă eşiră pe uşă urmărite de privirea tăioasă de sticlă şi respiraţia hârâită a bolnavului.

In noaptea aceea a murit.

A doua zi au venit oamenii legii şi au sigilat tot ce era în casă.

Pe mort, un dric cu doi cai, plătit de Negoiţă, şi o coroană cu florile de hârtie violetă, cu panglici şi regrete eterne, îl duceau la cimitir, pentu ca în ziua următosre să-l aşeze frumos ca pe ouă sub cloşcă, în cavoul familiei în care un zidar desfăcea cărămizile ca să facă loc celui ce va împlini golul lăsat, înadins, cu treizeci de ani mai înainte.

A plâns madam Buescu, nu pe mort, ci pe ea, aducându-şi aminte că împlinise şaizeci şi patru de ani şi că tocmai acum, când ar mai putea să trăiască ca femee bogată, îşi va număra poate şi ea anii sau lunile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Negoiță se îmbrăcase în negru, ca după o rudă apropiată, și sta la picioarele mortului, alături de Margareta, cu capul plecat, umilit în fața morții, gândind la cât putea să se ridice averea răposatului și la ce parte i s'ar cuveni nevesti-si. Jana privea în capelă, ca altădată în biserica Crețulescu, uitându-se să vadă dacă cunoaște pe cineva din lumea curioșilor cari se găseau la ceasul acela în cimitir și care intrase să vadă mortul.

Margareta aranja florile în cosciug și nimeni nu asculta nici plângerile popii care se tânguia pițigăiat în veșnica pomenire și mai puțin nu se gândea la cel ce dormea ca să nu se mai deștepte niciodată.

Când s'a terminat slujba și oamenii au împins racla de scândură vopsită în culoarea stejarului, în gaura din zidul cavoului și zidarul a închis cu cărămizi și ciment gura veșniciei, așa ca niciodată să nu mai iasă de acolo cel ce intrase, Negoiță plăti tuturor pentru cele ce fiecare făcuse, ca și celor ce nu făcuse altceva decât să stea cu mâna întinsă, închinându-se și rugându-se de ertarea păcatelor răposatului.

Plăti popii, unei femei să-i aprindă candela, clopotarului, dricarilor, și plăti bine, îndeosebi pe zidar, dându-i pe deasupra toc-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
ro.stat.transilvania.ro/rdm1901-1932

melii şi un bacşiş ca şi cum omul terminase ridicarea unei case.

Afară îi aştepta un automobil mare, închis...

Negoiţă ţinea deoparte braţul Margaretei şi de cealaltă parte, braţul măicuţei, călcând grav şi majestos ca un jandarm în zi de paradă.

In urma lor venea Jana cu zâmbetul graţios şi ochii fără de astâmpăr căutând mereu, fără să întâlnească, omul pe care îl aştepta şi-l dorea de ani, omul care trebuia s'o facă fericită.

S'au urcat în maşină. O clipă a huruit motorul, a sunat klacsonul prelung să i se deschidă calea de trăsuri şi au plecat.

Abia au trecut de poarta şi împrejmuirea zidului de cetate a cimitirului şi câte patru se priviră în ochi şi în acelaş moment, de parcă ar fi fost înţeleşi, începură întâi să zâmbească şi apoi să râdă de-abinelea...

— Dacă murea mai înainte, era mai bine, spuse Margareta.

— N'a vrut, răspunse madam Buescu.

— Bine că s'a dus, spuse Negoiţă aprinzând o ţigare, apoi ca să-şi liniştească curiozitatea, întrebă:

— Măicuţă, testament o fi lăsat?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr.1901-1932

— Nu ştiu...

— N'ai auzit nimic?...

— N'are pe nimeni altcineva decât pe noi, spuse madam Buescu, liniştită.

— Afară de casele în care stă, mai e ceva?

— Bani, răspunse Margareta, bani şi încă două proprietăţi mari, una pe Calea Rahovei şi alta pe Sfinţii Apostoli.

— Atunci, Dumnezeu să-l erte, şi Negoiţă se uită din nou în ochii celorlalţi şi râse aşa cum râsese la plecarea din cimitir.

— Să-l erte...

Şi fiecare, mamă şi fete, înseninate de veselie, păreau că se întorceau dela nuntă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
1868 Revista Sburătorul 1901-1932

O nouă scrisoare a Alexandrei, vestea venirea ei şi a lui George care voia să cunoască familia.

Madam Buescu era îngrijată de această venire şi nu ştia cum s'o împiedece, cum să-i facă cunoscut ei, Alexandrei, de cele ce se petrec aci şi cât de mult s'a schimbat situaţia lor morală prin noua îndeletnicire pe care Margareta cu bărbatu-său o practicau fără de ruşine. Se gândea madam Buescu s'o trimeată pe Jana, să-i scrie, să trimeată pe altcineva şi nu era chip să se statornicească în gând. Era amărâtă şi îşi freca mânile gândind în fel şi chip, ca în cele din urmă să vadă că nu găsise nici un mijloc altul decât numai să se frământe fără să ştie ce să facă.

— Ce-o să zică Alexandra, ce-o să zică!... Dar el?... Ce ruşine!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Şi madam Buescu se plimba prin cameră împiedicându-se de covorul din mijloc, lovindu-se de masă, de scaune, repetând mereu :

— Ce-o să zică George, ce-o să zică !... Dacă vine chiar acum... dacă sunt chiar pe drum ?...

Şi luând scrisoarea o ceti din nou, se uită la dată şi văzu că e trimisă cu două zile mai înainte..,

— Să ştii că vin, Jano, să ştii că vin !...

Se înserase şi măicuţa nu-şi găsi liniştea, când auzi în curte pe cineva întrebând de numele ei. Ingălbeni, inima începu a-i bate cu putere şi deodată simţi cum toată casa prinde a se învârti în jurul ei. Căzu pe pat.

— Pe cine căutaţi ?... se auzi glasul proprietăresei.

— Elisa Buescu... O telegramă...

— Da, aci stă... dă-o încoa... şi proprietăreasa deschise uşa :

— O telegramă, madam Buescu...

— Mulţumim, răspunse Jana. Desfăcu şi ceti :

„Imposibil să venim, vă sărutăm pe toţi. Dacă poate Jana să ia trenul de zece, aşa ca mâine Joi dimineaţa să fie aci. Noi plecăm cu trenul de seară. Să mi-aducă câte

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

ceva din lingerie, rochiea gris, şi aceea bleumarin, pălăria de feutru şi ce mai crede ea...

Vă sărutăm,
Alexandra, George."

— Măicuţă, măicuţă. Bucură-te, nu mai vin...

Madam Buescu deschise ochii, se întinse ca după boală şi suspină lung, uşurată de griji...

— Credeam că mor...

Erau orele şase seara, până la plecarea trenului mai erau patru ceasuri.

Jana făcu două geamantane pline, trimise pe un băiat depe stradă până la Negoiţă, şi cu o jumătate de ceas mai înainte de plecarea trenului, era pe peronul gării.

Când a ajuns la Craiova, George nu era acasă, aşa că mai înainte de a vorbi de bucuria pe care o simţea Alexandra, Jana se grăbi să-i spună, în cât mai puţine cuvinte, cele ce se petrec acasă.

— Margareta a deschis bordel... Noi ne-am mutat cu cameră mobilată. Nu ne ducem pe acolo... Nici nu ştiam cum să-ţi facem şi ţie cunoscut... Măicuţa era să moară când a auzit că vrei să vii cu George... Vezi, caută să nu cumva să afle bărbatu-tău... Acum sun-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

tem şi noi mai bine... Avem tot ce ne trebue, afară de cinste. Margareta câştigă mult... are cincisprezece fete...

In momentul acesta intră în cameră George care fără să aştepte să i se spună cine e, văzând şi cele două geamantane lângă uşă, o cuprinse în braţe şi o sărută...

— Nu-i aşa că tu eşti Jana?...

— Şi tu George...

George era înalt, oacheş, mustaţa mică neagră şi părea să fie cel puţin cu doi ani mai mic decât Alexandra, deşi se vedes în chipul lui omul încercat şi plin de energie. Grăbit în mişcări, şi bucuros de noua cunoştinţă, George nu ştia cum să-şi manifeste şi mai vădit bucuria pe care o avea. Intr'o clipă întrebă de măicuţa, de Margareta şi de Negoiţă, păstrând pentru fiecare nume aceeaş dragoste, amănunţind întrebările de parcă îi cunoştea pe fiecare în parte.

Jana începu prin a-şi arăta părerea de rău că măicuţa era cam bolnavă şi n'a putut veni şi dânsa, că Margareta, măritată şi ea de curând, trebue să îngrijească de bărbatu-său, care „are o slujbă la un minister" şi că numai ea, Jana, fără de stăpân şi fără nici o ocupaţiune, venise să împlinească lipsa alor ei. A vorbit de moşie, de proces, de oame-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Publicistica în România 1901-1932

nii cari au venit să cadă la pace, de moartea unchiului şi de averea ce trebuia să le rămână, de ploile cari au început, de mocneala vremii, de plimbările pe cari le făcea, de cărţile cetite; de câte şi mai câte, în vreme ce Alexandra, furată de gândurile de acasă, nici nu avu vreme să-i asculte laudele mincinoase pe cari le sporovăea ca un copil ce spune o lecţie învăţată pe de rost.

Până seara, Jana însoţită de George şi Alexandra, au vizitat oraşul, grădina publică, parcul Bibescu, muzeul Aman, şi au făcut vizitele de rigoare spre a-şi lua rămas bun tinerii însurăţei.

Seara erau cu toţii în gară. Ploua cu găleata...

Pe peron, două trenuri, unul care pleca peste graniţă, altul care venea spre Bucureşti.,.

Imbrăţişări, lacrămi şi făgăduieli de a-şi scrie, deoparte şi de alta. Fiecare şi-a luat locul în încăperea strâmtă a vagoanelor negre şi ude gata de plecare spre alte meleaguri.

Alexandra şi George erau aşteptaţi de Preşedintele de Tribunal, nevastă-sa şi de o mamă bătrână bolnăvicioasă ce nu prea înţelegea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

mare lucru din căsătoria fiului de oarece nu își cunoscuse nora îndeajuns.

Amândouă mașinile pufăiau în vreme ce focarii scormoneau adânc în stomacul de fier al locomotivelor dogoritoare.

O umbră de om alunecă pe lângă roatele vagoanelor, cioncănind, în câte două lovituri scurte, în arcurile de oțel, minutul plecării.

— „Gata !...“

Două fluerături și Jana simțea cum lunecă vagonul cu ea și părul începe a-i flutura pe la tâmple bătut de briza ce-i răcorea fața încălzită. Era în fereastră și se uita la grămada cealaltă de vagoane legate unele de altele de ploaie și întuneric.

Până la București tot timpul apa a bătut în geamuri și în pomii de pe marginea liniei ce se îndoiau bătuți de vânt și golul pe care îl deschidea în urma lui trenul ce tăia dealurile, câmpiile și pădurile ce fremătau, ca să odihnească o clipă în stațiile mici și neluate în seamă, din marginea unor târgușoare.

O legănare a unui felinar, o fluturare a unui steag roșu, și trenul se punea din nou în mișcare ca să ajungă departe, acolo unde îl chema capătul de linie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr/901-1837

La cererea doamnei Buescu, considerată ca singură moştenitoare a defunctului Nicolae Buescu, judecătorul, însoţit de ajutoarele sale şi comisarul circumscripţiei respective, a procedat la desigilare şi deschiderea casei de bani, a unui biurou şi a unei casete.

S'au găsit trei ciorne de testament şi în niciunul nu lăsa nimic familiei Buescu, nu era însă niciunul valabil nefiind semnate. S'a găsit un al patrulea într'un plic galben mare. S'a rupt plicul şi s'a citit în auzul celor de faţă.

„Testament.

„Intreaga avere a mea, mobilă şi imobilă, o „las primăriei oraşului Bucureşti pentru con„struirea unui canal colector care, pe planuri, „să poarte numele meu: „Canalul colector „Nicolae Buescu. Acesta pentrucă, într'o largă „măsură, viaţa noastră a tuturor, nu e altceva

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

„decât un canal în care se scurg toate mur-
„dăriile şi care niciodată nu se poate spăla de
„zoaie.

„Nepoatelor, cumnatei şi tuturor rudelor în-
„tâmplătoare ce vor pretinde drepturi la moş-
„tenire, să li se dea câte cinci sute de lei.

„Cu părere de rău le las şi această sumă.

„Vreau ca dorinţa mea cea de pe urmă, să
„nu fie călcată nici de om, nici de legi.

Nicolae Buescu.

Făcut azi în şaptesprezece Septembrie 19...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

Afară plouă mereu şi când nu plouă, cerul e acoperit cu nouri. Vremea tristă, umezeala rece şi întunericul de amurg, predispun la somn.

Madam Buescu şi Jana, cu şaluri pe umeri, sgribuite ca huhurezii, par înfrăţite cu scaunele pe cari stau. Pe masă, câteva cărţi poştale ilustrate, trimise de Alexandra de prin staţiile mari pe unde trecuse în drumul Parisului, aşezate în formă de evantaliu, în ordine succesivă, cu salutări şi sărutări de mâini, dând impresie mamei şi fetei, privindu-le, că se găsesc şi ele în acelaş tren din fereastra căruia privesc Budapesta, Viena, Strasburg, Paris... Parisul unde, obosite de drum, coboară...

Gara de Est, bulevardele, piaţa *Concor-*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1801-1932

dlei, Opera şi *Pont Neuf*, unde s'au oprit să se uite în apă şi la felinarele din capul podului, până ce Alexandra le va trimite alte ilustraţiuni...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistafemina.ro/md/1901-1932

15 Octombrie.

— Mai avem şapte zile, măicuţă, până la proces.

— Şapte...

16 Octombrie.

— Mai sunt şase...

— Şase...

17 Octombrie.

— De patru zile n'au mai venit pe aci, nici ea, nici el, spuse madam Buescu, gândindu-se la Margareta şi Negoiţă... Azi e joi şi luni trebue să plec...

— Dacă nu vine până diseară, mă duc eu, spuse Jana, şi aducându-şi aminte că nici una

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nici alta nu se puteau duce pe acolo urmă:

— Să-i scrim o carte poştală, sau să trimitem pe cineva... să nu fi uitat.

— Nu uită... răspunse madam Buescu... Are să vină. Dacă uită Margareta, nu uită el, şi zâmbind, clătină capul...

— Averea.

18 Octombrie.

O scrisoare de la Alexandra şi o ilustraţie a Arcului de triumf, le spunea cât de frumos e Parisul şi cât de fericită e ea.

— „George e un soţ ideal!... mă iubeşte mult, mult de tot, nu ştie ce să-mi mai facă... Până acum am fost de trei ori la teatru, odată la *Comedia*, odată la *Sarah Bernard* şi odată la *Odeon*.

Vremea e splendidă... facem plimbări cu vaporul pe Sena.

In programul pe care l-a făcut George, primele săptămâni sunt destinate plimbărilor. Mă duce pretutindeni să văd, să văd cât mai mult. Am plătit chiria pe două luni, Rue des Ecoles No. 37.

Mâncăm la restaurant.

Spuneţi Margaretei să ne trimită banii la

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1801-1932

timp, dacă ar avea în plus i-am fi foarte recunoscători".

Vă sarutăm,
George şi *Alexandra*

Jana aşeză ilustraţia în rând, lângă celelalte şi rămase pe gânduri. Ochii i se umeziră de lacrămi. Scrisoarea pe care încă o ţinea în mână o întorcea pe o parte şi pe alta ca şi cum ar mai fi căutat cuvinte şi rânduri necitite.

— De ce plângi?... întrebă madam Buescu uitându-se la fiică-sa.

— Dacă mă lua Alexandra şi pe mine la Craiova, când a plecat ea, poate că astăzi aş fi fost şi eu măritată.

— Lasă măicuţă, ai să te măriţi şi tu.

— ... Şi acum aş fi fost, poate, şi eu la Paris.

— Ai să fii, ai să fii!...

Şi madam Buescu o sărută pe amândoi obrajii ca pe un copil cuminte.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

20 Octombrie

Toamnă mohorîtă.

In casă, madam Buescu, Jana, proprietăreasa şi o perdea de întuneric ce stăruia din cauza vremii.

— Afară plouă... a patra zi; tună şi fulgeră...

— Semn rău, spuse proprietăreasa.

Pe masă, trei ceşti de cafea şi cărţile de joc întinse pentru ghicit în faţa cărora stăpâna casei, gravă, mişca degetul arătător dela un rând la altul, de parcă le-ar fi numărat, oprindu-se când şi când la un popă, la o damă sau numai la o carte oarecare, clătinându-şi capul uşor vorbind uşor parcă nesigură, parcă ascunzând ceva:

— Adunare... lume, lume multă.., nuntă... bătaie... petrecere... Nu înţeleg nimic.

— O să fie tot satul, adăogă madam Buescu.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1931-1932

— Dar craiul acesta de verde cine e?

— ?...

— ... şi unul de tobă şi o femee uscăţivă, negricioasă?...

— ?...

— ... pe drum de zi vorbe proaste pentru un temei... lacrămi... Nu-mi place deloc, şi prinse cu amândouă mânile să strângă cărţile pe cari le amestecă şi le puse deoparte.

— Să se mai odihnească...

21 Octombrie

Duminecă.

Opt dimineaţa, Negoiţă intră în casă cu diverse cumpărături făcute.

— Sărut mâna...

— Bună dimineaţa... ai fost prin piaţă...

— Da. Mâine pleci?

— Mâine... O să mă duc după masă la advocat să vedem, plecăm împreună, ne întâlnim acolo, la Tribunal...

— Dacă voi putea, vin şi eu...

Madam Buescu nu răspunse nimic, se gândea că bine ar fi să nu mai vină şi el, nu de alta, dar s'ar putea foarte bine să-l cunoască cineva, s'o mai facă de râs şi pe-acolo.

Jana era fericită. Cânta ca niciodată. Se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

îmbrăcase şi pentrucă ploaia stătusee încă din noapte, se pregătea să iasă, să se plimbe singură pe Calea Victoriei, să meargă pe la biserică, să asculte corul, să vadă lumea şi să se roage lui Dumnezeu pentru punerea în posesie a măicuţii.

— Mă duc şi pe la biserică... Mâine vom fi bogaţi, mâine... Dă Doamne să vină mâine mai curând.

— Ilustrate dela Alexandra ?... întrebă Negoiţă, aruncându-şi ochii pe ele, să citească.

— Da.

Şi noi am primit... apoi aducându-şi aminte că uitase ceva, băgă mâna în buzunarul dinăuntru al hainei şi scoase mai multe hârtii de bancă pe cari le dădu măicuţei :

— Dacă s'ar întâmpla cumva să nu vin, să ai... bine că mi-adusei aminte. La câte pleacă trenul ?...

— La nouă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dn=1901-1932

Toată noaptea. madam Buescu n'a închis ochii.

Jana dormea agitată, respira greu şi era lac de transpiraţie. Madam Buescu o trezi:

— Jano!... Jano!.... te doare ceva... ţi-e rău?...

— Nu... Am visat... Lasă-mă să dorm, lasă-mă în pace... e aşa de frumos... sunt la Paris...

Si Jana adormi din nou.

Madam Buescu tremura şi nu putea da ochii în gene. Gândea la punerea în posesie, făcea drumul dela Ploeşti la Scorţeni, vedea lumea multă adunată la un loc, pământul, sondele, pe judecător şi rămase cu gândul la el, întrebându-se:

— Dar dacă nu va veni?... Se amână iar, nu se amână... Ce va fi mâine?... ce va fi mâine?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi madam Buescu se sculă din pat ca să se plimbe toată noaptea prin întunericul camerii, privind la lumina felinarului de peste drum, sau la rarii trecători.

Noaptea era senină şi de pe la localurile de petrecere, se auzea amestec de cântece, de viori, iar din Egalitate, chiuituri, scandal, fluerături de sergenţi...

— „Trebue să fie bătae..." Şi madam Buescu se rugă în gând lui Dumnezeu: „de nu s'ar întâmpla ceva cu Margareta"... şi gândul se întoarse din nou la Scorţeni, la proces, la oameni... Şi oamenii păreau că-i stă în faţă, umiliţi, cu capetele plecate. Auzea cum portărelul şi judecătorul rostesc numele ei întărind-o în drepturile de proprietate...

Ţăranii îşi scot căciulile şi toţi recunosc în ea pe noua stăpână.

Zâmbi fericită.

Cuprindea cu ochii întinsurile, deal şi vale, pământul tot şi în aceeaş clipă se răsuci gândul punând-o din nou în faţa acelei mulţimi de ţărani, cari de data asta se agitau, ţipând şi făcând zarvă că nu vor să plece de pe pământurile lor. Judecătorul ordonă şi lumea se supune... luă in primire avutul, aşa ca şi cum ar fi luat o haină dintr'o prăvălie, şi lumea plecă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridrr/1902-1932

Judecătorul ordonă şi lumea nu se supune.

— „Ferească Dumnezeu...“ şi madam Buescu făcu cruce.

Jana mereu se învârtea în pat iar madam Buescu mereu se plimba prin odae.

Pe stradă alergau trăsuri şi automobile...

Pe sub fereastră au trecut doi întârziaţi la braţ, un bărbat şi o femee elegant îmbrăcată care trebuie să fi fost şi frumoasă. Râdeau şi vorbeau măscări şi vorbeau aşa de tare că a auzit de după fereastră şi dânsa. Intoarse capul cu silă.

— „Porci...“

Din Egalitate nu se mai auzea nimic... Deodată, fără nici o legătură, gândul i se opri la proprietăreasă şi la cărţile de joc cu care-i ghicise: „supărare mare... lume multă... lume... nu-mi place“, şi văzu mânile grăbite ale femeii care strânse cărţile amestecându-le. Se uită pe masă, erau lângă tava cu ceştile de cafea...

Pe stradă alţi cheflii şi alte porcării. Cineva se opri în chiar dreptul ferestrei, stete o clipă, două, se clătină pe picioare şi plecă. Se uită la ceas, erau orele trei şi jumătate.

— „Şi încă nu m'am culcat...“

Se lungi pe canapea să doarmă şi n'a fost

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

chip. Judecătorul, Scorțenii, sondele, oamenii, șoseaua...

— „De-ar fi cel puțin, vreme frumoasă...“

Se sculă, se duse la fereastră, o deschise o clipă și privi pe cer. Senin, stele și o răcoare plăcută de toamnă întârziată.

S'a stins lumina felinarului din față și în odae ca și afară, s'a făcut și mai întuneric.

Jana dormea. De departe se auzi, cât ai număra până la zece, gâfâitul greoi al unei mașini de măturat străzile.

Și liniștea creștea odată cu oboseala ce-i îngreuia trupul.

Se culcă și adormi...

— Ce-i măicuță?... o scutură Jana până ce o deșteptă.

— Nimic.

— Ai țipat și m'am deșteptat. Ți-e rău sau ai visat ceva?...

— Am visat, poate, nu știu... Lasă-mă să dorm. Și madam Buescu închise ochii.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridrr1901-1932

La Scorţeni, ca şi de rândul trecut, oamenii, pâlcuri, pâlcuri, cu furci şi coase la spinare de parcă se duceau la muncă, se îndreptau cu toţi înspre capul şoselii ce intra în sat dinspre Ploeşti. Toţi vorbeau, toţi erau înrăiţi şi toţi hotărîţi să împiedece cu orice preţ, pe oricare ar fi venit dintre cei ce aveau să-i despartă de avutul lor.

Reteveanu, ca un căpitan de oaste, se amesteca printre rânduri şi-i îmbărbăta găsind pentru fiecare cuvânt potrivit să le spună :

— Niciunul măi, niciunul !... înţelegeţi voi ?... niciunul să nu vă lăsaţi moale, să nu vă fie frică' şi praful se vor alege de ei. Nicio făgăduială, nicio precupeţire, nimic !... Pământul e al nostru. Să nu vă lăsaţi amăgiţi de vorbe... vorbele sunt ale lor. Cucoana să stea la oraş, să nu ne scoată pe noi din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?mdr=1901-1932

sat, căci de ne-ar lua pământul care mai e rostul nostru?... Aţi înţeles?...

— Am înţeles!...

— Aşa e...

— Să nu vă lăsaţi măi!...

Şi oamenii, blânzi altădată, cu privirile încruntate acum, gândeau şi nu gândeau, de vorbit însă toţi vorbeau. Era destul numai ca ochii lor să cuprindă roată, câmpul şi dealurile cu sondele înalte şi negre, cu mirosul de ţiţei, ca în clipa aceea fiecare să strângă în mâini lemnul coasei sau al furcii şi fiecare să se simtă cu puteri crescute.

La han, câţiva s'au îmbătat, s'au îmbătat de necaz şi trişti, cu frunţile plecate pe faţa mesei, ca în bocet, suspinau. Alţii cereau de băut şi vreo câţiva adormiseră biruiţi de ţuică.

Posomorît era hanul de parcă muşterii veniseră dela înmormântare să facă pomană celui îngropat.

In faţa primăriei, cu o puşcă de vânătoare la umăr, se tot învârtea fără să-şi găsească locul, Budilă.

— Ce faci Toadere?... îl întrebă un sătean.

— Tăiai firele dela telefon.

— Ahaa!... Şi acum te duci la vânat?

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— La vânat.

— Păi astăzi?... alte zile nu mai erau în săptămână?... Acum când vine să ne ia pământurile?...

— Păi de aceea luai şi eu puşca...

— Aşa da... numai să bagi de seamă Toadere să nu tragi odată după doi iepuri ci numai după câte unul, că altfel îi pierzi.

— N'ai grijă, o să trag eu după iepuroaică.

Şi intră în primărie ca să iasă din nou afară şi din nou să intre şi iar să iasă, să se uite în sus, la sârmele legate de stâlpii de telegraf.

Trase uşa şi plecă spre cei mulţi de pe şosea.

De departe, în zare, se vedeau două maşini alergând. Pământul era umed de ploile proaspăt căzute şi nici urmă de praf pe şosea.

Un minut, două, trei... cinci...

Maşinile veniră grăbite până la vreo sută de metri de pâlcul oamenilor, apoi îşi încetiniră mersul. In maşina din faţă venea cucoana, judecătorul, un funcţionar şi Negoiţă, în maşina a doua, advocatul, un alt funcţionar cu o geantă de acte şi doi jandarmi. Automobilele se opriră, nu că au vrut cei ce veneau, dar pentrucă trebuia. Şoseaua era legată cu oameni.

N'apucă să tacă sbârnâitul maşinilor şi în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

aceeaş clipă se deslănţui o furtună de urlete şi ţipete:

— Inapoi!

— Inapoi!...

— Huoo!...

Judecătorul, un om de vreo patruzeci de ani, bine legat, cu mustaţa tunsă pe buze şi ochii vii, el însuş fecior de ţăran, se dete jos din maşină şi văzând mulţimea adunată pe şoşea, stete locului fără să ştie nici ce să spună nici ce să facă. Nu se aşteptase la răscoala mulţimii. După el coborî încet, împiedecându-se în rochii, madam Buescu şi Negoiţă care înţelegea una şi bună, anume că punerea în posesie trebue să se facă, şi autoritatea judecătorească e cu el. Coborîră şi jandarmii şi avocatul şi omul cu geanta, şi toţi, înşiraţi în spatele judecătorului, aşteptau. In vremea aceasta huiduielile şi gălăgia nu încetă o clipă, hăuiau întinsurile şi clocoteau oamenii de parcă fierbea un cazan.

— In numele legii... încercă să spună judecătorul.

Şi cuvintelor lui, lumea, ca dintr'un singur piept, raspunse:

— Inapoi...

— In numele legii...

— Pământul e al nostru...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ro/1931-1932

— Moarte de om facem.

— Inapoi... la oraş...

— Huoo!...

Şi lumea se frământa şi se mişca de parcă era o viitură de ape pe urma ploilor. De prin sat, femei şi copii alergau toţi să închege gloata ce creştea, creştea mereu.

— Ni se fură pământul!...

— Scorpia.

— Oameni buni, spuse judecătorul, fapta voastră...

— Nu vrem să ştim nimic...

— Huooo!...

In clipa aceea, Negoiţă eşi în faţă şi amenințător se apropie de gloată, strigând:

— Ticăloşilor...

— N'apucă să termine cuvântul şi un pietroi îl lovi în piept. Atât a fost de ajuns şi pietrele începură să cadă ca ploaia.

— Staţi, strigă Reteveanu întorcându-se cu faţa către oameni. Staţi!... şi apropiindu-se de judecător, îi zise:

— Dumneavoastră ne-aţi judecat la Tribunal, întoarceţi-vă să nu vă judecăm noi aci. Pământul e al nostru... şi se înfipse dârz în faţa judecătorului...

— Nesupunerea la legile ţării se pedepseşte, spuse judecătorul, şi voi să continue. Rete-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

veanu însă, hotărît că prin graiul lui vorbește satul tot, răspunse:

— Nu pedeapsă, ci moarte vrem...

Și toată lumea strigă în aceeaș clipă ca unul:

— Omorâți-ne!...

— Te arestez, strigă judecătorul, și în acelaș timp se întoarse către cei doi jandarmi și le ordonă:

Incărcați arma...

— Trage, răspunse Reteveanu desfăcându-se la piept, de la noi o să mor eu și după mine încă alți zece, douăzeci, dar dela dumneavoastră vor muri toți... Trageți măi, strigă Reteveanu, înțepenit pe picioare în fața jandarmilor, mereu cu mâna arătându-și pieptul. Curățați-mă, dar pământul nu-l ia nimeni.

In clipa aceea... cu arma în mână, urmat de alți treizeci, patruzeci, mai tineri și mai vajnici, învârtind coasele și furcile, își făcea loc din spatele pâlcului, să se apropie, Budilă Toader... Judecătorul se urcă repede în mașină, după el cel cu geanta, advocatul, și cât ai clipi din ochi, mașina tăia drum peste câmp, să ocolească și să ajungă la șosea.

Negoiță o luă la fugă peste arături... Când să plece și a doua mașină în care se urcase madam Buescu, a fost prea târziu, au venit

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridrr1981-1932

oamenii, au ridicat-o şi toţi grămadă pe ea, cu pumnii şi coadele de sapă şi coase, băteau ca la desgheocatul fasolei.

Două trăsnituri de armă scăpară pe urma lui Negoiţă, şuerându-i pe lângă urechi.

De pretutindeni din sat, de pe câmp şi de la sonde, oamenii veneau înarmaţi fiecare cu ce avea, să se războiască cu lumea toată şi nu avea cu cine.

. . . . . .

Cu greu jandarmii urcară în automobil pe madam Buescu care zăcea în mijlocul şoselei, abia de îşi mai trăgea sufletul. Obrazul era rupt şi sdrenţuit ca o cârpă, părul despletit, iar pe frunte trei râuri de sânge ca trei lipitori negre, se coborau pe faţa-i albă ca să se înoade sub bărbie. Automobilul întoarse calea alergând cu cei doi jandarmi aşezaţi în dreapta şi în stânga bătrânei pe care o credeau moartă.

Când au venit trupele de la Ploeşti să restabilească liniştea, linişte era. Şoseaua goală şi oamenii risipiţi pe la casele lor ca de furtună. Prefectul, acelaş judecător, procurorul şi comandanţii soldaţilor, echipaţi toţi ca de război, coborîră din zece maşini. S'a dat poruncă ca tot satul să vină la primărie... In

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

clipa aceea o nouă maşină, sbârnâind, alerga în goană să se oprească în dreptul autorităţilor.

O telegramă a Ministrului de Interne făcea atent pe prefect să evite un început de răscoale, precizând: „nu se va aresta nimeni, măsuri se vor lua în urmă în consiliul de miniştri."

Şi astfel punerea în posesie a d-nei Buescu se amâna din nou, fără termen.

O amânase ţăranii, stăpâni ai pământului pentru un timp, sau pentru totdeauna.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridrr1931-1932

Afară cădeau primii fulgi de zăpadă când, Negoiță împreună cu Jana, aduceau acasă de la spital pe madam Buescu, căreia doctorii nu mai aveau nimic ce să-i facă. Rănile se închiseseră, în schimb, însă, loviturile multe pe cari le primise în cap și spaima o făcură să-și piardă mintea așa ca să nu-și mai poată reveni vreodată. Nu cunoștea pe nimeni și în permanență trăia sub obsesia aceluiaș moment când s'a aflat în fața satului întreg hotărît să-și scape pământul.

De câteori Negoiță venea în camera în care madam Buescu sta liniștită, sau legată, s'o întrebe de sănătate, deși știa bine că sănătatea nu-i va mai reveni niciodată și că nu era cuvânt pe care să-l poată înțelege bolnava, vedea aevea parcă clipa când, fără să se gândească la ce va urma, eșise în fața oamenilor să strige, să-i înjure, revoltat de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

încetineala pe care judecătorul o pusese în poruncile pe cari le dădea celor mulţi, când legea era cu el. In aceeaş clipă simţi de o potrivă şi loviturile pietrelor şi urgia poporului care îl pusese pe goană, făcându-l să alerge peste arături ca de departe să privească înapoi la urmăritorii cari găsiseră în locu-i bătrâna pe care cu ciomegele o loveau în creştet, la început, ca apoi s'o arunce, unul altuia, ca pe o bucată de treanţă vie, sângerândă, ca s'o calce în picioare.

Bolea madam Buescu în casele din Libertăţii sub ocrotitoarea privire a ginerelui şi a fiicei.

La căpătâiul ei, la început, Jana şi Margareta făceau cu rândul ca mai târziu, plictisite, să o lase în seama unei servitoare.

Rar de tot îşi revenea câte o clipă, aşa ca o scăpărare de lumină în întuneric, şi atunci părea că ochii măriţi, căzuţi în fundul orbitelor priveau mari să vadă locul unde se găseşte, ca să cadă în starea de nesimţire de mai înainte sau să ţipe şi să se ferească de loviturile pe cari părea că stă să le primească mereu.

Vorbea de proces, de drepturile ei, de drepturile consfinţite de lege, de cele două fete cari aşteptau o altă soartă de cât aceea pe care o hărăzise Margareta, de Paris şi de tot

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1922

ceeace pe bună sănătate vorbise cu Jana în aşteptarea zilei în care se vor îmbogăţi.

Trecuse zile, trecuse săptămâni, şi Jana se obişnuise cu noua locuinţă pe care o găsise în camera pusă la dispoziţie de Margareta, cum se obişnuise şi cu boala măicuţei, de lângă patul căreia se ducea să se odihnească sau să mai respire puţin aer şi să schimbe o vorbă, în salonul de primire unde, în tovărăşia Margaretei şi a lui Negoiţă, a cunoscut fetele, toate câte erau în pensiune, şi pentru că viaţa îşi urmează cărările ei, se împrieteni cu ele şi le găsi foarte supuse şi delicate, aşa că aproape în fiecare află o prietenă. Natasa era cea mai apropiată de sufletul ei, nu pentru frumuseţea care pălise de mult lăsând numai urme, ci pentru talentul ce-l avea de a cânta la pian cum şi pentru faptul că vorbea stricat româneşte, cu accentul acela rusesc care pentru Jana era un semn de distincţie a nobleţii ce se vedea în toată fiinţa ei.. In afară de aceasta, Natasa era superioara „pensionului".

Odată, într'o noapte târzie, când amândouă vegheau la bunul mers al instituţiei, Margareta şi Negoiţă fiind reţinuţi pentru două zile la poliţie şi cercetaţi cu privire la aflarea în „pension" a unei fete minore, pe care o ţi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

nuse ascunsă timp de două săptămâni, prezentând-o ca raritate unor anumiți bătrâni din societatea bună pe care oamenii casei îi știau pătimași, într'o noapte de acestea, când locul Margaretei trebuia să-l țină Jana iar ca autoritate cunoscută în materie, Natașa, aceasta i-a vorbit ceasuri întregi bând ceai și coniac, despre Rusia, despre marea Rusie a tuturor țarilor, despre Moscova, Petrograd, Odesa, Cherson și Kiew, orașul în care a trăit anii copilăriei și ai studiului.

— „Tatăl meu a fost guvernator al *Tauridei*, și mai înainte avusese rangul de general în garda Țarului. Ce zile frumoase, ce seri frumoase și ce frumos părea la vremea aceea tot ce vedeam cu ochii copilei de nouă ani. Atâta aveam atunci. Doi ani în fiecare zi tata, Ivan Petrovici Artaceff — asta ți-o spun numai dumitale, să nu vorbești,—în fiecare zi, cel puțin odată, își bătea călcâile și își zornăia pintenii de argint, în fața lui Nicolae al II-lea, sau a Țarinei... și pentrucă în gubernia Tauridei, la Cherson, unde altădată fusese Potemchin țar pe bucata aceea de Ucrainâ rusească, începuse să se strângă în societăți nihiliștii cari urmăreau uciderea lui Nicolae, a fost trimis tata ca să înlocuiască

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaeminescu.ro/mdr/1901-1932

pe guvernatorul Dimitrie Bufnov Radeţchi, un rus de origină polonă, care în cele din urmă a sfârşit prin a se sinucide ca să nu fie întemniţat la Sft. Petru şi Pavel.

O, atunci am apucat zile mari, aşa de mari încât credeam de multe ori, în mintea mea de copil, că după moartea ţarului, tata va fi ţar.

Când eşeam prin oraş, era aidoma cum văzusem când eşia ţarul de două sau trei ori pe an, la plimbare. Armată multă, ferestrele caselor închise, obloanele lăsate, iar prin balcoane şi prin curţile oamenilor, poliţia. Muzicile cântau iar poporul cel îngăduit să privească la această sărbătoare era ţinut la distanţă de cel puţin o sută de arşine, înapoia soldaţilor înşiraţi pe două rânduri şi a cazacilor cari, coborâţi de pe cai, păreau că încremeniseră strângând nagaica în mâni... Trăsura în care era tata alerga închisă de garda cazacilor şi norodul descoperit se pleca îngenunchind, unii ca pentru rugăciune, în vreme ce alţii strigau: „Trăiască ţarul... trăiască ţarul...“ Şi mult norod de pe la sate, în vremea aceea, nici nu putea crede altfel decât că tata era ţar. Intr'o trăsură închisă, în urma lui, eram eu şi mama. Şi poporul striga mereu... „Trăiască ţarina...“

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Şi pentrucă zilele acestea erau rare şi sortite de mai înainte, rareori eşeam la plimbare, de aceea tata bea mult acasă, bea în fiecare zi după ce primea pe prefect şi comandanţii militari, asta la început, mai apoi însă se identificase până atât situaţiei pe care o ocupa şi băuturii cari îl stăpânea încât şi atunci când i se dădeau rapoartele, de multeori, era aşa de beat încât nu se putea scula de pe scaun. A doua zi, sau la o săptămână, când primea pe aceiaşi oameni la raport, ca să şteargă urma viciului, sau râdea prietenos cu aceştia, sau spunea că a fost bolnav aşa de rău încât abia de mai putea sta pe picioare, şi cum boala era şi cu durere de cap, le cerea fiecărui, de câte două şi trei ori, la intervale de zile sau săptămâni, să-i spună de cele petrecute în urmă. De aceea el era întotdeauna informat cu mare întârziere despre ce se petrecea în gubernie.

Cât nu i-a spus mama, cât nu i-a vorbit, ba de multeori l-a şi bătut, şi tot degeaba a fost până într'o zi, deşi se anunţase venirea unui trimis special al ţarului, guvernatorul Moscovei, să cerceteze anume reclamaţiuni tăinuite, ce ajunsese până la curte, în cari se spunea că din cauza beţiei şi a lipsei de autoritate, societăţile secrete din nou se înfiin-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

ţaseră, ba şi mai mult, dovada o făcuse poliţia din Petrograd care a arestat pe un profesor asupra căruia se găsise o bombă cu care trebuia să atenteze la viaţa ţarului. Ori profesorul venise într'o audienţă pe care o înlesnise chiar tata, printr'o scrisoare de recomandaţie dată mareşalului Palatului.

Ei bine, chiar în ziua aceea în care venise trimisul ţarului, tata băuse atât de mult încât n'a fost chip să-l scoale nimeni.

In seara aceea, s'a repetat scena cu Radeţchi. Guvernatorul Moscovei i-a lăsat tatei un revolver pe masă, şi în timp ce se dusese în camera vecină să dea ordine prefectului şi tuturor comandanţilor pentru arestări şi menţinerea ordinei în oraş, tata s'a sinucis în biuroul lui...

Nataşa oftă lung şi făcu un gest cu mâna ca şi cum s'ar fi apărat de muşte, turnă un păhărel de coniac, îşi clăti gura cu el şi îl bău ca imediat după el să bea un altul...

— Şi?... întrebă Jana privind în ochii rusoaicei, aşteptând continuarea povestei.

Nataşa se uită la ea şi nu înţelesese întrebarea, apoi ca şi cum ar fi căutat să cerceteze ce mai e prin „pension", vru să se scoale.

Jana o opri.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Stai... Ai vorbit aşa de frumos, dar nu mi-ai spus cum de ai ajuns aci?... Cum...

— Nu interesează... Când a murit tata aveam şeaptesprezece ani...

— ?...

Nataşa iar făcu gestul ca şi cum s'ar fi apărat de muşte, în realitate însă, părea că mişcarea aceasta gonea gândurile şi vremurile ce şi le înfăţişase şi cari se reîntorsese cu atâta statornicie de parcă aevea ar fi trăit clipele trecute.

Jana era mereu nedumirită şi cu ochii mari privea aşteptând sfârşitul povestei...

— N'ai fost măritată?...

— Dece mă întrebi? Eşti nebună?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

Aprinsă la faţă de căldura din casă şi coniacul băut, Nataşa se sculă supărată şi se duse în salon. Aci fetele, cum o văzură, care mai de care, drăgăstoase, se apropiară de ea prinzând-o cu braţul după mijloc sau după gât sărutând-o şi rugând-o să cânte.

— Cântă Nataşa...

— Ceva frumos... rusesc...

— Nu, nu cânt nimic...

— Cântă Nataşa... Şi în momentul acela se sculă dintr'un scaun de catifea un student tânăr, client cunoscut al casei. Nataşa se uită cu ochii mari poftitori la el, îl sărută şi trecu în faţa pianului.

Alţi doi tineri, prieteni ai studentului, intrară unul după altul în salon, urmaţi de Margo şi Mariana, satisfăcuţi ca doi lorzi după o masă copioasă.

— Să ni se aducă cafele, spuse unul dintre ei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901_1932

— Şi coniac, completă Natașa, întorcându-se pe scaunul pianului.

— Vin...

— Vin... şi rusoaica începu să-şi joace degetele pe clapele pianului.

Intr'o clipă, toată casa începu să se agite de parcă se transformase salonul într'o sală de bal. Masa din mijloc fu dată la o parte, scaunele mai spre perete şi ameţeala dansului îi cuprinse pe toţi tinerii cu câte o fată în braţe. Dansau cu gravitatea invitaţilor dela curte, pasiunile potolite un sfert de ceas mai înainte îi făceau rigizi. Fiecare se întrecea să pară cât mai manierat în gesturi ca şi cum ar fi ţinut în braţe fecioarele nevinovate, neştiutoare de cele lumeşti, în faţa ochilor scrutători ai părinţilor.

Celelalte fete, două câte două, se strângeau în braţe şi în vârtejul dansului, aprinse în obraji, se sărutau făcând gesturi indecente. Uşa salonului se deschise şi apărură doi negustori, mai mult bătrâni decât tineri, abia ţinându-se pe picioare de bieţi ce erau. Unul burtos, celalt mai slab. Ochii fetelor se întoarseră spre ei, câteva se desprinseră şi se apropiară graţioase şi cuceritoare, ca actriţele de bâlci, de nouii veniţi ca de două cunoştinţe vechi, deşi nici una nu-i cunoştea. Negustorii se uitară la ele şi fără pic de menaja-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
Revistatransilvania.ro/ro1901-1932

ment, amândoi strâmbară nasul mişcându-şi stufuł mustăţilor, lăsându-le să înţeleagă că nu le plăcuse.

Fetele au făcut la fel, una şi-a bătut dosul iar alta s'a strâmbat la ei scoţând limba ca un copil obraznic şi rău crescut. S'au prins de mijloc şi au început din nou să danseze...

— Coniac!... strigă Natașa, cântând... Coniac!...

— Coniac!... să aducă coniac, strigă la rândul lui unul dintre tineri împlinind comanda către o fată de serviciu.

Nouii veniţi se amestecară printre dansatori, şi oprind fiecare pereche, se uitau la ele să vadă dacă le place, şi repetau mereu acelaş gest strâmbând din nas şi mişcând mustăţile...

Natașa tăcu, se întoarse pe scaun şi privi la fete cari, obosite sau nu, căutară toate să câştige iubirea de o clipă a celor doi negustori...

— Vino cu mine...

— Vino cu mine...

Şi fiecare se lipea de omul din faţă ale cărui degete groase şi scurte îi cercetau sânii, în vreme ce Margo şi Zoica, amândouă ca două pisici, se întindeau leneşe lăsând mânile

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

beţivilor să se plimbe în mângâeri peste tot trupul...

Se aduse sticlele cu vin.

Se turnă în pahare şi, neinvitaţi, cei doi negustori ridicară câte un pahar... Fiecare ţinea în braţe câte o fată.

— Să mai aducă o sticlă, spuse unul.

— Două... răspunse celalt, şi negustorii cu mustăţile ude de băutură, îşi lipeau buzele pe obrajii fetelor.

— Ei !... mi-ai şters pudra de pe obraz... şi Margo se ridică supărată depe genunchii negustorului şi plecă să se uite în oglindă, să se pudreze şi să se întoarcă din nou.

Celelalte se uitau cu părere de rău la negustori că nu le alesese pe ele, fiecare gândind la banii frumoşi pe cari ar fi putut să-i câştige fie că ar fi fost plătite, fie că aceştia ar fi putut să-i piardă pe jumătate, în aşa fel ca să-i găsească ele. Niciodată şi nici una n'ar fi mărturisit că a furat.

Nataşa bea şi râdea, ciocnind pahar după pahar, cu cei trei tineri.

Jana deschise uşa salonului să privească înăuntru. Negustorii o văzură şi poftitori sau numai aşa de curiozitate, o chemară şi pe ea.

Inchise uşa şi se retrase în camera vecină,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcm1901-1932

acolo unde fiecare fată trebuia să vină să-şi însemne liniuţa.

Nataşa se aşează din nou la pian. De data aceasta începu să cânte o arie rusească, o tânguire de stepă cu acorduri stinse de depărtare, la început, apoi, din ce în ce mai puternice, ca o apă ce rupe zăgazurile şi vine şuvoaie să înece pământul. O clipă, două, trei... In salon nu se mai auzea nici şoaptă nici respiraţia grea a negustorilor beţi, nici suflul pripit al fetelor. Amuţise toţi. Minutele treceau şi muzica începu să-şi scadă sunetele tot mai încet, tot mai încet. până ce rar şi abia simţite mureau una câte una ca un ecou pierdut în funduri de zări încotro se îndreptase năvala viiturilor mari de ape ce pustiise totul în cale...

Asemeni tabloului „*Sonata Kreutzer*“ de *Balestrieri*, toţi cei ce umpleau casa păreau că se îngropase în gânduri. Nataşa încetase de a cânta şi studenţii şi fetele ascultau încă muzica tăcerii, numai negustorii păreau că-şi plecase capetele pe umerii fetelor să doarmă...

Uşa se deschise şi un om de rând venise să guste şi el din plăcerile vieţii în schimbul a câţiva lei pe care-i strânsese cu mult înainte pentru această sărbătoare. Se opri în uşă, bucuros la început, cu ochii luminaţi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1937

de patimă, dornic să cuprindă pentru o clipă în braţele sale noduroase şi murdare, trupul alb al fetei, oricare ar fi fost ea, ca pe urmă, o săptămână sau două în şir, seara sau ziua, într'o clipă de odihnă, să gândească la ea ca la cel mai frumos vis.

Nataşa rămăsese cu capul plecat, cum isprăvise de cântat. Liniştea părea că omorîse viaţa. Noul venit rămase în pragul uşei, faţa i se schimbase, ochii priveau sfioşi şi cu o expresie de teamă, faţa i se lungise ca unui ascet pierdut de lume şi nimic din ceeace o clipă mai înainte imprimase gândul în fiinţa-i toată nu mai rămăsese. I se păruse că a intrat într'o altă casă decât în aceea în care credea el că poate să-şi plătească fericirea.

Se retrase încet şi voia să închidă uşa, fără să facă sgomot. Lenuţa se întorcea din sala boxelor, se lovi de el, îl prinse în braţe şi într'o clipă amândoi se îndreptau spre acelaş loc care la început îi păruse doamnei Buescu atelier sau o sală a maşinilor într'o întreprindere săracă.

Unul dintre cei tineri se plecă în faţa Nataşei, îi prinse mâna în a sa şi o privi lung în ochi, apoi o cuprinse pe după gât şi o sărută felicitând-o pentru felul minunat cum cântase. Ochii îi erau plini de lacrămi. In

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndrj1901-1932

momentul acela o iubea pe Nataşa cu cele mai nevinovate gânduri, ca pe o soră, ca pe o minune îndepărtată către care n'ar fi cutezat niciodată să gândească murdar... Se simţea mic, se simţea umilit, se simţea ca şi omul simplu care cu o clipă mai înainte încremenise ruşinat în pragul uşei...

Negustorul cel burtos se sculă dela locul lui şi apropiindu-se de Nataşa, o apucă de braţ şi o trase spre el.

— Cu tine merg.

Nataşa se uită la tânăr...

— Nu se poate, răspunse acesta, şi îi scoase fata din mâini :

— E amanta ta ?..

— E sora mea...

Negustorul începu să râdă, o prinse din nou de mână şi începu s'o tragă ca pe o cârpă, tânărul o trăgea şi el de altă parte.

Negustorul începu să înjure smuncind de Nataşa. Intr'o clipă toate fetele se făcură cerc în jurul celor trei, veni şi al doilea negustor şi cât ai clipi din ochi un amestec de palme şi de pumni începu să cadă în învălmăşeală. Fetele începură să ţipe. Negustorii înjurau şi înrăiţi de băutură şi de pofta sălbatecă de a o avea cu orice chip, loveau. Fata se smunci din strânsoarea beţivului, cu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

capotul rupt. După ea, mâinile întinse ale negustorului. O mişcare şi Nataşa se ascunse înapoia studentului. Din nou palme şi pumni se schimbară.

Cel de-al doilea negustor, cu un cuţit în mână, se repezi pe la spatele tânărului să lovească, Nataşa observă şi puse mâna pe un scaun pe care i-l trânti în cap. Ferestrele cas i se deschiseră şi chiotele fetelor, chemară lumea de pe stradă şi poliţia... Jana se făcuse mică, plângea şi tremura toată ascunsă în camera vecină salonului, când şi când deschizând uşa să vadă dacă s'au potolit lucrurile.

A doua zi un geamgiu punea geamurile sparte de cu noapte şi fetele toate n'au mai dormit în ziua aceea punând ordine în dezordinea făcută.

Negustorul cel burtos reclamase comisarului că în vălmăşagul bătăei i se furase portofelul cu bani din buzunar, cinci mii de lei, pe care Jana trebui să-i plătească, dând pe deasupra comisarului, alte două mii ca să oprească lucrurile numai la cele petrecute, fără să dea curs reclamaţiunilor, şi astfel se închee capitolul unei serate muzicale la Casa cu fete.

Singură Nataşa a rămas să-şi pună com-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/index1881-1932

prese cu apă rece pe urmele vânătăilor şi ale sgârieturilor căpătate pe urma luptei, fără să poată să-şi aducă aminte momentul în care le căpătase, atunci nesimţind nimic.

Jana i-a dat un capot al ei, a sărutat-o şi a doua zi viaţa obişnuită, viaţa de toate zilele îşi urma cursul, cu aceeaş veselie de mai înainte şi aceiaşi oameni sau alţi cari deschideau uşa salonului să-şi caute aleasa de o clipă, iar fetele, ostenite sau nu, să scrie cât mai multe linii în dreptul numelui lor în condica pe care o ţinea Jana.

Când a venit acasă Margareta şi Negoiţă şi au auzit de cele întâmplate, au înţeles că mai lipsea ceva din mecanismul „pensionului", ceva obişnuit pretutindeni la celelalte case, şi pentru întâmpinarea oricărei alte eventualităţi, tocmi doi oameni, plătiţi cu luna, înalţi şi voinici, cari în tot momentul, la un semn al oricăreia din fete, să le poată lua apărarea...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?idr=1901-1932

La nenumăratele scrisori ale Alexandrei, prin care cerea să i se scrie ce s'a făcut cu punerea în posesie, după sfatul Margaretei şi a lui Negoiţă, Jana i-a scris că s'a amânat pentru la primăvară, atât şi nimic mai mult. Margareta le trimitea regulat bani, fără de nici o socoteală, uneori şi de trei ori pe lună, alte ori de două ori şi de fiecare dată atât cu cât nici nu gândise vreodată că vor trăi ei.

Negoiţă alerga toată ziua să îndeplinească formele unei noui puneri în posesie, intervenind în dreapta şi în stânga, cu bani sau fără bani, numai să se termine odată. In acelaş timp, autorităţile anchetau începutul de răscoală al ţăranilor şi nu luau nici o hotărîre tărăgănind lucrurile dela o zi la alta, ca şi cum statul însăş ar fi avut interes ca totul să se uite şi lucrurile să rămână şi mai departe, nelimpezite.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Jana i-a scris Alexandrei că are o prietenă bună şi că în fiecare duminecă se duce cu aceasta la biserica Creţulescu cum altădată se duceau împreună.

„O cheamă Natașa, e o rusoaică foarte drăguță, îmi dă lecții de pian şi am să caut să mă folosesc de faptul că vorbeşte la perfecție franceza şi germana, să învăț şi eu. Un singur cusur are fata aceasta, îi place coniacul, dar ce-mi pasă mie. Datorită ei m'am obişnuit să beau câte patru cinci ceaiuri pe zi... Am cumpărat un samovar şi mai cu seamă acum, de când a venit iarna, fiecare ceas petrecut în tovărăşia ei în faţa paharului cu ceai, mi-aduce aminte de o pagină din literatura rusă. Petrecem de minune, când vei veni, o vei cunoaşte şi tu, bine înţeles dacă...

Margareta ţine foarte mult la ea...“

Jana

Sub semnătura Janei, Margareta a scris şi ea:

„Să vă cumpăraţi ce vreţi, aşa i-am căpătat, aşa vi-i trimit. *Margareta.*“

Şi puse în plic odată cu scrisoarea, cinci hârtii noui de câte o mie de franci şi una de o mie de lei.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Ia vezi domnişoară câte linii am până acum ?...

— Una, două, trei... şase.

— Mai scrie una... Eri, până în vremea asta, aveam douăsprezece... S'a stricat timpul, a început să împuţineze clienţii.

Jana se uită galeş în ochii fetei, dete din cap şi închise condica lăsând-o pe masă. Se mai uită odată în ochii ei şi clătină din nou capul ca şi cum i-ar fi spus „până dimineaţă mai e vreme".

Margareta, de când cu procesul de contravenţie din partea autorităţilor şi cererea de despăgubiri a mamei minorei pe care o avusese în „pension", era mereu pe drumuri, ba pe la tribunal, ba pe la advocaţi, şi pentru ca autoritatea să nu-i fie ştirbită, o însoţea în toate părţile Negoiţă care avea grije ca în permanenţă să aibă cât mai mulţi bani asupra sa.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

— Bănoasă meserie, însă şi mari cheltueli, spunea el nevesti-si de câte ori împărţea, în dreapta şi în stânga, celor mulţi de cari avea nevoe.

In vremea aceea Jana intră în toate drepturile de stăpână.

Madam Buescu închisă în casă sta singură, legată de amândouă picioarele şi mânile, cu ochii mari căscaţi în plafon, fără să vadă nimic, sau ţipând şi ferindu-se mereu de loviturile ce nu încetau să cadă asupra capului ei. Se obişnuise ai casei cu ea şi rar, de două trei ori pe zi, de mai intra cineva s'o vadă, atunci când ţipa mai tare, ca s'o liniştească, sau să-i dea cu deasila mâncare sau apă.

Jana se împrieteni cu Natasa de parcă i-ar fi fost soră şi se rugă de ea să-i dea lecţii de pian. Şi astfel, dimineaţa până a se scula fetele sau după amiază, până a începe lucrul, Jana făcea stângaci şi greoi cu degetele înţepenite în încheeturi, scara lui *do* şi primele game, ca apoi să încerce, după ureche, în note false, sau numai apropiate de cele adevărate, să cânte frânturi de cântec. Când reuşea se simţea fericită.

Nu se mai gândea ca altădată la ruşinea de a trăi în mijlocul fetelor şi niciodată nu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nori1901-1932

i-a mai trecut prin gând, că locuinței de azi, altădată îi spusese bordel. Se simțea bine, prietenia rusoaicei o făcea să-și închipue că trăește în vis viața poveștilor, mereu altele, pe cari aceasta i le spunea de câteori bea coniac sau pregătea samovarul cu ceai.

Și în aburii calzi ai apei clocotite ce se ridicau în sus, ca fumul țigării, Jana gândea și făcea planuri de viitor, nu numai pentru ea, dar și pentru Natașa.

— Când vom intra în stăpânirea moșiei, atunci, atunci o să-ți dau bani mulți, jumătate din averea mea, ne vom mărita amândouă și amândouă vom sta mereu împreună... Când se va face măicuța bine... sau nu... Când... Nu... Lasă... așteaptă, așteaptă Natașa și vei vedea tu cât de mult te iubesc.

Și fata tăcea, asculta și uneori zâmbea când coniacul fusese mai îndestulător, iar alteori, pierdută în gânduri, privea peste umerii prietenei afară, pe fereastră, albastrul cerului, așa cum privesc în zări vulturi înlănțuiți de picioare sau închiși în colivia uriașă a grădinilor zoologice. Asemeni lor ar fi voit să sboare Natașa, să se întoarcă în lumea din care plecase și asemeni lor își frângea avân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcri1901-1932

tul lovindu-se de pereţii închişi în cari o legase decăderea...

Duminecile dimineaţa, amândouă plecau să se plimbe pe Calea Victoriei, să intre la biserica Creţulescu să asculte corul, să se închine fiecare pentru norocul ei. Se uitau în lume, căutau chipuri cunoscute şi nu le aflau, deşi întotdeauna, aproape pe urma lor, se opreau tineri sau bătrâni să le privească, nedumiriţi fiecare să-şi aducă aminte: „Cine sunt? Unde le-am văzut?"

— Vom pleca la Paris, vom călători pretutindeni şi dacă vrei vom merge la Cherson, la tine...

— Nu, nu!... Şi Nataşa fusese aşa de poruncitoare şi hotărită când a spus nu, încât Janei îi păru rău de lipsa aceasta de recunoştinţă pe care i-o arătă prietena. Îi părea rău că-i vorbise, ar fi vrut s'o certe şi pentrucă nu putea face nimic, plecă capul în pământ, fără să mai spună nimic şi tăcu aşa ca altădată când Alexandra o făcea idioată...

Câteva minute în urmă, era tot aşa de drăguţă şi delicată ca întotdeauna, şi amândouă uitau că o clipă n'au fost înţelese.

Prietenia Janei făcu din Nataşa un fel de directoare a casei. Ea împărţea lingeria fetelor, le certa, le supraveghea şi le inspecta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

în chiar timpul lucrului deschizând uşa boxelor. Ceeace nu putea face Jana, făcea Nataşa. Pentru aceasta nu mai era obligată să primească clienţi şi numai dacă vrea şi pe cine vrea. Era plătită cu salariu fix, mânca la masă fără să plătească, cu Jana, şi la fel cu ea era îmbrăcată, iar când autoritatea ei nu era ascultată de câte una din fete, atunci intervenea Negoiţă care le înjura, le bătea şi le striga:

— Să vă plătiţi datoriile pe cari le aveţi şi să plecaţi... Pentru fiecare dintre voi am câte trei şi patru în loc, tinere, frumoase şi mai muncitoare...

Şi ca vorba să-i fie luată şi mai temeinic în seamă, se adresă uneia dintre ele:

— Ascultă, tu, care nu eşti bună de nimic, câţi clienţi ai avut până acum?...

— Opt...

— Puţin, cu opt clienţi nu se poate să trăeşti la mine, să faci bine să-ţi cauţi de treabă, du-te pe la poartă, stai la fereastră, fă ce ştii, altfel o să fiu nevoit să mă lipsesc şi de datoria pe care o ai şi să-ţi dau drumul...

Toate fetele erau datoare, aşa ca să nu se mai poată plăti niciodată. Erau datoare pentru cămăşi, pentru capoate, pentru pantofi,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/nori1901_1932

ciorapi de mătase, pentru îngrijirea pe care o căpătau în spital când erau bolnave şi pentru mâncarea ce li se aducea fiecăreia în boxă, unde pe acelaş pat în care petreceau şi dormeau, aşterneau o bucată de ziar să pună farfuria şi pâinea să mănânce...

In schimb însă, în ceeace priveşte higiena casei şi reputaţia bună a „pensionului" Negoiţă instalase două băi pentru fete, ca să fie mereu curate, şi odată pe săptămână, în orele libere, umplea salonul cu ele învăţându-le să fie cât mai delicate şi „cuminţi" faţă de clientelă, căci „numai aşa se poate păstra prestigiul întreprinderii".

Inaintea vizitei medicale, care era de două ori pe săptămână, însuş Negoiţă le cerceta, pe fiecare în parte, cu o clipă mai din vreme să ştie să spună doctorului:

— Până aseară era bine, nu ştiu cum de s'a îmbolnăvit păcătoasa dracului...

El seconda pe doctor în vizita ce o făcea fetelor şi, deşi ştia bine că nu sunt bolnave, le drăcuia şi le înjura că nu se păzesc destul de bine, ba uneori, dacă vreuna răspundea doctorului, Negoiţă era acolo şi le pălmuia aşa ca altădată să ştie că trebue să tacă.

Şi regulat, de două ori pe săptămână, aproape imediat după plecarea doctorului, ve-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

nea agentul sanitar căruia pe lângă plicul închis pe care îl dădea Negoiță, îi lăsa libertatea să-și aleagă ce fată îi place.

Nici unei case depe Egalității nu-i mergea așa de bine ca „pensionului", iar fetele de pretutindeni, în clipele de odihnă, visau ca cel mai frumos vis al lor, să poată ajunge la Margareta, casă de basm și bogăție, cu pian, apă de colonia și lume aleasă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Toată noaptea a nins, albul zăpezii înoise acoperişurile caselor şi strada Egalităţii, murdară şi umedă altădată, cu pavajul bolovănos, se prefăcuse într'o trâmbă de pânză ce se deşira mereu pe pământ, peste garduri, pomi şi creştetul puţinilor oameni ce-şi înecau sgomotul paşilor în spuma zăpezii.

Cârciumile cu uşile zăvorite ca nişte cetăţi de nepătruns iar pe dreapta şi pe stânga ferestrele caselor sgribulite sub acoperişuri crescute, cu perdelele lăsate, albiau în pânza de gheaţă ca ochii orbilor. Numai pe coşuri, fumul rar se destrăma în culoarea mohorîtă a cerului.

Dumineca dimineaţă.

Clopotul bisericii Sf. Niculai-Vlădica chema credincioşii la slujbă şi credincioşii nu veneau. Biserica era rece şi pustie, iar sfinţii de pe pereţi, îngheţaţi sub purpura uşoară a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

veşmintelor, înşiraţi drepţi, unii lângă alţii, păreau buşteni. De după altar se auzea rugăciunea preotului, spusă lenevos şi răguşit, întreruptă mereu de o tuse bătrânească căreia îi răspundea hăuitul înfundat al golului.

La „pension", Nataşa intră în camera comună a fetelor, acolo unde fiecare îşi avea patul în cuibul de scânduri tapetat cu ilustraţiuni tăiate de prin reviste, ilustraţiuni cari mai totdeauna înfăţişau bogăţia şi mărirea în chipul vreunui cap încoronat, sau al vreunei artiste de varieteu sau a unei scene din *Carmen* în care o spaniolă cu broboada pe umeri, e prinsă într'o mişcare de piruetă. La fiecare două case, dacă nu la toate, tablourile sunt aceleaşi ca şi cum o singură mână le adunase să le prindă în perete. Alături de fotografii porcoase, fotografii de ale elevilor de liceu sau chipuri necunoscute ce înfăţişau bărbaţi frumoşi, tineri, cu mustăţi şi flori la butonieră.

— Sculaţi fetelor, sculaţi!... E duminecă, gândiţi-vă şi voi la cele ale sufletului, că destul aţi păcătuit toată săptămâna, a tras clopotele la biserică... Haide, sculaţi... v'a putrezit trupul, să nu vă putrezească sufletul!... Sculaţi!...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromana.ro/ro/1901-1932

Şi braţele goale şi trupurile despuiate se agitau o clipă sub păturile ce le acopereau ca şi cum un val de mare se retrăsese în larg să arate pentru puţină vreme nuditatea femeilor ce se îmbăiau. Se sculară fetele fiecare punându-şi fustele sau cămăşile cele curate.

Toate nădăjduiau încă la ceva şi toate se duceau la biserică să se roage...

De pe la celelalte case, înfăşurate în broboade mari, ce le acopereau din creşte până în călcâe, eşeau fetele câte două, câte trei.

Clopotele chemau mereu credincioşii la rugăciune.

O jumătate de ceas în urmă, biserica începu a se umple de chipurile ofilite şi uscate ale servitoarelor dragostei, îmbrăcate în aşa fel ca să-şi ascundă goliciunea trupului sub rochii de culoare închisă sau subt aceleaşi broboade mari, roşii sau negre, cu ciucuri deslânaţi, în care erau înfăşurate ca pruncii în scutec.

Fiecare aprindea câte o lumânare la icoana Maicii Domnului şi fiecare avea de dat câte un pomelnic şi câţiva lei preotului bătrân care avea să se roage pentru ertarea păcatelor şi pentru norocul lor care se lega de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

un nume: „Gheorghe", „Ion", „Nicu", „Vasile"... Şi pomelnicul încheia întotdeauna la fel: „şi îmblânzeşte Doamne pe duşmani şi fereşte-mă de boale..."

Şi buzele vinete, putrezite de păcat, sărutau cucernic scândura icoanei şi în biserică nu se auzea nici o şoaptă decât rugăciunea preotului şi suspinele fetelor cari, toate, în clipa aceea de smerenie, erau ruşinate ca femeea bogată din evanghelie şi Margareta cea ertată.

Sufletele păcătoaselor încălzise biserica, pe o fereastră a turlei se strecurau razele soarelui de iarnă, aurind mâinile preotului ridicate în slavă cu sfintele daruri şi capetele plecate ale păcătoaselor îngenunchiate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/indri1901-1932

Când a primit scrisoarea Janei, mai înainte de a o ceti, George luă banii şi într'un gest de bucurie nestăpânită, îi duse la gură sărutând hârtiile albastre. Erau primii bani cu care se gândea să-şi cumpere instrumente inginereşti de care va avea nevoe în ţară. Alexandra văzând gestul lui George se repezi şi într'o clipă îi mototoli şi aruncă banii pe jos.

— Dece aceasta?... întrebă George mirat.

— Cine ştie cine a umblat cu ei.. bani murdari şi tu îi duci la gură.

— Alexandro...

Şi luând-o pe după mijloc, cu ochii înlăcrimaţi de bucurie, îi spuse:

— Când şi cum voi ajunge să mă plătesc de atâta obligaţiune pe care o am faţă de ai tăi?...

Alexandra suspină... Luă scrisoarea şi •

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rndrr1901-1932

ceti, i-o întinse lui George şi rămase pe gânduri o clipă, două, şi isbucni în plâns.

— Dece plângi, Alexandra?

— ?...

— Dece?...

— Nu mai cred în nimic.

Şi amândoi îmbrăţişaţi, plângeau ca doi copii sărutându-se unul pe altul.

— Ştii ce, George?... Să nu mai plecăm niciodată de aci, niciodată... sau dacă vrei, să plecăm în America, în colonii, ori şi unde... Mi-e dor de toată lumea, să văd, să trăesc peste tot, numai în ţară nu, şi îndeosebi în Bucureşti.

— De ce vorbeşti aşa?...

— Nu vreau să păstrez nimănui nici o recunoştinţă... Vreau să fiu numai cu tine şi în mijlocul străinilor cari nu ştiu cine suntem, de unde venim şi unde ne ducem...

— Cum nu ştiu eu nimic despre ai tăi.

— Aşa... Nu vreau să fiu între ai mei...

— Dar mama e bătrână...

— O vei lua cu noi...

— Măicuţa...

— E şi mai bătrână şi... poate o vom lua şi pe ea.

— Jana? Margareta, Negoiţă, toţi ai tăi?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaramuri.ro/ridr1901-1932

— Eu n'am ai mei...

— Eşti rea, Alexandra, trăim cu banii lor şi tu...

— Nu vreau să aud nimic, nu vreau să ştiu nimic, nu-mi trebue nimic, partea ce mi se va cuveni de la moşie să le rămână tot lor... Te am pe tine şi mi-e de ajuns.

— Nu se poate...

— Ba da.

— Nu e frumos.

— Vreau, vreau aşa...

Şi discuţia se continuă până târziu în noapte, până ce Alexandra începu din nou să plângă ca George să-i făgăduiască că nu se vor întoarce în ţară.

A doua zi, faţă în faţă, ca doi străini, la acceaş masă de bibliotecă din cartier, stăteau cu cărţile deschise şi citeau fără să-şi spună nici un cuvânt, fiecare trăind în lumea în care intrase de cum a început să întoarcă filă după filă, urmărind rândurile scrisului. Ea citea un roman iar el făcea studii. Când şi când mâinile lor se atingeau pentru o clipă ca într'o mângâere pe care mama o dă pruncului adormit.

După masă George a lucrat la planşetă iar Alexandra cosea albituri.

Sub seară, au eşit să se plimbe pe bulevar-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

dele Parisului, să se oprească în dreptul fiecărei vitrine, să privească la bogăţia şi frumuseţea pe care o dă belşugul. Au luat masa într'un restaurant şi seara au fost la teatru.

A doua zi se repetă ziua din ajun cu cetitul, studiile şi vizitarea muzeelor şi a monumentelor de artă, ca seara, într'o berărie sau café-concert, să asculte muzică şi să privească la împestriţătura lumii adunate din toate unghiurile pământului în oraşul luminii. O negresă cu un rus la o masă, la alta câţiva studenţi sârbi, la alta doi americani lungi şi deşiraţi de abia puteau stau pe scaune să nu se lovească cu genunchii de bărbie; nemţi, greci, poloni şi români... O lume cosmopolită ce trăia în încăperea aceleiaşi familii mari, la restaurant ca şi la universităţi, pe străzi ca şi în metropolitane.

Toamna a fost o minune de vreme caldă şi luminoasă ca primăverile din ţară, iar acum în iarnă, zăpada rară şi firavă ce cădea de trei, patru ori pe an, se topea lăcărind şi umezind atmosfera. Ceaţă, negură şi o ploaie măruntă ca trecută prin pânză de borangic. Umbrele deschise şi nici o osebire în afluenţa uliţelor şi a bulevardelor luminoase ca vitrina unui bijutier.

Sena mohorîtă, albea fumurie. scăpată de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr-1901-1932

sub podurile largi, pierzându-se mai departe în ceaţa groasă pe care o străbăteau sirenele vapoarelor neastâmpărate ce se încrucişau mereu, să ducă în afara Parisului, sau să aducă de-acolo, lumea mereu preocupată de treburi.

Casele înalte, bisericile şi turnul Eiffel păreau că-şi pierduse jumătatea superioară în nouri.

— Ce frig trebue să fie pe la noi.

— Şi ce zăpadă albă şi cer de sticlă...

— E frumos în ţară... şi Alexandra suspină şi plecă ochii în pământ ferindu-se de o băltoacă.

Şi amândoi, unul lângă altul, se strecurau prin mulţime.

Era târziu; în dreptul cabaretelor, muzici, femei frumoase şi tinere, femei vesele. Şi strada toată părea înfrăţită cu ei şi cu cei mulţi de parcă s'ar fi găsit într'o sindrofie bucureşteană.

De multe ori, în împrejurări de acestea, Alexandra se gândea la Margareta şi pentru o clipă avea impresia că printre femeile din uşa cabarelelor ce vorbeau străinilor de pe stradă, invitându-i să le ţină companie, se află şi ea. In clipa aceea avea viziunea Căei Victoriei şi a localurilor de noapte în care nu intrase niciodată, însă ştia că Margareta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

trebuia să fi fost cunoscută pe vremuri, tot aşa de bine ca şi calitatea consumaţiei din local.

— Haidem acasă... spuse Alexandra.

— Ai obosit?...

— Da...

Şi amândoi se întorceau pe drumuri cunoscute să urce la al patrulea etaj, să stea o clipă în fereastra deschisă sau în balcon, să privească lumea de jos cu huetul ei şi strada plină de vehicule, înţepată ca apa de picăturile de ploae, cu luminile galbene şi albe ale lămpilor cu gaz şi becurilor electrice ce cercuiau în jur, ceaţa deasă care se lăsase tot mai grea peste oraş adusă de curgerea monotonă a Senei.

Târziu, huetul uliţei se mai potoli. Negurile se îndesau tot mai mult.

Când şi când strigătele stridente, sugrumate de întuneric, tăiau ceaţa până sus, la ei...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistaromaneasca.ro/mdrr1901-1932

Pe lângă avocatul care îl avea şi care câştigase procesul până la punerea în posesie, Negoiţă mai căuta un altul, ca să fie şi om politic, ca astfel să poată dobândi mai de grabă drepturile pe cari le avea madam Buescu asupra pământului, până atunci însă el care ştia că lucrul isprăvit e mai bun decât cel început, alerga pe la Ministerul de Interne, reclamând satul, pe la Ministerul de Justiţie, reclamând pe Judecător, şi pe la Tribunal, să ceară nou termen de punere în posesie. A reclamat şi Parchetului cerând pedepsirea vinovaţilor cari, cu furci şi coase, îl pusese pe fugă şi înarmat cu un certificat medical dovedea că proprietara, madam Buescu, suferă şi nu se ştie dacă va scăpa cu viaţă pe urma bătăii pe care o căpătase atunci când trebuia să intre în drepturile ei recunoscute de lege.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Când Procurorul îl întrebă în ce calitate umblă şi stărue în reclamaţiunea pe care o făcea, Negoiţă a răspuns:

— Sunt ginerele d-nei Buescu, şi în calitatea aceasta am însoţit-o...

— Bine, bine... şi acuma reclami contra satului.

— Da.

— Cum te cheamă?...

— Negoiţă...

— Ce ocupaţiune ai?...

Negoiţă, se făcu a nu auzi întrebarea, lăsă capul în jos întâi, apoi se întoarse într'o parte ca şi cum s'ar fi uitat înspre uşă aşteptând să se deschidă să intre cineva.

Procurorul se uită la el şi văzând că nu răspunde, îl mai întrebă odată:

— Ce meserie ai dumneata?...

Negoiţă privi lung la Procuror şi sfios îngăimă încet, neînţeles:

— Am... am... casă de... Şi tăcu.

— Toleranţă?...

— Da, răspunse Negoiţă înseninat pentru o clipă ca şi cum Procurorul i-ar fi înţeles gândul şi n'ar fi dispreţuit, chiar aşa, nici meseria nici omul.

— Bordel.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridrr1901-1932

— Da.

— Ai autorizație?

— Am...

Procurorul se încruntă, își mișcă buzele și silnic se întoarse cu spatele spre Negoiță, privind pe fereastră. Apoi, întorcându-se se uită lung la el...

Negoiță se făcea a fi preocupat să găsească o însemnare, în portfeuiul pe care îl scosese din buzunarul dinăuntru al hainei, portfeui încărcat cu hârtii de bancă.

— Și afară!... Strigă procurorul scârbit de omul care îi stătea în față... Justiția își va face datoria, nu însă așa ca să scoată un sat întreg din avutul lui pe care îl stăpânește de patruzeci de ani... Voi face demersurile necesare pentru răscumpărarea embaticurilor...

— Domnule...

— Destul!... afară!...

Negoiță stărui o clipă să se mai întoarcă, apoi luându-și de seamă și. Când a ajuns pe sală, stete un moment locului gândindu-se la ce are de făcut. Trase o înjurătură și, hotărît, coborî în sala pașilor pierduți să se plimbe, de colo până colo, până ce își aduse aminte că este în căutarea unui avocat mare, om politic, care, plătit bine, îl va răscumpăra de toate necazurile.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ndr/1901-1932

Ascultă Nataşa, vreau să te întreb, vreau să vorbim...

— Despre orişice... Să nu mă întrebi însă de cum am ajuns aci... Taina aceasta este numai a mea şi nu poate să intereseze pe nimeni.

— Nu despre aceasta vreau să-ţi vorbesc, ci despre altceva... Vreau... Şi Jana plecă ochii în jos ruşinată parcă de gânduri. Se aprinse la faţă...

— Vorbeşte...

Ii prinse amândouă mâinile într'ale sale şi aşteptând, Nataşa începu să râdă, apoi, lovind-o uşor cu mâinile peste obraji, stărui:

— Haide, ce te-ai roşit aşa parcă ai fi un băeat începător în ale dragostei, numai ei se roşesc, ei sunt copii. Şi-apoi în faţa mea... Eu nu mai roşesc de mult... Altădată, până a gusta din fructul oprit, de câte ori priveam în ochii unui bărbat şi îl ghiceam gândurile, roşeam.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1901-1932

BIBLIOTECA „AS
SIBIU

Odată, mi-aduc aminte, eram numai de doi sprezece ani, mă luase unchiul pe genuchi şi mă juca şi mă desmierda sărutându-mă. Atunci am roşit pentru prima dată, vinovată în gânduri, am sărit din braţele lui şi m'am dus în grădină să fiu singură, şi am stat acolo până târziu când a venit servitoarea să mă cheme la masă. Ce am simţit nu ştiam la vremea aceea, am ştiut însă mai târziu... De-atunci m'am ferit întotdeauna de mângâerile lui... In noaptea aceea am avut visuri urâte, visuri prevestitoare de viaţa pe care o voi duce, şi s'au împlinit visurile... Dar eu vorbesc din nou despre mine şi tu vrei să mă întrebi alceva poate, haide, spune...

Jana, care până atunci ascultase, oglindiu-du-se în ochii Nataşei, lăsă din nou capul în jos înroşindu-se şi mai tare, apoi ridicându-se brusc depe scaun o luă de gât şi o sărută prelung..

Nataşa sta liniştită şi liniştită stăruia să o întrebe:

— Ce vrei să ştii?...

Jana începu să râdă nervos de i se lăcrimară ochii. Şi după ce amândouă se uitară în cameră, ca şi cum ar fi voit să se convingă că într'adevăr sunt numai ele singure, Jana deveni serioasă şi încet, cu vorba tremurată, începu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Am treizeci de ani... Dela vârstra de cinsprezece ani mă gândesc mereu la măritiș, — au fost împrejurări grele pentru familia noastră — și am rămas până astăzi nemăritată. Mama mi-a vorbit întotdeauna de căsătorie, cu sora mea am vorbit la fel. De câte ori vedeam pe vre-un tânăr că se uita la noi, ne plăcea la amândouă și amândouă în acelaș timp gândeam la acelaș lucru, să ne mărităm. De ce?... nu știu, niciodată n'am întrebat nici pe mama, de care mi-ar fi fost rușine, ce este măritișul, și nici pe prietenele care se măritau, deși știam bine că pe lângă tovărășia omului care îți dă tot ce îți trebue ca: îmbrăcăminte, casă, ocrotire, trebue să fie și altceva de care îmi era rușine, altceva...

Nataşa începu să râdă cu hohote.

— Aha!... te-am înțeles... Bravo!...

Și Nataşa îi apucă obrajii în mâni. Jana tăcu.

— Nu te supăra... hai, spune... te ascult.

— Vreau să știu ceeace nu cunosc. Sora mea a fost măritată și n'am întrebat-o; acum, eu însă-mi am ajuns aci, în casa aceasta în care cinsprezece fete trăesc viața tocmai din ceeace necunoscut este pentru mine și eu nu știu nimic... Spune-mi tu Nataşa, spune-mi ce este acel necunoscut pe care îl doresc, pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

care îl vreau şi la care gândesc ca şi mine toate fetele şi ai gândit la fel tu, când unchiul tău te-a jucat pe genuchi şi ce n'ai înţeles atunci ai înţeles mai târziu şi înţelegi acum...

Nataşa se uită cu milă la Jana. Pe faţa ei cetea odată cu tristeţea anilor ce începuse a-i mototoli pleoapele, dorinţa şi curiozitatea.

— Când te vei mărita, vei şti, răspunse Nataşa...

— Poate că n'am să mă mărit niciodată.

— Atunci... într'o seară, când vrei, uită-te pe uşa deschisă în camera cea mare cu paturi multe şi vei înţelege.

— M'am uitat, şi... n'am văzut altceva decât ce a trebuit să văd.

— Atunci?...

— Spune-mi tu.

„— Era un ofiţer de cazaci, înalt, cu mustaţa mică deasupra buzelor, ochii negri, faţa albă şi vorba desmierdătoare şi ameţitoare ca o băutură de preţ. Era aghiotantul tatei, ne vedeam în fiecare zi, eşeam cu el să mă plimb, ceteam romane împreună şi mă apăra întotdeauna, seara târziu, când trebuia să mă întorc dela o prietenă sau dela teatru. Îl trimitea tata să mă aducă. Era însurat, avea o nevastă tânără, mai înaltă decât mine, cu doi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

ani mai mare şi frumoasă ca şi el. M'am împrietenit cu ea, la început venea în fiecare zi să luăm ceaiul împreună şi era fericită că bărbatul ei este preţuit de tata şi preţuirea aceasta putea să-i fie de folos în cariera militară. Pe măsură însă ce începusem să iubesc pe Fiodor, aşa îl chema pe ofiţer, începusem să mă tem de Anuşa, nevastă-sa şi, am căutat la început să o înlătur, scuzându-mă că am de plecat nu ştiu unde, apoi că nu mă simt bine şi odată, cu ocazia unui bal pe care îl dăduse tata, m'am purtat în aşa fel cu ea că de atunci n'a mai venit niciodată pe la noi şi niciodată n'am întrebat pe Fiodor de ea şi nici el nu mi-a vorbit. In ziua în care nu-l vedeam eram bolnavă, de multe ori îl luam din biuroul tatei, căreia îi era de folos poate, ca să mă însoţească la o plimbare în grădină, sau la prins peşte cu undiţa, pe Nipru, şi atunci plecam amândoi cu barca, departe, acolo unde apa se rupe în faţa portului Cherson într'un braţ mare ca să ajungă la Aleşca, ocolind un câmp întins, nelucrat de oameni, pe care iarba creştea mare, fragedă şi lucitoare ca mătasea. Stam unul lângă altul, nu vorbeam nimic, undiţele erau lângă noi şi în faţa noastră o perdea de papură deasă ne împiedeca să vedem oraşul care era

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

departe, şi vapoarele cari treceau tăind apa ale cărei unde loveau marginele stufului unde eram, albindu-le de spume. Ne culcam unul lângă altul, cu faţa în sus, şi priveam cerul şi păsările ce îşi tăiau sborul deasupra capetelor noastre ca să se oprească în sălcii, să pirue şi să cânte. Ii simţeam respiraţia caldă, îi strângeam mâna înfierbântată şi odată, stând aşa lângă el, l-am prins cu amândouă mânile pe după gât şi am început să-l sărut... O clipă în urmă mi se părea că iarba pe care eram aşezată s'a aprins sub mine, m'am întins din toate încheeturiile şi atunci... atunci am simţit ceea ce am simţit fără să-mi dau seama ca copil de doisprezece ani. Inima îmi bătea cu putere, respiraţia părea că mi se curmase, iar pe pieptul meu, între sânii pe cari îi acopeream altădată cu atâta grijă, capul lui de zeu pogorît din înălţimi, muşca ca dintr'un măr... Am închis ochii am tremurat şi...

„Asta este ceeace nu ştii".

In clipa aceea Jana, asemeni gestului pe care îl făcuse Natasa povestind, lăsă capul pe spatele scaunului, strânse pumnii, ochii îi erau închişi, inima îi bătea cu putere şi respiraţia părea că i se curmase. Era ca focul.

— Jana!... o strigă Natasa şi o bătu cu pal-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

mele peste obrajii înfierbântaţi... Se speriase.

— Jana!...

Şi Jana deschise larg braţele, o cuprinse pe după gât şi se întinse din toate încheeturile.

— Nu ţi-e ruşine...

Când s'a sculat, picioarele îi erau slabe, casa părea că se învârteşte cu ea...

— Jana!... şi Nataşa începu să râdă. Ochii i se făcuseră ca două lumini.

— ¸Ce-ai făcut, Jana?...

— De-acuma ştiu... Işi ciupi sânii cu amândouă mânile, şi plecă capul ruşinată.

Incuiată în camera ei, Jana a stat două zile fără să vadă pe nimeni, se simţea umilită, se simţea vinovată, se simţea mai prejos de fiecare dintre cele cinsprezece fete ale casei. Avea necaz pe Nataşa, ura toată lumea şi într'o clipă de iluminare, prinse de cuiul bătut în pragul de sus al uşei, acolo unde altădată fusese o galerie de perdea, un şiret gros dela mantaua de iarnă, îl legă bine, îl petrecu pe după gât şi în clipa în care voia să-l înoade, se trezi ca dintr'un vis. Căută să-şi aducă aminte ce a voit să facă şi sfioasă în faţa morţii se clătină pe picioare. Desfăcu şiretul, căzu pe scaun şi cu amândouă coatele pe masă, ţinându-şi capul în mâni, a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelromanesti.ro/?id=1901 1932

plâns pe urma păcatului trăit aevea odată cu gândul.

Era vinovată.

Nimeni în casă nu ştia nimic afară de Nataşa, Margareta furată de grijile pensionului şi socotelile pe cari trebuia să le ţină fiecărei fete în parte, uitase de Jana, aşa că la două zile de lipsă când aceasta a intrat în salon ca de obicei, să vadă ce mai e, Margareta s'a uitat la ea ca la un obiect cunoscut pe care îl vedea la locul lui.

Singură Nataşa a venit să o întrebe:

— Ce mai faci?... şi în ochi sticleau bucuriile începutului de dragoste.

Jana nu i-a răspuns. In momentul acela uşa se deschise şi un băiat tânăr, scăpat pentru o jumătate de ceas de acasă, cu ochii mari, cercetători, intră grăbit în salon. Fetele se sculară să-l întâmpine, una mângâindu-l pe obraz, alta spunându-i cuvinte de dragoste, iar alta care se aşezase în rândul celorlalte spre a fi aleasă, se uită la el aplecându-se şi în acelaş timp ridicându-şi capotul, să-şi lărgească jartiera ce-i strângea piciorul, arătând astfel carnea albă a trupului până mai sus de genuchi...

— Marioara, spuse băiatul, şi rămase locului ruşinat...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/marti 1907-1937

— Marioară! strigă una din fete. Intreabă cineva de tine. — Marioara intră setoasă să înceapă seria lucrului; era primul client.

— Tu eşti dragă?... şi îl apucă de mână.

Băiatul se uită la ea cum se uitase până aci la celelalte.

— Eu, răspunse noul venit.

Amândoi, fată şi băiat, au eşit pe uşă.

Jana privi scena aceasta ca o gravură obscenă într'o carte, se aprinse în obraji şi trecu în camera de dincolo ca în chiar clipa aceea să-şi aducă aminte de madam Buescu pe care nu o văzuse de două zile. Când deschise uşa la aceasta, lângă ea era servitoarea bătrână care făcuse focul.

Jana se uită în ochii măicuţei fără să spună nimic...

Bătrâna era culcată pe un pat de fier cu aşternutul mototolit sub ea şi privea în tavan. Jana se apropie şi o mângâe pe frunte. In clipa aceea ochii bătrânei se înseninară şi o priviră blând şi iubitori ca atunci când era sănătoasă. Jana avu o tresărire de bucurie şi aplecându se spre ea o sărută spunându-i.

— Măicuţă... Işi lipi buzele de obrazul bătrânei care se ridică şi întinse gura să o sărute...

— Măicuţă... şi fata puse capul alături de al bătrânei... plângând şi tremurând, repetând mereu:

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridrr1901-1932

— Măicuţă... măicuţă... măi...

Când se ridică în sus şi privi din nou în ochii mamei, se sperie, aceeaş privire de gheaţă, aceeaş privire halucinată care nu vede... Puse încet, sfioasă, mâna pe frunte să o mângâe şi bătrâna sta nesimţitoare de parcă era de piatră. Privea în plafonul jos al odăei şi îşi mişca buzele mereu, fără de astâmpăr, aşa ca totdeauna, de parcă ar fi mestecat ceva. Prinse un colţ al cearşafului între degete şi îl rupse fâşii, fâşii.

Servitoarea se apropie, îi luă mânile şi le legă cu o cârpă, una peste alta pe piept, aşa cum se leagă mânile la morţi...

Jana trecu în camera ei unde o găsi pe Margareta stând pe un scaun.

— Am fost la măicuţa şi mi s'a părut sau... nu ştiu... m'am uitat la ea, am văzut-o înseninată, m'a privit ca şi cum m'ar fi recunoscut. Am sărutat-o şi mi se pare că m'a sărutat şi ea, când m'am uitat din nou să-i vorbesc, să o întreb ceva, ochii ei erau aceeaş, nu mai vedeau, priveau fics în tavan... Ce crezi Margareto ?...

Şi Jana rămase tăcută fără să clipească, privind la sora-sa dela care aştepta să-i spună adevărul...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Trei săptămâni de când două dintre cele mai bune lucrătoare ale casei, Zoe şi Nineta, erau la spital, bolnave.

Se apropiau sărbătorile Crăciunului, şi nici gând ca ele să se întoarcă, şi cum în zilele sărbătorilor clientela era mult mai numeroasă ca de obicei, Negoiţă angajă două noi fete, pe Adina, o fată de vre-o douăzeci de ani, palidă la faţă, cu liniile regulate, ochii mari adânciţi în orbite şi buzele mici roşii, frumoasă ca o gravură cu înfăţişare veche scoasă dintr'o ramă dedesubtul căreia s'ar fi putut ceti: «*Cap de fată*» de *Holbein*.

Vorbea frumos şi nimic din mişcările ei nu trăda meseria pe care-o făcea.

— Ai mai fost undeva? o întrebă Margareta.

— Nu...

— Atunci trebuie să-ţi fac actele...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

Fata tăcu neştiind ce fel de acte trebuesc împlinite.

— De câţi ani eşti?...

— De douăzeci şi şase...

Margareta se uită la ea de sus până jos şi îi spuse.

— Tu n'ai mai mult ca optsprezece...

— Douăzeci şi şase... am actul de naştere...

— Bine, treaba ta... şi chemând pe Nataşa îi spuse acesteia să-i dea cămăşi, capoate şi locul pe care îl ocupase mai înainte Zoe. Să aibă grijă să o înveţe cum să se poarte cu clientela şi la început să nu o dea prea des celor de ar fi cerut-o, de oarece „n'a mai fost la nici o casă..."

— Nici actele nu le are în regulă.

Cea de-a doua era o unguroaică voinică cu părul roşu, gura mare şi cu clientelă făcută. Fusese adusă dela „Scăricică", umblase patru zile după ea Negoiţă până ce a putut-o hotărî să vină aci, plătindu-i şi datoriile cari se urcau la vre-o zece mii de lei.

— Uite, aci e patul tău, îi spuse Nataşa, Adinei; ai tot ce îţi trebue, faci curăţenia cuibului tău şi atât, aci însă nu stai decât atunci când lucrezi şi dormi, încolo vei primi clientela în salon ca toate fetele. Eşti tânără şi trebue să-ţi placă meseria. La început poate că o să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rndrr1901-1932

fie mai greu până înveți a nu alege, căci în definitiv oricare ar fi clientul e al tău pentru cinci minute, pleacă el, vine altul, și crede-mă, eu cunosc bine și oamenii și meseria pe care o fac, nici unul nu vine pentru tine, ci toți vin pentru ei... Să nu crezi că e altfel și cu bărbatul care se însoară luându-și nevasta dele casa părinților... Cu cât lucrezi mai mult, cu atât mai bine pentru tine. Meseria aceasta, a plăcerilor, niciodată nu aduce atâta câștig ca să te îmbogățești, ba de cele mai multe ori e bine dacă poți câștiga atât cu cât să-ți ții zilele... Și mai e ceva, chiar dacă ai avea oricât de mult, banii se cheltuesc cu milioanele la masa verde a cluburilor de joc. O să mă întrebi de unde le știu astea, ei, de unde le știu... am cetit, am trăit și... să știi încă ceva, mă cheamă Natașa și sunt rusoaică. Noi știm ceeace voi niciodată nu puteți ști...

„Numai cine cheltuește mult, numai cine petrece, numai cine pierde nopțile așa cum le pierdem noi, se îmbolnăvesc de tuberculoză, și aceștia sunt totdeauna tinerii cei bogați cari au atâta cât noi nu o să avem niciodată, de și ducem aceeaș viață, și murim, optzeci la sută, de aceeaș boală: sifilis și tuberculoză...

„Dar de ce ești așa slabă?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr1901-1932

— Aşa sunt eu...

— N'ai găsit altceva să faci?...

— Nu...

— Până acum ce ai lucrat?...

Adina lăsă capul în jos şi tăcu...

— Ţi-e ruşine?...

— Nu...

— Atunci?... şi Nataşa se aşează pe marginea patului, trăgând-o lângă ea prietenoasă, punându-i mâna pe umăr... N'ai pe nimeni?...

— Pe nimeni...

— Pe nimeni, pe nimeni?...

— Pe nimeni, şi ochii mari ai străinei se umeziră, în vreme ce Nataşa rămase o clipă pe gânduri... apoi adresându-se cu bunătate ocrotitoare îi spuse:

— Am să vorbesc cu Domnişoara Jana, ea e bună, are să te iubească şi ai să o duci bine...

— Domnişoara?...

— Da, domnişoara Jana... Te miră?... M'a mirat pe mine mai mult că în această casă cu fete poate să se găsească una ca ea... E fată mare... Fecioară... Are treizeci de ani... E sora stăpânei... Aşa ceva cred că nici la noi în Rusia nu se întâmplă...

„Ei, nu vrei să-mi spui ce ai făcut mai înainte... Dacă nu vrei, nu spune, căci nici eu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

n'am spus ceva din viaţa mea nimănui, am spus însă tuturor numai ceeace se poate. Afară de domnişoara Jana, nimeni nu ştie cine sunt, de unde am venit; de ce am venit însă, nu ştie nici ea şi mi se pare că am uitat şi eu...

Nataşa o mângâe pe obraji, o întrebă dacă fumează şi i-a spus Adina că nu.

— Bei.

— Nu.

— Ai să bei şi ai să fumezi... şi se sculă să plece...

— Mai stai... şi mâna Adinei o strânse de braţ, iar ochii mari adânciţi în orbite se luminară în apa lacrămilor... Stai... îţi spun...

„— Când a murit mama, aveam şaptesprezece ani, iar pe tata nu l-am cunoscut şi nu l-ar fi cunoscut nici mama dacă l-ar fi întâlnit vreodată, aşa îmi spunea de câte ori, pe stradă, sau în societate, vedea câte un bărbat deaceeaşi vârstă pe care ar fi putut-o avea el. Fusese căpitan de marină. S'au cunoscut la Constanţa în timpul unei escursii făcute în largul mării. Era un om foarte frumos, spunea mama de câte ori vorbea de el, şi la fel a fost şi dânsa. Bunicul fusese arendaş de moşie, era bogat, bunica murise de mult

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ran1931-1932

şi el nu s'a mai însurat niciodată. In vara aceea rămăsese fără de moşie, nu făcea nimic, era în vorbă ca din toamna anului ce venea să ia în arendă o moşie a unor minori, pe Ialomiţa. Căpitanul se îndrăgostise de mama şi mama de el. In fiecare zi, — dela plimbarea făcută în larg, — amândoi se întâlneau pe malul mării, pe bulevard, şi privind sbuciumul apei veşnic neodihnite, dimineaţa sau după amiază, aşteptau să vină din fundul zării corabia prevestitoare de noroc.

„Dacă până vom ajunge la capătul bulevardului, se va ivi vreun vas la orizont, atunci înseamnă că el mă iubeşte", sau „dacă valul — a cărei creastă înspumată o prindea din năuntrul mării, „va veni până la ţărm, atunci mă va lua de nevastă"...

Şi ochii mamei mereu pe ape, legaţi de valuri sau de venirea corăbiilor, priveau mai puţin în ochii tatei.

Valurile veneau până în stâncile malului să se spargă şi corăbiile cu pânzele întinse se arătau ca năluci ce se înălţau proectându-se pe pânza albastră a cerului ca să se afunde apoi şi iar să se ridice. Două săptămâni în urmă, s'au logodit şi alte două săptămâni trecute erau căsătoriţi.

Un concediu de cinsprezece zile al tatei,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dir=1901-1932

şi un voiaj de nuntă până la Constantinopol, atât a durat căsnicia mamei, şi căpitanul a plecat în cursă pentru patruzeci şi cinci de zile.

Au trecut de două ori patruzeci şi cinci de zile şi vasul cu care plecase tata, s'a întors fără de el.

„— S'a înecat?

„— Nu...

„A pierdut toţi banii la cărţi, banii vasului, şi a rămas acolo. La început şi mama, ca toţi ceilalţi, a crezut că s'a aruncat în mare sau s'a împuşcat, şi a plâns şi s'a înveşmântat în negru, ca negru să poarte până ce a murit. Mai târziu, prieteni de-ai tatei i-au spus mamei că trăeşte. Unii l-au văzut în Marsilia, alţii la Neapole, şi în cele din urmă, cu câţiva ani înainte de moartea ei, se spunea că ar fi trăit la Galaţi sub nume schimbat. S'a dus să-l vadă, să-l întâlnească şi poate că va fi trecut de multe ori pe lângă el, fără să-l cunoască... In fiecare an la Constanţa în aceaş lună, şi mereu la ceasurile ştiute, se plimba pe cheiul mării privind mereu în larg la vapoarele care plecau şi veneau şi la crestele valurilor cari, ca şi altădată, se spărgeau înspumate în rocile malului...

„Şi tata n'a venit şi pe tata nu l-a văzut...

Muzeul Digital al Romanului Românesc

„Pe urma lui am rămas eu care trebuia să-i aduc aminte mamei, în liniile feţei mele, de chipul lui. Şi niciodată mama n'a avut un cuvânt rău să spună despre el şi totdeauna l-a iubit şi totdeauna l-a căutat fără să-l afle. Implinisem patru ani când bunicul a murit, şi deatunci, lăsându-i mamei tot ce avea la vremea aceea, am trăit amândouă.

„Când a murit mama, aveam şaptesprezece ani, eram în clasa şaptea de liceu şi rămăsesem singură pe lume fără de nimeni, afară de o fotografie a unui ofiţer de marină, — tata, — şi câteva fotografii ale ei...

„— Dacă n'ai fi fost tu, aş fi murit de mult, spunea mama.

„Şi ea, ca şi bunicul, nu s'a mai căsătorit niciodată. Toată iubirea ei eram eu şi în mine era el, omul care plecase în larg ca să nu se mai întoarcă niciodată.

„A murit mama şi am rămas singură. M'a cerut de nevastă un căpitan de marină, — ca şi pe ea — şi nu m'am măritat. M'am înscris la universitate, la facultatea de litere. După şase luni am plecat ca să rămân acasă, într'o odae mobilată în marginea Bucureştiului, unde, închisă ca într'un cerc de fier, trăiam în lumea măruntă a mahalalei, cu grijile ei ca şi ale mele.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?mdr=1901-1932

„Am găsit un loc de meditatoare într'o casă de oameni bogaţi, la o fetiţă de clasa doua de liceu; a trebuit să plec şi de acolo. Tatăl fetei era încă tânăr şi credea că cu bani se poate cumpăra orice pe lume. Am găsit o altă meditaţie, într'o casă de oameni cinstiţi, am stat acolo un an întreg, a venit vacanţa, familia pleca la Constanţa pentru tot timpul verei şi nu m'am dus.

„N'am văzut niciodată Marea, mi-a fost frică de ea şi mi-e frică încă. De-atunci am aşteptat mereu să vină cineva care să-mi spună că mă ia de soţie şi n'a venit nici unul, în schimb însă au venit foarte mulţi cari fără de ruşine au încercat cu vorbe ceeace încercase tatăl fetiţei din clasa doua. Aş fi vrut să iubesc, aş fi vrut să am o prietenie curată şi n'am găsit nici iubirea şi nici prietenia la nimeni. Şi totuş sufletul meu cerea să am pe cineva, pe cineva aproape, pentru care să ştiu că trăesc, că împart viaţa şi în clipa aceea mi-a părut rău că nu m'am dat căpitanului de marină dela care a doua zi aş fi plecat aşa ca să nu-l mai văd niciodată, cum nu l-a văzut mama. N'am făcut-o însă, căci l-aş fi cunoscut, l-aş fi văzut mereu fără să-l caut. Il privisem în ochi.

„Două luni am stat în casă.

Muzeul Digital al Romanului Românesc

„Era toamnă umedă şi ceaţă când am eşit, într'o seară de Noembrie, să împlinesc ceeace gândisem atâtea zile şi nopţi în şir.

„Imbrăcată într'o manta pe ploaie, cu gulerul ridicat aşa ca să fiu cât mai apărată de umezeala vremii, am eşit pe stradă şi m'am aşezat sub lumina slabă a unui felinar cu gaz, de unde privind la cei ce treceau pe lângă mine, le puteam vedea faţa, atât cât îmi putea permite burniţa de ploaie şi felinarul. A trecut un bărbat, al doilea, al treilea... Deodată mă deslipii de stâlpul felinarului şi eşii în calea unui tânăr, al patrulea, îl prinsei de mână şi nu ştiu ce i-am spus. El a căutat să se desprindă de mine, să plece... am plecat după el, m'am rugat, i-am cerut să mă lase să dorm o noapte la el că e frig şi n'am unde dormi, — minţeam — şi că a doua zi de dimineaţă voi pleca... Şi tot aşa umblând după el am ajuns în dreptul unor ferestre luminate puternic, s'a oprit în loc, m'a privit în ochii şi l-am văzut şi eu, l-am văzut şi totuş — ca şi mama — nu l-aş mai cunoaşte niciodată. A început să râdă, m'a luat de braţ şi am plecat. A vrut să mă ducă într'un restaurant şi n'am primit, a vrut să mă ducă într'o cofetărie şi n'am primit, a vrut să mă ducă cu maşina şi n'am primit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

„— Ai să te uzi de atâta ploaie...

„Am tăcut şi, mergând alăturea de el, îmi ştergeam când şi când ochii, — am răcit atunci de tuşesc şi acum — el n'a observat nimic. Era întuneric, şi noi ne depărtasem de mult de centrul oraşului, umblam pe străzi întunecate pe care nu umblasem niciodată. Nu l-am întrebat unde ne găsim, iar ca să nu cunosc vreodată drumul pe care apucasem, închideam ochii, braţul lui mă strângea şi mă ridica în sus de aproape că umblam mai mult pe vârful picioarelor. Ne-am oprit în dreptul unei porţi de fier, o curte curată, pavată, şi de aci în dreptul unei scări pe care am urcat la pâlpâirea unui chibrit aprins. Când am intrat şi a făcut lumină, m'am găsit într'o cameră mare, cu velinţe pe jos, tablouri pe pereţi, cărţi în desordine şi un pian mare deschis, iar într'un colţ al încăperei, după un paravan înflorit, patul, patul în care aveam să-mi dau fecioria în schimbul fericirii pe care o visasem, să am un copil, să am pentru cine trăi, să am pe cineva în lume pe care să iubesc.

„M'am desbrăcat de mantaua de ploaie care era udă ca o umbrelă, s'a desbrăcat şi el, a vrut să-mi dea să mănânc şi n'am primit, a făcut un ceai, l-am băut, ne-am încălzit a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc

mândoi la gura sobei, şi pentru ca să-mi facă plăcere poate, s'a aşezat la pian şi a început să cânte mai întâi o sonată de Schumann, apoi câteva mazurci de Chopin şi în cele din urmă «*Ave Maria*» de *Gounod*. Eram fericită, fericită că ascultam şi nu era nimeni cine să mă întrebe de unde am venit, cine sunt, ce vreau.

„A doua zi de dimineaţă, mai înainte de a se fi deşteptat el, am plecat ducând cu mine sămânţa de viaţă ce avea să se nască după nouă luni. Eram fericită. Eram fericită că voi avea pe cine iubi, voi avea un copil...

„A doua zi m'am mutat de unde stam, în altă parte, şi de acolo m'am mutat iar, ca după o lună să plec tot înainte... Şi astfel, lună de lună, umblam din cameră în cameră, ca un hoţ ce vrea să-şi piardă urma, până ce a venit vremea când trebuia să nasc... M'am dus la spital. Eram fericită şi mulţumită în suflet ca niciodată de când murise mama.

„Am născut un băiat în sala comună a tuturor femeilor care ca şi mine veniseră să nască, femei sărace, femei fără de nici un căpătâi, în cari viaţa germinase ca o pedeapsă...

„La trei zile numai după naştere, ochii poftitori ai unor tineri studenţi se opriră la patul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901 1932

meu. Unii mi-au vorbit frumos, alţii aşa cum vorbeau cu toate femeile, iar alţii se aplecau asupra mea, îmi luau sânii în mâni, îi frământa să vadă, ziceau ei, dacă pot lăpta, ca şi cum aşa ar fi trebuit să facă fiecărei femei, ca apoi, neruşinaţi să mă desvelească, să se uite la mine, să-mi facă cu ochiul şi plecând, să mă ciupească de umerii obrajilor sau să mă întrebe unde stau, cu cine am făcut copilul şi daeă sunt sau nu măritată...

„Două săptămâni am îndurat cele mai josnice umilinţi din partea acestor viitori oameni de ştiinţă fără să pot spune un cuvânt, în schimb, însă, când eram singură, cu pruncul la sân, eram cea mai fericită mamă din câte fusese vreodată. La două săptămâni când am eşit pe poarta spitalului, alergam de bucurie, alergam strângând copilul în braţe, fără să ştiu unde. N'aveam nici o casă, şi toţi banii mei erau exact atât cât trebuia să plăteasc chiria pe o lună şi o altă chirie mai mică pentru lucrurile pe cari le aveam şi pe cari le lăsasem la o femee săracă cu care mă ajutasem, altădată, la spălatul rufelor.

„Era în luna lui Iulie 23, ziua în care s'a născut Soare, aşa îi pusesem numele, căci soare era pentru mine copilul. La cinsprezece Noembrie a murit şi azi suntem în 9 Decembrie..."

Muzeul Digital al Romanului Românesc

George era pe cale de a-şi lua diploma de inginerie; depusese planşele proectului şi aştepta cuvântul comisiunei profesorilor, când chiar prin intermediul unui membru din comisiune, i se oferi de lucru, — plătit bine, — să se ducă în colonii, în Sudanul Oriental, în Africa, unde statul francez, printr'o societate de antreprize, urma să construiască vre-o două mii de chilometri de cale ferată dela Dakar la Toumbouctu ca să se unească cu o altă linie existentă ce îşi tăiase calea pe Valea Nigerului.

— Mergem, spuse Alexandra...

— Bine, bine, mergem, câştigăm bani, dar trebue să te gândeşti că acolo suntem în pustie, nu avem nici teatre nici restaurante, nici muzee, acolo nu e Parisul, acolo e o Franţă nouă, acolo e nisip, soare şi cer fără de sfârşit...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
existentiaromana.ro/mdr/1901-1932

— Mergem...

— Trebue să închei contract pe trei ani...

— Pe trei ani.

— Şi nu ne vom întoarce decât...

— Mergem, mergem... Vreau să fim singuri, să fim doi... Voi sta alături de tine pe şantier, mie îmi va trece vremea plăcut, preocupată de preocupările tale, te voi păzi, te voi îngriji şi tu vei avea un tovarăş în care te vei regăsi în toată clipa acolo unde alţii vor muri de urât...

— Nu vei avea confort...

— Nu-mi trebue.

— Vei fi nevoită să locueşti în cort şi de multe ori, poate, vei adormi sub pânza cerului numărând stelele, privind cu ochii obosiţi întunericul nesfârşit al pustiului... Nu vei auzi sgomot, nu vei auzi vorbă. Pasările cerului nu vor sbura pe deasupra capului nostru şi nimic altceva decât liniştea va tulbura liniştea sufletului tău... Ziua e cald, noaptea e frig, şi zilele şi nopţile se vor repeta la infinit aceleaşi... Monotonia liniştei omoară, Alexandra, vei putea tu să te pedepseşti astfel?...

— Mergem...

— Alexandra.

— Vom fi mereu împreună?...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/ridr1901-1932

— Mereu...

— Ce frumos va fi... Să ştii că te găseşti faţă în faţă cu imensitatea... Deoparte noi, de altă parte întinsul nesfârşit al pământului şi al cerului... Am văzut marea, am văzut apă şi cer, n'am văzut niciodată pământul şi cerul... Aci orizontul nostru se închee cu calcanul zidului din faţă, cu acoperişul caselor, cu pomii grădinilor, cu străzile ce tae strada pe care am cutezat să privim spre infinit. Orizontul nostru e încercuit asemeni camerei în care pământul e podina şi cerul plafonul... Mergem, George, mergem să ne regăsim pe noi cu mii de ani în urmă, în fiecare grăunte de nisip, şi în fiecare clipă de tăcere şi cu fiecare pas al nostru înainte, vom lăsa în urmă linia dreaptă pe care va veni civilizaţia să tulbure liniştea şi să aducă răutatea şi ruşinea oamenilor... Şi dacă ar fi numai răutatea încă ar fi puţin, dar ruşinea, ruşinea, George, e cea mai cumplită pedeapsă pe care Dumnezeu a dat-o oamenilor...

— Bine...

— Vom fi singuri, singuri, singuri...

— Scrisorile din ţară le vom primi cu întârzieri mari, săptămâni, luni...

— Ani, şi cu atât mai bine va fi... Voi trăi din munca ta...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Trei ani...

— Trei ani de muncă, trei ani în care timp vei şti că fiecare mulţumire pe care ţi-o dă această muncă ca şi fiecare nemulţumire, se datoreşte ţie şi nu altora. Pe calea pe care o deschizi tu vor veni alţii şi nu vei umbla tu pe căile altora.

— Alexandra, dacă am merge în ţară...

— Nu, nu! hotărît nu!

— Acolo ne aşteaptă...

— Ruşinea.

— De ce vorbeşti aşa? Nu e ruşine să te întorci la sânul mamei chiar când această mamă, bătrână şi mioapă, nu te-ar mai înţelege. Şi ce trebue să înţeleagă ea?... ce trebue să înţeleagă mama mea, o femee simplă, care nu poate să ştie de cât că orice ar fi fiul ei, e fiul ei şi atât...

— Eu nu pot judeca la fel cu tine. Şi eu am mamă şi am surori şi am... ceeace nu vreau să am. Dacă aş fi ca tine, te-aş înţelege; pentru mine însă şi viaţă şi familia e ceeace eu întemeez şi nu ceeace mi se oferă astă-zi; scrisori şi bani... Unde e sufletul? Unde e viaţa? Unde e morala? Eu nu ştiu nimic, şi nici tu nu ştii, şi câtă vreme străini suntem şi unul şi altul nu ne îndreptăţeşte nimic să nu credem că trăim din crime, fur-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr 1901-1932

tişaguri şi ruşine. Fiecare ban poate că e pătat cu sângele şi viaţa altora sau cu murdăria celor ce ne ocrotesc... Vreau să sărut banul câştigat pe urma muncei tale...

Cât mai curând trebuie să plecăm, trebuie... Dacă nu ţi s'ar fi făcut propunerea pentru colonii ţi-aş fi făcut eu propunerea, pentru tine în glumă, pentru mine în serios, să ne sinucidem... Ce zici? Vrei?...

— Mâine voi încheia contractul...

— Mâine...

— Mâine...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/micro1901-1932

De când cu povestea Nataşei, Jana se simţea ruşinată; voise să ştie prea multe şi pe urma curiozităţii ei se simţea tot aşa de vinovată ca ori care alta dintre fetele „pensionului", de aceea de câte ori dădea ochii cu Nataşa, deşi trecuse vreme de săptămâni, simţea cum i se aprind obrajii, şi buzele îi tremură aşa ca să nu mai poată vorbi, ci numai să îngăime cuvinte. Nataşa o privea în ochi, râdea şi râsul acesta o tulbura şi mai mult aducându-i mereu aminte de clipa vinovăţiei ei, şi ciudat, seara în visurile ei, nu odată ci de mai multe ori, se făcea că se găseşte pe aceleaşi locuri înfăţişate de Nataşa, pe malul Niprului, pe după perdeaua de papură şi trestie care foşnea de loviturile pe cari le făceau valurile de câte ori trecea vre-un vapor. Cunoştea pe ofiţerul de cazaci şi trezindu-se, avea aceeaş senzaţie a necunoscutului, trăind o clipă

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdrr1901-1932

bucuriile cărnei ca imediat să se învinuiască de cugetul vinovat cu care se culcase.

Nu se mai gândea la măritiş aşa cum nu se mai gândeau fetele obosite de muncă când dimineaţa, unele dintre ele, cele mai tinere îndeosebi, cădeau moarte, pe patul sărac al petrecerilor, să doarmă câte zece ore în şir, fără de nici o tresărire.

Uitase şi de proces şi de moşie şi de Alexandra. Viaţa de toate zilele o furase cu totul. Altele îi erau preocupările. Margareta, care se îngrăşase afară din cale, abea de se mai putea ridica de pe scaun, din faţa registrului în care însemna liniile fetelor, aşa că Jana trebuia să aibă grijea amănuntelor casei, amănunte pe cari le împărţea cu Natalşa.

Adina plângea în fiecare zi. Trecuse mai bine de douăzeci de zile de când era în „pension" şi, frumoasă cum era, trebuia să lucreze mult, să lucreze cât trei.

Fetele celelalte râdeau de ea şi o gelozeau în acelaş timp, ba unele se tot întrebau că „dece s'a prostituat dacă vrea să facă pe călugăriţa".

Şi fiecare dintre ele o priveau pieziş, cu vrăşmăşie, frumuseţea şi nevinovăţia chipului ei fiind socotite ca făţărnicie. In vremea aceasta Adina, neodihnită şi muncită, slăbea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr:1901-1932

tot mai mult şi când linişte era în „pension“ sau ziua când fetele dormeau, se auzea o tuse seacă repetată din zece în zece minute de parcă însemna trecerea vremii.

O durea pieptul şi simţea cum puterile îi scad dela zi la zi.

— Ce faci, Adino? o întrebă într'o zi Jana.

— Aştept să mor...

— De ce?...

— Crezi că e puţin lucru, domnişoară, ceea ce fac eu?... şi isbucnind în plâns îşi acoperi faţa cu amândouă mânile...

A mângâiat-o Jana, a chemat-o în camera ei şi n'a mai lăsat-o să se ducă în salon trei zile, a patra zi Margareta a început să facă gălăgie spunând că nu înţelege să ţină pe nimeni, fără să lucreze...

In noaptea aceea, noua pensionară a tuşit, a plâns şi a trecut din mână în mână, ca o pedeapsă, fiind dată tuturor celor ce au deschis uşa să-şi potolească nevoia.

A doua zi, au găsit-o spânzurată de uşa de scânduri a boxei.

Singură Nataşa a plâns şi Nataşa i-a pus flori în braţele închircite atunci când cutia pe patru roţi a Institutului medico legal venise să o ridice.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mcrr1901-1932

— Ia mai intră pe la măicuța și vezi ce face, spuse Margareta Janei. E sâmbătă și o să avem treabă astăzi, poate că îi vei da tu să mănânce...

Și Jana se duse.

Când a deschis ușa, a rămas în prag ca și alte dăți, să privească aceiași ochi halucinați ce se uitau în tavan. Mânile și picioarele îi erau legate cu fâșii groase de pânză, de fiarele patului. Se sbătuse mult în dimineața aceea și de două ori a vrut să se omoare, întâi tăindu-și gâtul cu o bucată de farfurie spartă, și a doua oară, lovindu-se cu capul de colțul de fier al patului.

Era liniștită.

Jana se apropie și rămase să privească lung, tăetura dela gât cu sângele negru închegat ce se scurse șerpuit până spre piept.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Clătină capul cu milă şi privirea i se opri cercetătoare la frunte, deasupra ochiului drept unde o altă pată de sânge negru îngroşat, se rotunjise ca un nasture. Clătină din nou capul şi se apropie mai mult de pat. Puse mâna pe obrajii albi ca şi cum ar fi voit să o mângâe, să-i vorbească şi se sperie, se dete înapoi un pas şi tremurând se uită în ochii deschişi pe jumătate cari priveau în tavan. Părea că o pânză cenuşie se aşezase peste ei... Dete un ţipăt şi eşi afară înspăimântată.

— Ce ai?... o întrebă Margareta care îşi odihnea greutatea trupului pe două scaune apropiate... Ce ţipi aşa?...

— A murit!... a murit măicuţa... şi rămase cu amândouă mânile împreunate.

— Tocmai azi, spuse întârziat Margareta care ştia că Sâmbăta e cea mai bună zi a săptămânei.

Şi au tăcut mai departe amândouă surorile fără să-şi spună nimic vreme de câteva minute. Li s'au umezit o clipă ochii de lacrămi şi, greoi, Margareta se sculă de pe scaune să vadă ce e de făcut.

— Acum e târziu, şase... trebue să o ţinem până mâine dimineaţă... şi Negoiţă nu s'a mai întors...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

— Şi mâine?... întrebă Jana.

— Mâine de dimineaţă să o ducem la cimitir, la capelă, iar Luni să o îngropăm.

— Dacă...

— Nu, nu pot să o ţin aci, apoi intră în camera bătrânei şi uitându-se la ea trecu mâna peste fruntea moartei, aşa ca şi cum ar fi mângâiat-o, îi închise pleoapele, o apucă de mâni şi liniştită se întoarse către Jana care se uita la ea şi îi spuse ca un medic cunoscător:

— Trebue să fie moartă de cel puţin trei ore...

O jumătate de ceas în urmă, Jana împreună cu Nataşa plecau în oraş să cumpere cele trebuitoare moartei.

Şi Casa clocotea de du-te vino al clienţilor, de cântec şi de râs, în vreme ce în camera nebunei, servitoarea şi două femei bătrâne, găsite atunci la întâmplare, scăldau moarta.

Când s'a făcut întuneric, Jana şi Nataşa, veneau cu târgueli, cu lumânări şi cu două coroane de flori artificiale făcute din flori de hârtie albă şi roşie.

Au gătit moarta, au acoperit-o cu cele două coroane şi au aprins la căpătâi lumânările lipite de fierul patului unde cu câteva ceasuri mai înainte o găsise Jana legată, şi au lăsat

Muzeul Digital al Romanului Românesc
evistetransilvania.ro/mdr1901-1932

perdelele să cadă peste sticla geamurilor, aşa ca să nu se vadă deafară înăuntru, ca să nu se întrerupă nici o clipă bunul mers al casei şi să strice buna dispoziţie a celor ce veneau să petreacă. Când şi când în camera moartei, intra Jana, Natasa, sau servitoarea care avea grijea lumânărilor să le rupă mucul.

. . . . . .

Negoiţă umblase toată ziua şi se întorsese acasă, aducând în buzunarul hainei bucuria de a fi sfârşit cu bine alergăturile pentru dobândirea moşiei, bucurie prinsă de o scrisoare de angajament prin care un avocat mare, fost ministru, se lega în schimbul unei sume de bani, ca în primăvară, imediat ce vremea se va încălzi, să ceară tribunalului din nou punerea in posesie care de data aceasta, aşa după cum scria legământul, se va face cu concursul Ministerului de Interne, care va lua măsuri să nu se mai producă nici o tulburare din partea satului.

— De-acum nu mai mi-e frică de nimic, spuse Negoiţă Janei şi Margaretei mai înainte ca acestea să aibă vreme să-i vestească moartea măicuţei...

— Nici o grijă, şi scoţând ceasul din buzunar se uită la el... Uite, sunt orele unspre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mem1901-1932

zece, vin dela avocat, am aranjat totul. In primăvară suntem stăpâni... Un fost ministru am de avocat... Şi Negoiţă lovi în palme ca şi cum ar fi voit să spună: „Ehei, nici nu ştiţi voi cine sunt eu...“

Margareta, furată de vorba bărbatului, uită de cele petrecute în lipsa lui şi îl întrebă:

— Dar procurorul?...

— Nici nu mă gândesc la el, şi continuând să-şi frece mânile şi să se plimbe prin cameră repeta mereu:

— Ascultaţi?... Tu Jano?... asculţi şi tu Margaret-o... De-acum s'a isprăvit. Işi scutură palmele şi se opri locului urmând să povestească până la amănunt cum era casa avocatului pe din afară „un palat“, cum era înăuntru, luxul şi bogăţia pe care o văzuse, covoare, mobile, tablouri cum a sunat la uşă şi i-a deschis feciorul, plecându-se până în pământ în faţa lui, cum cinci minute, cât a aşteptat, un ceas mare din părete a bătut ora sunând ca un clopot uriaş... ce număr mare de clienţi făceau în anticameră şi ce biurou bogat avea. Bibliotecă, covoare, cum au stat faţă în faţă ca doi prieteni şi i-a spus povestea pentru care a venit şi cum s'au înţeles numaidecât şi că fără să se grăbească deloc, au stat împreună aproape un ceas, în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

vreme ce boeri şi cucoane aşteptau în camera de dincolo, cum i-a oferit ţigări şi cum i-a strâns mâna zâmbind prieteneşte şi l-a condus până la uşă pe care el a deschis-o...

— Ce să vă mai spun, un om foarte cumsecade, s'a purtat cu mine ca şi cu un prieten, parcă aş fi fost cine ştie ce boer...

Ochii Margaretei se luminară de bucuria pe care începuse să o simtă şi ea de felul cum a fost primit Negoiţă de un fost Ministru şi întrebă:

— Ştie cine eşti?...

— I-am spus că sunt ginerele măicuţei.

— Altceva?...

— Ce zor aveam... El e avocat, eu client... Şi iar, plimbându-se prin cameră şi frecându-şi mânile, spuse fericit:

— Suntem moşieri, Jano, asculţi tu?... moşieri, am scăpat...

Janei i se luminară ochi. Uitase de moartea măicuţei şi fără să-şi dea seama începu şi ea să-şi frece mânile...

— Ştii că a murit măicuţa, spuse Margareta, aşa ca să spună şi ea o veste nouă.

— Da? răspunse Negoiţă şi rămase o clipă locului făcând ochii mari ca şi cum n'ar fi auzit bine...

— A murit... a găsit-o moartă...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

Negoiță ramase tăcut, fără să spună nimic, apoi după o clipă de tăcere șopti:

— Dumnezeu să o erte...

— O ținem ascunsă până mâne, mai spuse Margareta, până o ducem la capelă. Ce era să fac... Azi e sâmbătă...

— Nu știe nimeni?...

— Ba știu unele, nu toate fetele, Natașa și încă vre-o două trei... Intră și el în camera moartei, se uită din prag și plecă să se ducă la cârciuma din colț să-și aducă din nou aminte de ce făcuse cu avocatul, să-i spună și cârciumarului, să bea un pahar cu vin și să cinstească pe cei întâmplători la ora aceea în prăvălie, ca mai apoi să joace cărți cu patronul, să bea și să piardă că avea de unde. Jana a chemat pe Natașa și au stat împreună până târziu făcând planuri de viitor, când se va termina cu pământul. Au băut ceai, au vorbit, iar Natașa a băut și coniac.

Buna dispoziție a întregei case care clocotea de du-te vino al clienților, se răsfrângea și asupra lor într'un fel de neașteptată bucurie.

De moartă uitase cu toți.

Margareta a fost îngăduitoare ca niciodată cu fetele, sta la masă în fața condicuței în care trăgea linii, le aduna, și bea cafea a-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dr=1901-1932

prinzând ţigară dela ţigară. In salon militari, negustori, lucrători şi doi băeţi mai tineri petreceau ca la nuntă, fiecare ţinând pe genuchi câte o fată pe care o schimba la o jumătate de ceas.

S'a băut mult, s'a cântat şi atelierul cu boxele de scânduri toată vremea părea că e sgâlţâit de cutremur.

In odaia moartei nimeni, servitoarea era şi ea ocupată cu adusul sticlelor de vin, a mezelurilor şi a covrigilor calzi pe care îi găsea la o simigerie din Calea Rahovei.

Uitase cu toţi de moartă de parcă nici n'ar fi fost vre-odată, singură măicuţa întinsă în patul de fier luminată de patru colţuri ale patului de flacăra tremurată a lumânărilor, învăluită de fumul negru, odihnea.

Afară cădea zăpada în fulgi mari şi fluera grivăţul nămeţind pârtiile, când şi când răbufnind în ferestre ca spuma valurilor ce se sparg lovindu-se de pântecul navei.

Jana adormise cu capul pe pieptul Nataşei, care şi ea simţise ca niciodată până atunci, poate din cauza coniacului şi a tăcerei, cum i se îngreuiază pleoapele.

In camera moartei, o lumânare micşorându-se a încălzit fierul patului de care era lipită, s'a topit şi capătul de foc a căzut la picioa-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/rdr1901-1932

rele înţepenite ale măicuţei pe una din coroanele de hârtie. Într'o clipă se ridică o vâlvătae până în tavan învăluind în limbile de foc, aşa ca să nu se mai vadă niciodată, trupul moartei. Mai puţin decât ai număra până la zece, focul a cuprins întreaga casă, o canapea pe care dormea servitoarea de câte ori făcea de veghe lângă bolnavă, un scaun, câte-va tablouri din părete, uşa care era deschisă pe jumătate şi dădea într'un fel de antreu ce lega camera Janei de aceea mică-si, perdeaua dela fereastră, şi totul începu a trosni ca vreascuri de brad aşezate pe tăciuni. Flacăra sparse geamurile şi limbi mari de foc năvăliră afară, luminând toată curtea dând foc unor magazii de scânduri. Viscolul sufla tot mai cu putere şi fulgi mari de nea purtaţi în volbură, isbeau în pomi, în zidurile caselor şi pe acoperişuri pe cari le mătura lăsându-le cu tinicheaua curată.

— Foc!... Foc!... Foc!...

Din camera boxelor eşiră fetele goale şi desmăţate, sau pe jumătate îmbrăcate, alergând pe urma lor cei ce petrecuseră...

Chiotele spărgeau liniştea nopţii. Într'o clipă se goli şi salonul. Flacările cuprinseră camerele dela stradă.

Când a eşit din cârciumă Negoiţă şi a văzut

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901_1932

prăpădul, a strigat pe Jana, a strigat pe Margareta şi nici una n'a răspuns şi aducându-şi aminte că întreg avutul, banii, sunt daţi pradă flacărilor, sparse o fereastră dela stradă şi sări înăuntru. In clipa următoare pe aceiaşi fereastră răbufni un nour de fum şi limbi de foc ca pe gura unui cuptor...

Fetele scăpate de groaza morţii, aşa cum erau, au năvălit în cârciumă, ca ielele într'o casă pustie, şi toate plângeau şi ţipau, neputând să-şi mai vină în fire... Flueratul prelung al ţignalelor pe cari le da sergentul, tăea noaptea ca săgeţi... Casele din Egalitate se goliră de fete şi clienţi. Toată lumea se adunase ca la bâlci în faţa „Pensionului" care ardea cu flăcări uriaşe ca un rug imens, proectând lumina albă, scăpată de nouri de fum, pe zidurile bisericei Sft. Niculai Vládica, îmbrăcând-o în argint din temelii până în vârful turlei.

Când au venit pompierii să stingă incendiul, din casa cu fete nu mai rămăsese decât zidurile înegrite de fum.

. . . . . .

A doua zi abea de s'au putut afla printre tăciunii stinşi, trupul Margaretei care se răsucise şi se micşorase de părea al unui copil.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?rdm=1901-1932

Jana şi Nataşa, îmbrăţişate aşa cum le găsise somnul în închipuirea bogăţiei ce va veni, erau ca doi cărbuni stinşi aşezaţi unul peste altul, cruce. O bucată de plafon căzută peste capul lui Negoiţă îl feri de foc, în colo, era scrum. In mână strângea încă hârtiile de bancă, arse...

Iar în patul de fier, cu vergele îndoite şi strâmbate de flacără, ca pe grătarul unui cuptor de crematoriu, se înşirau oasele negre şi cenuşii ale moartei din ajun...

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

Mai erau două ore până la plecarea *«Dijon-ei»*. Pe cheiu un furnicar de lume alerga în dreapta şi în stânga. Elevatoare mari ca nişte schele uriaşe alunecau pe liniile negre, întinzându-se peste apă de-asupra vaselor, ca tentacule uriaşe, ridicând sau depunând pe bord baloturi şi greutăţi de vagoane ce spânzurau de lanţuri ca musculiţe pe fire de paing...

Sirenele urlau... Din larg veneau vase şi vase plecau în largul oceanului să ducă lumea căutătoare de noroc spre alte tărâmuri...

In port, vase uriaşe, negre, făceau insule, una lângă alta, ca bivoli în marginea bălţilor... Fumul negru al coşurilor se destrămă, înpânzind cerul cu o reţea neagră străvezie...

Miros de gudron şi miros de cărbune...

Din largul oceanului venea boarea caldă a

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistelitare.ro/venia.ro/ndri1931-1932

depărtărilor, cu mirosul sărat ce gâdila nările...

Şi toată lumea ce da viaţă portului, ca un furnircar imens, nu sta locului o clipă... Valuri mari, regulate ca mersul ceasului, veneau unele depe altele, să lovească în diguri, sau în zidurile de oţel ale cetăţilor plutitoare...

Zi caldă în a doua jumătate a lunei Februarie...

Alexandra era pe punte şi tremura nervoasă fără să ştie de ce, cu ochii în mulţimea de pe port; aştepta să vină George care se dusese să împlinească amănunte, pe cari le cerea autoritatea vasului mai înainte de a pleca.

Era neliniştită şi neliniştea creştea aşteptând ca vremea să treacă mai de grabă, să se ridice puntea, să plece, să plece spre o lume nouă de cinste şi de muncă, în tovărăşia omului pe care şi-l alesese. Nu se gândea la nimic decât la el.

Când a venit, a bătut din palme de bucurie, l-a sărutat şi amândoi priveau cu alţi ochi lumea de pe uscat.

S'a ridicat puntea... Sirenele urlau şi vasul greoi, aluneca depărtâdu-se din strâmtoarea în care fusese încătuşat.

Inapoia vaporului, apa se despica, adân-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdr/1901-1932

cindu-se la început ca imediat să se ţărmurească între două linii albe ce închipuiau o perspectivă întoarsă a unei şosele fără de sfârşit.

Cer şi apă...

Portul rămăsese în depărtare ca o carte poştală ilustrată văzută de un miop.

Maşinile din pântecul de oţel al navei duduiau măsurat, în vreme ce valurile oceanului se ridicau neputincioase.

SFÂRŞIT

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Toate drepturile rezervate.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932

De acelaş autor:

DIPLOMATUL, TABACARUL ŞI ACTRIŢA, roman
AM UCIS PE DUMNEZEU, roman

Ed. „Cartea Românească"

ANTICARIAT - SIBIU
8
Lei

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/?dlr=1901-1932

Cărți apărute în Editura «Cugetarea»

CLAUDE ANET:	Ariana	Lei 50.—
—	Țărmul Dragostei	» 50.—
P. ASANDI	Maria Marta	» 50.—
H. de BALZAC:	Talismanul Miraculos	» 60.—
RENE BOYLESVE:	Te-am dorit într'o seară	38.—
P. de COULEVAIN	Eva Victorioasă	» 70.—
DOSTOIEWSKI:	Amintiri Casa Morților	58.—
MAURICE DEKOBRA	Cu inima 'ntristată	» 55.—
—	Gondola cu himere	» 58.—
—	Serenada Călăului	» 60.—
—	Tigrii Parfumați	» 60.—
—	Sfinxul a vorbit	» 58.—
DELAFRAS:	Micul Sacrificiu	» 40.—
GRAZIA DELEDDA:	Fuga în Egipt	» 55.—
VICTOR EFTIMIU:	Un asasinat patriotic	» 60.—
ANATOLE FRANCE	Jocaste, Pisica Slabă	» 50.—
—	Crima lui Sylvestru	» 50.—
—	In Floarea Vieții	» 58.—
CLAUDE FARRÈRE:	Omul care-a asasinat	» 55.—
GALA GALACTION:	Scrisori către Simforoza	80.—
FEDOR GLADKOV:	Cimentul	» 65.—
MAXIM GORKI:	Mama	» 38.—
MYRIAM HARRY:	Fetița din Ierusalim	» 55.—
—	Insula Voluptății	» 48.—
PANAIT ISTRATI:	Spovedania unui învins	65.—
—	Haiducii	» 60.—
J. KESSEL:	Frumoasa de zi	» 55.—
JEAN DE LETRAZ:	Douăsprezece nopți de dragoste	» 55.—
PIERRE LOTI:	Pescarul din Islanda	» 50.—
PIERRE LOUYS:	Afrodita	» 60.—
E. LOVINESCU:	Memorii	» 100.—
RAYM. MACHARD:	Cucerirea	» 55.—
MAUPASSANT:	Mai tare ca Moartea	» 45.—
I. NEMIROVSKI	David Golder	» 60.—
PITIGRILLI:	Fecioara 18 carate	» 60.—
—	Cocaina	» 60.—
MARCEL PREVOST:	Scrisori de Femei	» 48.—
RADULESCU-NIGER	Inimi de Femei	» 60.—
GEORGE SAND:	El și Ea	» 40.—
—	Indiana	» 50.—
I. WASSERMANN	Cazul Maurizius	» 140.—
EMILE ZOLA:	Adevărul (2vol.)	» 90.—
—	Munca (2	» 90.—
—	Otrava (2vol.)	» 110.—

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr1901-1932